

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Bahovec

**Flâneurjevo razreševanje protislovij med javnim komuniciranjem lastne aktivnosti in
pravnimi omejitvami**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Bahovec

Mentor: izr. prof. dr. Ilijan Tomanić Trivundža

**Flâneurjevo razreševanje protislovij med javnim komuniciranjem lastne aktivnosti in
pravnimi omejitvami**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

Hvala moji družini za vso podporo med študijem.

Hvala mentorju, izr. prof. dr. Iliji Tomanić Trivundža, za vse strokovne nasvete, predloge in čas.

Največja zahvala pa gre moji mami, ki me je na celotni študijski poti podpirala ter mi pri pisanju magistrske naloge vseskozi podajala konstruktivne predloge in popravke.

Flâneurjevo razreševanje protislovij med javnim komuniciranjem lastne aktivnosti in pravnimi omejitvami

Cilji magistrskega dela so ugotoviti, kako flâneur razrešuje protislovja med pravno nelegalno aktivnostjo, ki jo izvaja, ko dostopa do zaščitenih prostorov, kako se sooča in spopada z omejitvami pri javnem komuniciranju izsledkov te aktivnosti in posledicami kršitev, ugotovljenih pri nadzoru. Ideja naloge je umestiti flaneurja v določeno obdobje ter ga povezati z današnjim, sodobnim urbanim raziskovalcem. Zaradi enostavnejšega razumevanja pojmov je prvi del naloge namenjen zgodovinskemu razvoju prakse flaneurstva in nadalje razvoju urbanega raziskovanja (UrbEx), ki se udejanja tako v prostoru, kjer je nadzorovan in sankcioniran, kot na spletu, kjer s pomočjo različnih kanalov komunicira z družbo in na njo vpliva. S pomočjo strukturiranega intervjuja ter dopolnilno multimodalno analizo videov in forumov je predstavljena poglobljena analiza, ki nam pomaga pri razumevanju nastanka in delovanju prakse (tako flaneurstva kot urbanega raziskovanja).

Ključne besede: flâneur, komuniciranje, nadzor, urbani raziskovalec.

Resolution of flâneur's contradictions among public communication of his own activity and legal restrictions

The present master thesis' attempts are to ascertain how flâneur resolves the conflict between the illegal activity that he as an urban explorer performs when accessing protected places, how is he facing and fighting against restrictions when publicly announcing it and the consequences of the violations detected during surveillance of the activity. The thesis goal is to place the flaneur in a certain time period and to connect him with nowadays contemporary concept of urban explorer. In order to simplify the comprehension of concepts the first part of the thesis is devoted to the historical development of the practice of flanerie. Further on thesis examines the development of urban exploration (UrbEx) which takes place in both: controlled and sanctioned places and on the Internet where through various channels communicates with society and influences on it. A profound analysis that helps us to understand the emergence and impact of both practices: flanerie and urban exploration is being presented by using a structured interview and a complementary multimodal analysis of videos and forums.

Key words: flâneur, communication, control, urban explorer.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	7
2	OPREDELITEV PRAKSE FLÂNEURSTVA IN POJMA FLÂNEUR	9
2.1	Različne vloge flâneurja	9
2.2	Zgodovinsko spreminjanje koncepta flâneur.....	11
2.2.1	Zgodovinski pregled razvoja flâneurstva pred 20. stoletjem	11
2.2.2	Spreminjanje koncepta flâneurstva v 20. stoletju: pojav ulične fotografije	13
2.2.3	Spreminjanje koncepta flâneurstva v 21. stoletju: Urb-Ex	15
2.3	Urbano raziskovanje in infiltracija (UrbEx)	16
3	OPREDELITEV JAVNEGA IN ZASEBNEGA PROSTORA KOT DRUŽBENEGA KONSTRUKTA.....	20
3.1	Prostor in družba	20
3.2	Zasebni prostor	21
3.3	Javni prostor	22
3.4	Nadzor v javnem prostoru in pravne omejitve v Veliki Britaniji.....	26
4	SPLETNO KOMUNICIRANJE	27
4.1	Javno in zasebno spletno komuniciranje	27
4.2	Družbena omrežja.....	29
4.3	Zasebnost pri spletнем komuniciranju in nadzor v Veliki Britaniji	30
5	ANALIZA	34
5.1	Opis vzorca in metode	34
5.2	Izhodišča interpretacije podatkov	34
5.3	Pravno nelegalne aktivnosti.....	36
5.3.1	Konceptualno preseganje populističnega pojma	36
5.3.2	Razdeljena globalna skupnost	38
5.3.3	Opredelitev pravno nelegalnih aktivnosti – prakse flâneurja/UR	41
5.3.4	Aktivnosti dostopanja do zaprtih prostorov	44
5.4	Omejitve pri javnem komuniciranju izsledkov aktivnosti UR	46
5.4.1	Policjsko nadzorovanje urbanega raziskovanja	50
5.5	Posledice kršitev ugotovljenih pri nadzoru	52
6	ZAKLJUČEK.....	54
7	LITERATURA.....	58

8 PRILOGE.....	65
Priloga A: Kodirna tabela	65
Priloga B: Paradigmatski model.....	83
Priloga C: Angleški transkript.....	84

1 UVOD

Benjamin (2002) opisuje flâneurstvo kot specifično obliko spoznavanja in osmišljjanja urbanega sveta skozi oziroma s pomočjo premikanja in opazovanja prostora. Flâneurstvo je izrazito vizualna praksa, saj je flâneur¹ pisec tako tekstov urbane modernosti (poezija, igre) kot tudi posrednik/posredovalec vizualne komunikacije (fotografije, filmi). Flâneurstvo je omejevano z dostopnostjo do prostora (prostorska dimenzija) ter z možnostjo uporabe različnih komunikacijskih kanalov/sredstev (komunikacijska dimenzija). Pri dostopnosti do prostora je flâneur omejevan zaradi lastništva (javna in zasebna lastnina) in z njim povezano zaščito prostorov. Njegova komunikacija pa je omejevana s pravili za objavo vsebin na platformah (komunikacijski interes), kjer gre predvsem za komercialni in pravni interes korporacij, ki platforme upravlja, z nadzorom pristojnih institucij nad aktivnostmi v prostoru (kršitve zakona) in nadzorom drugih uporabnikov (kršitve družbenih norm).

Cilj pričajočega dela je ugotoviti, kako flâneur razrešuje protislovja med (1) pravno nelegalno aktivnostjo, ki jo izvaja, ko dostopa do zaščitenih prostorov, (2) omejitvami pri javnem komuniciranju izsledkov te aktivnosti in (3) posledicami kršitev, ugotovljenih pri nadzoru. Objava izsledkov flâneurja je lahko javna, poljavna ali tajna. V magistrskem delu sem kot primer analizirala aktivnost in s tem povezane omejitve flâneurja ter današnjega urbanega raziskovalca, ki izsledke svojih opažanj objavlja javno. Podlaga za analizo je opravljen intervju, ki mi bo pomagal razumeti, povezati in sklepiti, katere so podobnosti in razlike med flâneurjem ter urbanim raziskovalcem.

Magistrsko delo je sestavljeno iz teoretičnega in empiričnega dela. Najprej sledi analitični pregled avtorjev, ki teoretizira koncept flâneurja in se ukvarja z vprašanjem kraja in časa nastanka flâneurstva. Opredelila sem prakso flâneurstva ter omejitve pri delovanju flâneurja v določenem prostoru. Pri tem sem se oprla na različne avtorje, predvsem pa na Benamina, ki je koncept flâneurja povzel po Baudelairu. V nadaljevanju sem raziskala povezanost prakse flâneurstva z urbanim raziskovanjem in kakšne so omejitve urbanih raziskovalcev pri spletnem komuniciranju, opredelila sem tudi mejo med javnim in zasebnim komuniciranjem na spletu. Neuman (v Croteau in Hoynes 2003) namreč meni, da izbruh različnih informacij vedno bolj briše mejo med javnim in zasebnim komuniciranjem. Nadalje sem ugotavljala, kakšne so možnosti nadzora nad spletnim komuniciranjem urbanega raziskovalca in kakšne strategije

¹ V magistrskem delu so uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselnou vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. flâneur), sicer pa veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

uporablja za izogibanje nadzoru nad lastnimi aktivnostmi.

Sledi empirični del, kjer analiziram intervju z urbanim raziskovalcem, ki ga zaradi njegovega načina raziskovanja imenujemo tudi etnograf. Slednji svoja opažanja družbenih in prostorskih aktivnosti objavlja v različnih člankih, knjigah in na forumih. Na osnovi intervjuja ugotavljam, kako omejitve v prostoru vplivajo na njegovo aktivnost, kako procesira razkorak med nelegalnim objavljanjem svojih izsledkov in posledičnim nadzorom nad njegovimi aktivnostmi ter na kakšne načine se izogiba nadzoru.

Moje vodilno raziskovalno vprašanje v magistrskem delu je, kako se flâneur oziroma urbani raziskovalec spopada z omejitvami pri spletнем komuniciranju nelegalne aktivnosti. S pomočjo zbranih odgovorov intervjuanca bom raziskala, kakšno je njegovo dojemanje različnih oblik nadzora nad lastno aktivnostjo na spletu in katere strategije uporablja pri izogibanju temu nadzoru.

V empiričnem delu sem uporabila metodo osebnega intervjuja, kvalitativno analizo, ki je po Adamu (2012) ključna metoda zbiranja podatkov kvalitativnega raziskovanja in poteka v obliki razgovora med raziskovalcem in respondentom. Uporabila sem tudi multimodalno diskurzivno analizo različnih forumov in videov o urbanem raziskovanju, ki služi kot dopolnilna analiza intervjuja. Pri osebnem intervjuju sem za merski inštrument sestavila vprašalnik, ki obravnava ključne sklope raziskovalne naloge. Empirični del magistrskega dela sem sklenila z analizo ugotovitev ter na podlagi teorije in empiričnih ugotovitev na koncu oblikovala odgovore na zastavljeno raziskovalno vprašanje.

2 OPREDELITEV PRAKSE FLÂNEURSTVA IN POJMA FLÂNEUR

2.1 Različne vloge flâneurja

V literaturi najdemo o pojavu družbene prakse flâneurstva ozioroma aktivnosti flaneurja različne koncepte. Ločimo med tremi vlogami flâneurja (Back Morss 1991; Frisby 1994), in sicer:

- flâneur ni dejanska entiteta, ampak se premakne v metaforično dimenzijo (flâneurstvo je metoda (družbeno) znanstvenega raziskovanja);
- kot analitični koncept (flâneurstvo kot praksa opazovanja, ki je geografsko in zgodovinsko umeščena v Pariz 19. stoletja; flâneurstvo je poseben način percepциje družbenega prostora);
- kot geo-historični fenomen (Hugo v Tomanič Trivundža 2011, 2).

Flâneurstvo je kot metoda raziskovanja družbe in družbenih odnosov v določenem prostoru metafora za opazovanje, ki poteka kot proces. To je metodološki pristop za preučevanje vsakdanjega življenja, je način za odkrivanje družbenih razmerij in sil, zato da bi odkrili njihove različne pomene, opazovanje pa je podlaga za sklepanje in oblikovanje zaključkov (Wrigley 2014).

Ko raziskujemo geo-historični vidik flâneurstva in flâneurja, najdemo več avtorjev, ki ta fenomen različno opredeljujejo. Tako je Barta (1996) odkril заметke flâneurstva že v peripatetični šoli², kjer je Aristotel predaval učencem med sprehajanjem. Prve omembe besede *flâneur* najdemo v Franciji že leta 1638 (Ferrand v Turcot 2014, 42). Etimološko je beseda *flâneur* nejasna, njen izvor pa raziskovalci pripisujejo različnim jezikom. Izraz so uporabljali že v 17. in 18. stoletju. Beseda pa prvič dobi svoje mesto v francoskem slovarju (Hautel: Dictionnaire du bas—langage, ou des manières de parler usitées parmi le people) šele leta 1808. Slovarske opisuje *flâneurja* kot osebo, ki je lena in brezdelna, se potika po prostoru in ne ve, kako preseči breme dolgočasja (Turcot 2014). Objavo prve opredelitev besede *flâneur* najdemo v časopisu Figaro leta 1831, in sicer: flâneur je moški, ki hodi po prostorih in javnih krajih, ulica mu predstavlja drugi dom, hkrati pa je nakupovalec, ki nič ne kupi. Pojem se je začel uporabljati šele po letu 1840, ko je Louis Huart objavil svoje delo z naslovom Physiologie du flâneur (Paris 1841). Poznejši raziskovalci tega fenoma pa so se opirali predvsem na eseje

² pripadniki Aristotelove šole. Ime izvira iz starogrške besede *peripatos*, kar pomeni pohajati; Aristotel pa je predaval svojim učencem med dolgimi sprehod, i od koder tudi ime; peripatetičen -čna -o prid. (č) filoz. nanašajoč se na Aristotelovo filozofijo helenistične dobe.

Charlesa Baudelaira (1845) in sociologa Walterja Benjamina (1935 po Conlin 2014), ki sta pojem flâneurja kanonizirala. Turcot v svoji analizi flâneurja ugotavlja, da gre za podedovano idejo v obliki razpršenega pohajkovanja, Huebner meni, da je flâneurstvo postalo praksa, O'Hanlon pa poudarja, da je za obstoj flâneurstva bistveno sodelovanje med temo dvema pojmomoma (v Wrigley 2014). Flâneur kot pojem je postal kliše in hkrati stereotip ter tudi utelešenje perspektive in izkušnje urbanega prostora (Conlin v Wrigley 2014). Tako je Benjamin (Wrigley 2014) zapisal, da flâneur poseblja osebo, ki je odporna na spremembe industrijske revolucije, Haejeong Hazel Hahn (v Wrigley 2014) pa opisuje flâneurja kot potrošnika vsakodnevnega mestnega življenja. Flâneurje po mnenju Priscille Parkhurst Ferguson (v Wrigley 2014) vse prepogosto povezujemo z urbanim tipom človeka, ki ima svoje manire, stil oblačenja in funkcijo. Na splošno lahko rečemo, da je flâneur prototip pohajkovca, ki je največkrat razumljen kot ikona modernosti (Wrigley 2014). Vse več je namreč posameznikov in umetniških dejavnosti, ki ponotranjijo vedenje flâneurja in pohajkujejo po mestu z namenom raziskovanja. V okviru nadaljnjega raziskovanja identite flâneurja pa je treba pogledati izven Pariza. Turcot (2014) meni, da je treba Benjamina v koncept posodobiti. Veliko avtorjev, ki preučujejo fenomen flâneurja, je prepričanih, da tudi v drugih evropskih prestolnicah obstaja prostor, kjer lahko flâneur izvaja svojo aktivnost.

Amin in Thrift poimenujeta flâneurstvo kot prakso spoznavanja mesta skozi pohajkovanje in kot splošno segregirano prakso, kar pa danes ne velja več. Flâneur je bil v preteklosti običajno moški, vedno urejen in na tekočem z modo, ki se je ukvarjal z različnimi zvrstmi umetnosti (Wilson v Watson in Gibson 1995). Raziskovanje javnih prostorov je praviloma predstavljalo privilegij moških (Amin in Thrift 2002). Obenem pa se zdi, da je to praksa urbane mobilnosti (Amin in Thrift 2002), opazovanja, produkcije znanja in sklepanja ter načina filozofskega mišljenja (Baudelaire 1863), ki je predstavljena v delih številnih raziskovalcev. Flâneurstvo kot družbena praksa oziroma aktivnost flâneurja predstavlja z vidika analitičnega koncepta relacijo med družbo in prostorom (Wrigley 2014). Flâneur je namreč človek, ki ima veliko časa. Je nekdo, ki v danem prostoru opazuje naključne trenutke; to so nenačrtovani, bežni, kratki pogledi, ki jih analizira.

Prakse flâneurstva in flâneurjeve aktivnosti v prostoru ne bom raziskovala skozi vidik metafore ali kot geo-historični fenomen, ampak bom družbeno-kulturni pojav flâneurstva kot prakso opazovanja in flâneurjevo izvajanje te aktivnosti obravnavala kot analitični koncept, ki skozi posamezna zgodovinska obdobja na poseben način kaže relacijo med družbo in prostorom. V nadaljevanju bom skozi analitični koncept raziskala, kako se je flâneurstvo kot pohajkovanje

oziroma opazovanje in flaenurstvo v povezavi s fotografijo skozi zgodovino spremenjalo in kakšna je vloga današnjega flaenurja v UrbEx-u.

2.2 Zgodovinsko spremnjanje koncepta flâneur

Flâneurja in njegovo družbeno prakso so opisovali različni avtorji: od Balzaca, Baudelaria, Huarta, Poeja do Benjamina. Glede na različne koncepte in opredelitev flaenurstva kot družbene prakse oziroma aktivnosti flaenurja, različne ideje, kaj flâneur je, in različne ravni abstrakcije flâneurja, je pomembno poznati tudi zgodovinski razvoj flâneurstva kot prakse in aktivnosti flâneurja od nastanka do današnjega UrbEx-a. V različnih zgodovinskih obdobjih se je flâneurstvo kot pohajkovanje in opazovanje oziroma aktivnost flâneurja spremnjala in preoblikovala v odvisnosti od družbenih danosti in tehnološkega razvoja. V današnjem času je tako dobilo vlogo urbanega raziskovalca in zapisovalca opazovanega v obliki fotografije, lahko pa tudi v elektronski obliki.

2.2.1 Zgodovinski pregled razvoja flâneurstva pred 20. stoletjem

Pohajkovanje po mestu kot zasledovanje posebnosti urbanega prostora je po Simonu Leeju (v Wrigley 2014) eno izmed najzanimivejših dejavnosti družbe 18. stoletja. Pomembna je ugotovitev, da se s spremnjanjem družbe spreminja tudi flâneurjeva vloga v njej. Conlin (v Wrigley 2014) je zapisal, da se flâneurstvo lahko izvaja na osnovi vedenja, da so opazovani prostori obljudenih v različnih urah v dnevnu, z različnimi ljudmi, ki izvajajo različne aktivnosti in se med seboj ne poznavajo. Te ljudi prepozna le flâneur, ki jih budno opazuje.

Po Baudelairu (1964) se flâneur utopi, vključi v okolico in ljudi v mestu, vendar ostane ne glede na to anonimen in samostojen. Balzac in Fournel (v Wrigley 2014) pa sta nasprotno menila, da flâneur opazuje mesto kot gledalec, torej iz oddaljenosti, razdalje. S pojavom velemest in javnih prostorov za zabavo, kulturo, šport ter novih načinov potrošnje (Benjamin 1998), kar je posledično vplivalo tudi na drugačno razmišljanje posameznikov, njihov odnos do družbenih pojavov in družbe nasploh, se v 19. stoletju pojavijo posebne skupine ljudi, kamor sodi tudi flâneur oziroma pohajkovalec in opazovalec. Flâneur 19. stoletja je pripadnik buržoazije. Po Fournelu je namreč pohajkovalec človek, za katerega je najpomembnejši cilj brati »urbano knjigo« mesta (po Fournel v Turcot 2014). Tudi Hessel (v Wrigley 2014) pozneje govori o flâneurstvu kot praksi branja mestnih obrazov, izložb, vitrin, barov, avtov, dreves idr. Flâneur je velikokrat opisan kot urbani semiotik, ki bere semiotiko mesta in uživa v različnih načinih

iskanja njenih skritih znakov in detajlov (Baudelaire 1863). Charles Baudelaire (1863) je zapisal, da flâneur ne konča svojega opazovanja pri zunanjosti, ampak želi skozi različne detajle odkriti druge, alternativne skrite pomene opazovanega prostora, dogodka ali družbenega pojava. To pa lahko ustvarja tudi osnovo za pisanje modernističnih romanov in udejanjanje drugih oblik umetnosti. Na splošno lahko rečemo, da je praksa flâneurstva odvisna od razpoložljivosti, ne utilitarističnega časa, ki povezuje flâneurja s kapitalizmom (Baudelaire 1863). Tudi Priscilla Parkhurst Ferguson (v Wrigley 2014) razume flâneurstvo 19. stoletja kot reakcijo na industrializacijo in meni, da omogoča posameznikom racionalno, urbano izkušnjo doživljanja mesta in njegovih ulic, in sicer brez obveznosti do družbe. Značilno je, da se komuniciranje tovrstne prakse vedno bolj kaže v dokumentiranosti. Svoje vtise iz pohajkovanja in opazovanja flâenur dokumentira na različne načine. Flâneurstvo kot praksa pomeni sprehajanje brez cilja in istočasno detajno opazovanje izbranega interierja ter opravljeno refleksijo v materializirani ali drugi obliki in v zaključku posredovano občinstvu. Posredni rezultat flâneurstva je torej tudi nastanek različnih besedil urbane umetnosti (pisanje proze, poezije, iger), novinarstva ali vizualne produkcije ilustracij, karikatur, slik, fotografij in filma (Baudelaire 1863). Flâneur je v tem času skorajda neločljiv od svojega medija – literature. V najširšem smislu je v literaturi prisoten ali aktiven na vseh ravneh: kot opazovalec, gledalec, bralec, kritik in oseba, ki hkrati tudi piše, torej pisec – zapisovalec. Flâneurja lahko pojmujemo na več načinov, in sicer kot: samostojnega opazovalca, pesnika, junaka modernosti, človeka množice, princa zgodovine, proizvajalca besedil, detektiva, personifikacijo urbane modernosti itd. Turcotu se zdi, da sta se fenomena umetnost in flâneurstvo konec 19. stoletja združila (Turcot 2014).

Po mnenju nekaterih avtorjev je flâneur pariška posebnost (s tem se strinjata tako Benjamin kot Turcot), nasprotno pa je Huart v *Physiologie du flâneur* (Paris 1841), skupaj z Jo Briggs (v Smith 1848) opisoval flâneurja kot »nepariški monopol«. Wrigley opisuje flâneurja kot ležernega in bistrega sprehajalca, ki predstavlja za pariški arhetip 19. stoletja najpomembnejšega aktivista (Wrigley 2014). Benjamin pa deli pariškega flâneurja na popularnega flâneurja, ki realizira ideale urbane kulture in senzibilnosti (Gluck 2003), in avantgardnega flâneurja, ki ga po njegovem mnenju predstavlja pesnik Charles Baudelaire (v Lash 1993). Benjamin je raziskoval pariškega flâneurja kot pohajkovalca in opazovalca, ki neprestano pridobiva nove izkušnje in znanja, ko se skozi množico ljudi giblje po urbanem prostoru in v okviru tega opazuje in definira skupine in tipe ljudi, mesto in ulice ter jih opisuje kot detektiv (v Featherstone 1998) To pa je po njegovem flâneurjevo »nezmotljivo zdravilo proti dolgočasu«. Tudi Hugo je enakega mnenja, zato je zapisal, da je biti pohajkovalec

človeško, biti flâneur pa pariško (Hugo v Turcot v Wrigley 2014).

2.2.2 Spreminjanje koncepta flâneurstva v 20. stoletju: pojav ulične fotografije

Ugotavljamo, da v 20. in tudi v 21. stoletju ne moremo govoriti o enoviti podobi flâneurja kot pohajkovalca, saj je treba pri tem upoštevati njegovo poreklo, arhitekturo, družbeno okolje, v katerem živi, in možnosti, ki jih omogoča razvoj tehnologije. Čas po 1. svetovni vojni je čas, ko se flâneurstvo izvaja kot pohajkanje brez cilja in ko anonimni subjekt množice išče in poskuša odkriti alternativno prostorsko središče velemerita. To obdobje namreč zaznamuje ta premik k individualizaciji družbe ter večja skrb za oblikovanje socialne povezanosti družbe v mestu. Flâneurja, kot specifično figuro mesta, je osmislil Benjamin (2003) na osnovi podobe pesnika Baudelaира ter Edgarja Allana Poeja in E.T.A. Hoffmanna. Ob tem je zapisal, da je »pohajkovalec v množici prepuščen neznanemu, zato ima položaj blaga«. Tudi Susan Sontag meni, da je flâneur samotni pohajkovalec, ki opazuje mesto, je hkrati voajerski sprehajalec, pristaš užitkov opazovanja in sodoživljanja. Flâneurja zanima predvsem neuradna stvarnost mesta in v okviru tega tudi njegovi zapuščeni prebivalci (Sontag 2001). Nasprotno pa je Tester (1994) zapisal, da je flâneur človek množice in ne človek v množici. Po Turcoutu (2014) je flâneur v tem obdobju svojo aktivnost opazovanja in dojemanja prostora združil z občutenjem opazovanega. Individualno flâneurstvo postane kolektivni način vedenja in dojemanja mesta (po Turcot 2014), ki zahteva učenje, da ne bi spregledali očitnega v mestu, z namenom, da zbere določene podobe/slike. Flâneurjevo dojemanje mestne arhitekture in urbanistične ureditve je prepojeno z njegovo sposobnostjo, da »doživi vsako strast« mesta, kjer pohajkuje. Po Rappu je središče mesta običajno nerazpoznavno, zakrito z detajli, kar je za flâneurja še mikavneje. Gibanje je odziv na mestno odtujenost, vseeno pa urbani raziskovalci ne izkorisčajo pravice do učenja o okolju več kot je to potrebno za njihovo razumevanje mesta (Rapp 2010). Tudi De Certeau v delu *Iznajdba vsakdanosti* opisuje flâneurja kot človeka, ki s svojim pohajkanjem aktualizira možnosti, ki mu jih omogoča določen topografski sistem, in pri tem piše »urbano besedilo«, ki ga ne moremo prebrati (de Certeau 2007). Pri tem se flâneur v vlogi profesionalnega opazovalca tuje stvarnosti obnaša, kot da ima univerzalno gledišče in s svojo aktivnostjo presega razredne interese (Sontag 2001). Ob tem pa je Hessel (v Wrigley 2014) prišel do zaključka, da je flâneur človek sumljivih dejavnosti, Baudelaire (v Wrigley 2014), da je flâneur človek pod krinko, Tester pa ugotavlja, da je flâneur oseba, ki je lahko poznana le skozi aktivnosti flâneurstva (Tester 1994). Benjamin naštete elemente poimenuje »dialektika flâneurstva«. To pomeni, da je flâneur človek, ki ima sposobnost branja znakov, se čuti opazovanega od vsega in vseh, je oseba, ki je sumljiva ter na drugi strani oseba, ki je skrita in

se je ne da odkriti. Je človek, ki največkrat hodi po pollegalnih ali nelegalnih prostorih brez določenega cilja, je iskalec alternative (Wrigley 2014). Susan Buck Morris (v Wrigley 2014) pa opisuje flâneurstvo kot ideološki poskus reprivatizacije družbenega prostora. V drugi polovici 20. stoletja namreč postane flâneur situacionistični pohajkovalec, ki živi za akcijo, v mesto vлага, ga poskuša, raziskuje in povezuje. Določajo ga individualizacija, mobilnost v prostoru, veliko prostega časa in želja spoznavati prostor in njegove skrite zanimivosti. Flâneurstvo je neznanstvena semiotika, ki se sklicuje na neko poslanstvo. Značilnost je poroznost – s flâneurstvom odkrivamo skrivnosti oziroma opozarjamo na pozabljene, skrite stvari, detajle, nekaj, kar ni le racionalno in razumsko. Najpomembnejša paradigma flâneurstva je občutek spreminjaanja, ki ga lahko flâneur izkusi sam, iz prve roke, brez pomoči zemljevidov, filmov, literature idr. Izvajanje prakse flâneurstva zahteva ustrezeno uporabo različnih čutil – vida, vonja, tipa in zvoka (Amin in Thrift 2002). Na podlagi teh ugotovitev sta Amin in Thrift (2002) oblikovala podrobnejši pregled flâneurjevih aktivnosti, po katerem je flâneur:

- nekdo, ki »pohajkuje« po mestu in ga konzumira brez nekega vnaprej določenega cilja;
- pojem, ki je zgodovinsko spolno pogojen in zaznamovan (raziskovanje javnih prostorov je privilegij moških flâneurjev);
- izkušen bralec pogledov, ki niso načrtovani (gre za branje obrazov in telesa, kdo so ljudje v množici, potem se to branje prenaša na stavbe in predmete). Na nek način gre za semiotiko prakso, saj je mesto polno znakov (v tem primeru je treba biti pozoren na detajle), ki jih flâneur bere, iz njih tvori določene pomene in ustvarja nove tekste (od poročil, pesmi, knjig, fotografij, filmov idr.).

Flâneurstvo je torej način spoznavanja mesta, njegovih posebnosti ter drugih prostorov z namenom, da bi ga temeljito raziskali in o njem komunicirali prek različnih medijev. Pri tej dejavnosti imata slika in beseda pomembno vlogo, ko se poskuša gledalce prepričati o realnosti flâneurstva in njegovih spremljajočih aktivnostih (Amin in Thrift 2002). Tako nastane tako imenovana ulična fotografija. Skozi oko flâneurja je ulična fotografija kot način zapisa njegovih opazovanj doživelja v 20. stoletju pomemben razvoj. Zelo slikovit opis flâneurjeve družbene dejavnosti v 20. stoletju po 2. svetovni vojni je podala Susan Sontag, ki meni, da se je fotografija razvijala ravno zaradi flâneurja, ki je kot profesionalen in hkrati radoveden in neprizadet pohajkovalec opazoval družbeno stvarnost izbranega urbanega okolja in to dokumentiral s fotografijo (Sontag 2001).

2.2.3 Spreminjanje koncepta flâneurstva v 21. stoletju: Urb-Ex

Začetne tehnologije popisovanja flâneurjeve aktivnosti so se z nastankom in razvojem novih vizualnih medijev širile prek slikarstva 19. stoletja, pripeljale do razvoja/razmaha ulične fotografije v 20. stoletju ter rezultirale v uporabi interneta za namene komuniciranja različnih aktivnosti flâneurja in seznanjanja javnosti z njegovimi opažanji v 21. stoletju. Praksa flâneurstva je namreč v 21. stoletju razumljena širše, potreben je širši prostor, ki omogoča razvoj flâneurjeve različne identitete. Mesto postane središče družbenega dogajanja, zato je bilo potrebno boljše, natančnejše razumevanje utripa mesta. To je bilo možno uresničiti s pomočjo družbene prakse flâneurstva kot načinom, ki omogoča branje ter doživljanje mesta in tudi najdbo njegove esence.

V najzgodnejšem obdobju nastanka flâneurske prakse je bil flâneur samostojen pohajkovalec in opazovalec, ki se je po mestu samo sprehajal, opazoval arhitekturne in urbanistične posebnosti ter spremembe in ni bil vključen v sistem ekonomije. V nasprotju s tem pa so flâneurju sodobnega časa pri pohajkovovanju in opazovanju ter raziskovanju prepletenih hibridnih prostorov v mestu v pomoč digitalne naprave, ki natančno beležijo opazovani prostor. Vse to fotografira, vizualno materialno beleži in svoje izsledke nato objavlja. Danes ločimo med zgodovinskim flâneurjem in virtualnim flâneurjem (Wrigley 2014) ali bolje rečeno urbanim raziskovalcem.

Poleg zapisa v obliki fotografije flâneur pogosto ustvari tudi svoj blog oziroma t. i. spletni dnevniški zapis, dnevnik. Bloganje je postalo v današnjem času zaradi enostavnega dostopa in uporabe dostopno širšim množicam, saj lahko vsak, ki ima dostop do interneta, ustvari svoj lasten blog ali pa se včlani v skupino s podobnimi interesimi. Ker blog vključuje vse komunikacijske kanale, je zelo priljubljen tako med različnimi subkulturnimi kot tudi med urbanimi raziskovalci. Blog je po Raghavanovem (2006) mnenju namenjen digitalnemu komuniciranju z uporabniki/bralci. Ponuja jim različne vrste specifičnih informacij in je tako namenjen točno določeni populaciji ljudi oziroma skupin. Digitalna tehnika in različne internetne povezave ter družbena omrežja flâneurju omogočajo, da o svoji aktivnosti informira, obvešča zainteresirano javnost, ki spremlja njegovo aktivnost in tako dostopa do njegovih informacij.

Ugotavljamo, da postaja flâneurstvo kot družbeni pojav skozi zgodovinski razvoj (v 19. stoletju) vedno bolj vizualna in fotografiska aktivnost, nato se v 20. stoletju aktualizira v ulični

fotografi in se spreminja vse do danes, ko se je preoblikovalo v nov žanr, in sicer v urbano raziskovanje in infiltracijo (UrbEx). Značilnost tega žanra ni več samo opazovanje ljudi kot posameznikov v določenem prostoru, ampak tudi opazovanje medčloveških odnosov v širšem družbenem prostoru. Danes se flâneurja pojmuje kot urbanega raziskovalca, kjer gre za družbeno prakso, polznanstveno kategorijo raziskovanja domačega/tujega okolja ter fotografiranje prostora, do katerega je dostop velikokrat nelegalen/prepovedan. To, kar urbane raziskovalce »žene« pri njihovi aktivnosti, je možnost videti in doživeti nek prostor, se ga spominjati (s fotografijami, videi) in občasno svoja dela predstaviti tudi širši javnosti (internet, družbena omrežja, forumi, idr.).

2.3 Urbano raziskovanje in infiltracija (UrbEx)

Med najstarejše zgodbe o urbanem raziskovanju štejemo zgodbo iz leta 1793, ko je Francoz Philibert Aspairt ob soju sveč raziskoval opuščeni rudnik pod Parizom (imenovan tudi katakombe), z namenom, da bi našel izgubljeno vinsko klet (Ninjalicious 2005).

Zgodovinsko gledano se je flâneur skozi posamezna historična obdobja konec preteklega stoletja preoblikoval v urbanega raziskovalca, ki je odkrival začasne, zastarele ali zapuščene infrastrukturne dele znotraj mesta ali drugega grajenega okolja (arhitektura, urbani dizajn, oblike mesta). Prvi urbani raziskovalci so se v obdobju med letoma 1970 in 1990 z namenom, da bi se družili in izmenjavalni svoje izkušnje in mnenja, združili v Avstraliji, Rusiji, Ameriki, Nemčiji in Parizu v novo organizacijo, imenovano UrbEx ali UE – Urban Exploring. Pogoj, da se lahko urbani raziskovalec vključuje v aktivnosti mesta, je, da ima zagotovljeno finančno varnost ter dovolj prostega časa, da lahko raziskuje želeni prostor. Prostori, ki jih raziskuje, želi najprej doživeti kot prostore za razvedrilo in rekreacijo, sicer mu niso zanimivi. Urbano raziskovanje je v svojem temelju prerazporeditev moči nad prostorom s strani družbe, z omejitvami nad prostorsko svobodo (Foucault in Rabinow 1984), prek posredne posebljene posameznikove eksistence (Merleau-Ponty 1962 ; Sartre in Baskin 1967). Je vdor v prostor ter početje stvari, katerih se praviloma ne sme oziroma za katere večina ljudi ne ve. Prakso urbanega raziskovanja lahko obravnavamo tudi kot taktiko (De Certeau 1984), namenjeno temu, da ustvarja prostore odprtosti, preglednosti in medsebojne povezanosti (Deleuze in Guattari 1988) s ciljem upoštevanja kulturne dediščine in materialnih spominov na lokalni, osebni in čustveni povezavi z mestom (Samuel 1994). Urbani raziskovalci niso revolucionarji, ljudi želijo le prebuditi, da bi postali aktivnejši člani družbe, kar pa posledično pomeni oblikovanje drugačnega okolja in odnosov v njem (Stevens 2007).

V 20. stoletju so raziskave o fenomenu urbanega raziskovanja v veliki meri povezane s Cresswellovo (1993/1996) raziskavo geografije, ki sicer ne upošteva ostalih ved, ki se ukvarjajo z raziskovanjem prostora in motivi v njem. Tako pravi Gantar (1990), ki je preučeval nov pojav urbanega raziskovanja družbe in njenih posebnosti, da so bile v 60. in 70. letih 20. stoletja v ospredju tri teorije. Prva je urbane družbene procese opisovala v smislu kolektivne porabe, ki predstavlja konflikt med delom in kapitalom. Druga urbane procese razлага skozi kategorije akumulacije kapitala, saj fiksni kapital predstavlja grajeno okolje. Tretja, ki je obenem najpomembnejša, pa mesto (grajeno okolje) predstavi z vidika alokacije resursov, ki so redki. Razmerja med posameznikovim ravnanjem in prostorom imenuje koncept urbane kulture. V 80. letih prejšnjega stoletja lahko zaznamo vračanje urbane kulture v proces raziskovanja, urbano raziskovanje se poveže s konceptom prostora, vse pomembnejše pa postajajo tudi nove (produkcijske in komunikacijske) tehnologije, ki omogočajo razlago.

Za uporabo besedne zveze »urbano raziskovanje« in besede »infiltracija« je v veliki meri kot posameznik zaslužen Ninjalicious, ki je v 21. stoletju želel opisati, kar je Troy Paiva (Paiva in Manaugh 2008) pred časom imenoval odkritje in raziskovanje t. i. začasno zastarelih zapuščenih prostorov – T.O.A.D.S. (temporary – začasen, obsolete – zastarel, abandoned – zapuščen ali derilicet spaces – zapuščen prostor). V literaturi najdemo zapise, da sta urbano raziskovanje in infiltracija (UrbEx) primarno notranja dejavnost (notranji turizem), ki pa lahko vključuje tudi druge dejavnosti, ki omogočajo radovedno mislečim, da odkrivajo prostore, ki imajo omejeno dostopanje in so skriti (Ninjalicious 2005). Urbano raziskovanje se je kot prostorska praksa (Rendell 2010) pojavilo kot odziv na raztelesen imperativ poznega kapitalizma (80. leta 19. stoletja) (Lyng 2004), tesno povezan s kanonično urbano kritiko, vključno z deli surrealistov (Breton 1978), situacionistov (Debord 2006), različnimi kulturnimi dejavnostmi (Barnard 2004) in urbanimi subverzijami, ki se med seboj prepletajo v sodobnem mestu (Hawkins in Muecke 2003). Povečevati se je začela tudi individualnost urbanega raziskovanja, branje mesta in njegovih znakov z namenom ugotavljanja pomenov. Pri tem urbani raziskovalci niso imeli le želje zaznati prostorov, ki so njihov predmet zanimanja, ampak so jih želeli tudi raziskati, doživeti (Edensor 2007). Doživetje senzualne izkušnje prostora pomeni za njih poseben privilegij. Urbano raziskovanje je odziv na prostorsko svobodo skupaj s sekularizacijo vsakdanjega življenja, ki je posledica strukturnega stanja odtujenosti, individualizma in socializacije (Lyng 2004). Današnja organizacija prakse urbanega raziskovanja je horizontalno strukturirana, v veliki meri brez vodstva in decentralizirana, tovrstni raziskovalci pa sami sebe doživljajo kot heroje in junake, ki se uveljavljajo skozi

javnost in družbo (Payne 2009; Romanywg 2010). Urbani raziskovalci pravijo, da te nobena oseba ali fizična pregrada ne more ustaviti, da greš tja, kamor želiš iti, in storiš, kar želiš storiti, saj je izbira vedno v rokah tebe kot posameznika. Ko poskušajo sami opredeliti to prakso, jo opisujejo zelo vzneseno. Dober primer navaja Romanywg (2010), ki pravi, da »urbani raziskovalci, ko vidijo znak, na katerem piše *prepovedan vstop*, razumejo kot okrajšavo za konec zaščitenega območja«, kjer se začne njihova osebna odgovornost za dejanja. Kot pravi Garrett (2011a) je »urbano raziskovanje, prizadevanje posameznikov, da bi preteklost umestili v strast za odkrivanje sedanjosti (novega), ki ustvarja časovna krizišča«, je interes nepričakovanega, necenjenega in želja, da bi razbili iluzije o nadzoru nad urbanim prostorom. Gre za vdor v zaščiten prostor in izvajanje aktivnosti, ki niso dovoljene.

Urbani raziskovalci mesta so skupine ljudi, ki se na specifičen način odzivajo na povečan nadzor, nadzor nad urbanim prostorom in se lahko med seboj povezujejo prek različnih komunikacijskih omrežij. Sodelovanje v skupnosti (skupini), kot pravi Berg (2011), temelji na liberalni ideologiji, utemeljeni v želji po osebni svobodi, ki podpira neoliberalno konstrukcijo monolitičnih subjektov, s tem pa otežuje razumevanje gibanja, ki je zgolj odgovor na neoliberalizacijo mesta (Peck in Tickell 2002). Urbani raziskovalci so lahko prisotni tako v fizičnem kot v virtualnem svetu. Nestor (2007) piše, da je Urban Exploration Resource (UER) največji in najbolj uporabljan globalni forum urbanih raziskovalcev, kjer je registriranih več kot 18.000 uporabnikov. V Londonu je po letu 2012 na forumu registriranih več kot 100 aktivnih urbanih raziskovalcev (podatki iz foruma urbanih raziskovalcev), od tega je 10–15 % žensk. V Veliki Britaniji pa obstaja veliko forumov za urbane raziskovalce (28 days later, Dark places, Urbex forums, Derelict places, Talk urbex in ostali).

Urbani raziskovalci so največkrat belci, in sicer iz srednjega razreda (High in Lewis 2007). Urbani raziskovalci prihajajo iz širokega spektra narodov in poklicev, vse pa povezuje zanimanje za avanturo ter z njo povezano izkušnjo za analizo ali prezentacijo v nasprotju z njihovo strokovnostjo do vizualnih medijev. Prek mreže strokovnih delavcev, ki delujejo pod različnimi psevdonimi in lažnimi identitetami, je urbano raziskovanje mestnega prostora skrivnostno, misteriozno ter polno tovarištva (Adey 2009 ; Edensor 1999). Te aktivnosti ponujajo zadovoljevanje in pobeg iz okvirov družbene obstoječe kulture, ki zahteva disciplino in hvaležnost. Urbani raziskovalci rekreativno in večinoma nelegalno dostopajo do prostorov industrijskih območij, zapuščenih vojaških objektov, zaprtih bolnišnic, kanalizacij, tunelov, zapuščenih posestev, rudnikov, gradbišč, dvigal, mostov, bunkerjev in ostalih prostorov ter iščejo in izkoriščajo napake v arhitekturi in družbi z namenom, da bi našli in raziskali prostore,

ki jih drugače ne bi videli, da bi izkusili prostor in se učili iz njega (video Crack The Surface 2). Delo urbanega raziskovalca je torej raziskovanje, fotografiranje prostorov, ne vedno z namenom objavljanja, temveč zaradi lastnega užitka.

Družbena aktivnost zgodovinskega flâneurja kot tudi današnjega urbanega raziskovalca se, kot sem ugotavljala že zgoraj, udejanja v prostoru, ki ga glede lastništva in uporabe delimo na javni in zasebni. Predstavila bom razliko med javnimi in zasebnimi prostori ter pokazala, s katerimi ovirami (če sploh) se srečujejo ko vstopajo v različne prostore. Zanimali me bodo predvsem točno določeni javni prostori. Tu mi bo praksa flâneurstva služila predvsem kot urbana metoda raziskovanja in opazovanja javnega prostora in družbenega okolja.

3 OPREDELITEV JAVNEGA IN ZASEBNEGA PROSTORA KOT DRUŽBENEGA KONSTRUKTA

3.1 Prostor in družba

V literaturi najdemo različne raziskovalce pojma *prostor* in njegovih vlog v odnosu do družbe in družbenih dogajanj. V študiji Henrika Lefebvreja (1974) je prostor opisan kot objektivno, politično nevtralno območje akcije in produkcije. Harvey (1975) piše o prostoru kot o utelešenju kapitalistične proizvodnje, ki se podreja logiki akumulacije, medtem ko Castells (1983) povezuje urbano okolje z urbanimi družbenimi gibanji in s tem povezanimi simboličnimi »osvajanji« mestnih okolij. Po Canterju (1997) je prostor posledica prepletanj aktivnosti, pojmov, povezanih s prostorom, ter fizičnih lastnosti prostora, Foucault (1998) pa govori o prostoru, ki nas konstituira in ob čemer se hkrati tudi mi konstituiramo skozi prostor. Zanimivo opredelitev prostora je podal tudi Tim Cresswell (2004), ki meni, da je prostor v svoji osnovi tisti prostor, ki je na različne načine povezan z močjo (v kontekstu moči), ki pa se mora povezovati z ljudmi in njihovimi zmogljivostmi, da lahko ponotranjijo te pomene. Prostor v mestu ni statičen, ampak je dinamičen – prostor, v katerem vzporedno potekajo različne aktivnosti, ki opredeljujejo posebnosti mesta. Temu pritrjuje tudi Kurnik (2010), ki meni, da prostor ni naravno dan in določen z objektivnimi zakonitostmi, temveč je »družbeno proizveden« in predstavlja področje delovanja družbe (Kurnik 2010).

V prostoru so za svobodno delovanje posameznika pomembna pravila, ki prostor opredeljujejo (Goličnik Marušič 2010). Ena izmed najpomembnejših komponent, povezanih s prostorom, je dostopnost do prostorov. Benn in Gauss (v Goličnik Marušič 2010) dostopnost razdelita v štiri kategorije: dostop do določenega prostora, dejavnosti, informacij in do virov v njem. Vsak posameznik ima v tem smislu možnost, da se udejanja v prostoru. Svobodno delovanje posameznika in možnost dostopa do prostora lahko povezujemo s pojmom urbanega raziskovanja. Flâneur kot današnji sodobni urbani raziskovalec, ki se od klasičnega zgodovinskega flâneurja razlikuje po tem, da ne želi biti viden, je raziskovalec prostora ali ulični fotograf, ustvarja z gibanjem po urbanem prostoru, s pogledom in fotografijo, anahronizem, hkrati pa zavrača avtoritetno in paradigmo oblasti, ki izvaja popoln nadzor nad subjektom.

Pomembno vlogo v mestu imajo lastniki prostorov, ki posameznikom omejujejo, prepovedujejo ozziroma dovoljujejo dostop do določenih javnih ozziroma zasebnih prostorov. Ločevanje prostora na javno in zasebno lahko opišemo tudi kot ločevanje med zunaj in znotraj, saj se zasebno skoraj v vseh primerih nanaša na »znotraj«, javno pa na »zunaj«. Javni in zasebni prostori delujejo na različnih ravneh, ki se lahko med seboj križajo in prekrivajo, skupaj pa ustvarjajo mozaik prostorov in možnosti dostopa (Carr in drugi v Goličnik Marušič 2010). Javni prostor se tradicionalno razlikuje od zasebnega prostora predvsem v smislu lastništva, dostopa, vira in narave nadzora nad dostopom do določenega prostora, individualnega in kolektivnega obnašanja, ki je sankcionirano v specifičnih prostorih in s pravili uporabe (Low in Smith 2006). Ob tem pa Peter Marcuse (2003) opozarja na dejstvo, da se prostor ne more ločiti le na javne in zasebne prostore, saj je lastništvo samostojna kategorija. Zatorej za javni prostor namesto izraza *prostor v javni lasti* uporablja termin *prostor, ki je v javni uporabi*. Prostore pa lahko še naprej delimo na prostore z neomejenim in omejenim dostopom ter še na prostore z odprtimi in zaprtimi območji (Kayden 2000).

Meja med zasebnostjo in javnostjo je danes prepletena. To nam potrjuje tudi sodoben način prikazovanja javnega prostora, kjer je lahko prek računalniške komunikacije vključen tudi del zasebnega. Govorimo o javnem prostoru, ki je medijsko posredovan in na katerega imajo velik vpliv množični mediji. V nadaljevanju bom na podlagi literature analizirala pojma zasebni in javni prostor, nato pa bom ugotavljala, kako ju razumejo v Veliki Britaniji (Londonu). London sem kot svojo raziskovalno državo izbrala zato, ker sem se morala med raziskovanjem omejiti na podatke ene države in v procesu iskanja našla veliko strani, ki so namenjene urbanim raziskovalcem.

3.2 Zasebni prostor

Zasebni prostor je prostor, ki je v zasebni lasti ali posesti posameznikov (ozziroma skupine posameznikov), lahko pa je tudi v lasti korporacij ali podjetij. Vstop v zasebni prostor je dovoljen le s soglasjem lastnikov. Običajno ljudje zelo cenijo svoj zasebni in osebni (zunaj sebe kot individuma) prostor, kamor sodi tudi dom, in se počutijo neprrijetno, če vstopi kdo, ki mu vstopa niso dovolili ozziroma ga povabili. V domu imamo običajno prostore, ki so namenjeni različnim dejavnostim (od počitka do prostorov za tujce – sobe za goste, vstopna veža). Po tem, komu ljudje dovoljujejo dostop do svojih zasebnih prostorov, ocenujemo odprtost ali zaprtost odnosov v neki družbi (Kovačič 2016).

Poznamo pa tudi zasebne prostore z javnim dostopom, ki si delijo značilnosti dostopnosti z javnim prostorom, značilnosti lastništva pa z zasebnim. Čeprav jih ne štejemo za javne prostore, zgradbe v zasebni lasti ter posestva, ki so vidna iz pločnikov in javno dostopnih prostorov, vplivajo na javno vizualno pokrajino (oglaševanje). Namenskih teh prostorov je večanje kakovosti in vrednosti bivanja v mestu (Kayden 2000). Vključujejo vse mestne prostore v zasebni lasti ter površine, ki jim pripadajo (zelenica, ploščad, atrij, pasaže, trgi, ulice itd.) (Robbins 2008; Jankovič Grobelšek 2012).

Denimo v mestu London je veliko prostore v zasebni lasti. Zakonodaja lastnikom omogoča, da lahko javnosti prepovejo vstop na njihovo posest, ne glede na to, da na tak način zmanjšujejo odprtost mesta in (lahko) prebivalcem in obiskovalcem omejujejo dostop do pomembnih znamenitosti in posebnosti. Določeni prostori v Londonu so odprti le za povabljeni goste, ostali pa nimajo pravice vstopa. Običajno so to območja, ki se določen čas ne uporabljajo, so nedostopna in zaprta pred napovedanim začetkom prenove. Lastniki teh prostorov menijo, da na tak način mestne površine povečujejo, ker oblikujejo nove javne dele mesta, ki jih prej ni bilo. Takšna segregacija dovoljevanja/prepovedi vstopa določenim predstavnikom družbe oz. posameznikom v določene prostore posledično vpliva tudi na družbo in odnose v njej.

3.3 Javni prostor

Javni prostor je v literaturi pogosto opredeljen kot prostor, kjer potekajo socialne interakcije, medtem ko so zasebni prostori mišljeni za zasebna srečanja med posamezniki.

Habremas (1991) je ugotovil, da so začetki nastajanja javnih prostorov povezani z začetki nastajanja trgov v srednjem veku. Javni prostor nam omogoča aktivno sodelovanje v javnem življenju in je nujen, da se ljudje kljub razlikam naučimo živeti skupaj. Javni prostor je opredeljen kot javni kraj, ki je brezpogojno ali pod določenimi pogoji vsem dostopen. Udejanja pa se skozi aktivnosti, ki se izvajajo v njem. Javni prostor je tisti, ki je javen tako v okvirih lastništva kot uporabe (Lehrer 1999). Lahko je v javnem ali zasebnem lastništvu, je odprt kraj, dostopen javnosti, kjer se posamezniki individualno ali v skupini gibljejo, preživljajo svoj čas zaradi različnih dejavnosti (Carr in drugi v Goličnik Marušič 2010). Tudi Robbins (2008) meni, da je javni prostor vsem skupen prostor in je osnova mesta ter predpogoj za socialno, družbeno in javno življenje posameznikov in skupin. Goličnik (2008) (prav tako kot Rowland Atkinson (2003), Čerpes (2007), Dešman (2008) in Nissen (2008)), opredeljuje javni prostor kot mestni prostor, kjer poteka javno mestno

življenje in ki je oziroma bi moral biti dostopen vsem uporabnikom mesta, ki se tam družijo, gibajo, igrajo, rekreirajo, ustvarjajo. Tu potekajo različne prireditve, družbene in socialne dejavnosti in druge oblike urbanosti ter tudi kršitve. Prav tako opredelitev pa navajata tudi Mean in Tims (2005), ki pravita, da javni prostori – vključno z visokimi stolpnicami, ulicami in nakupovalnimi prostori, parki, igrišči in prostori v sosednjih območjih – igrajo ključno vlogo v družbenem življenju skupnosti. Delujejo kot samoupravne javne službe, ki so skupen vir in v katerem se ustvarjajo vrednosti. Sem umeščamo tudi mestne objekte, ki so v javni lastni in javni rabi (tržnice, knjižnice, muzeji, gledališča, zdravstveni domovi, športne dvorane, vrtci, šole, bolnišnice, sodišča in podobno) in so pod enakimi pogoji namenjeni in dostopni vsem. Javni prostor je pravilo ma opredeljen v pravnih aktih, je normativen, vsebuje družbene in simbolne dimenzije, ki so značilnosti mestnega javnega prostora (Siebel in Werheim 2003). Strukturiranost, razdeljenost, kontrola, omejitve življenja in delovanja so značilnosti javnega prostora. Urbanizacija pa je tista komponenta, ki povezuje javni prostor in nadzor v njem. V javni prostor uvrščamo trge, tržnice, parke itd., njihova tipična lastnost pa je časovno omejen dostop za skoraj vsakogar (Mlinar 1994). Ash Amin je leta 2008 v svojem članku *Kultura in urbani javni prostor* zapisal, da imamo lahko v primeru, ko je prostor nadzorovan in če je poleg tega nejasno, katere so zakonite in sprejemljive meje dejavnosti v njem, opraviti s policijo, nadzorovanjem in spremeljanjem našega vedenja in omejevanjem medsebojnih interakcij. Obseg javnih prostorov je določen s prometnimi površinami in drugimi površinami, ki imajo značaj javnega prostora (ceste, ulice, pasaže, trgi, ploščadi, parki, zelenice, mestni gozdovi, obrežja, obale in podobno). Goličnik (2006) opredeljuje javne odprte prostore kot prostore med grajenim delom mesta, ki omogočajo posameznikom in skupinam prosto delovanje in začasen nadzor (prisvojitev). Ločimo med grajenim javnim dobrim, ki ima državni pomen (sem umeščamo vsa omrežja javne infrastrukture državnega pomena in javna območja), ter grajenim javnim dobrim, ki ima lokalni pomen (javna infrastruktura lokalnega pomena ter vsa javna območja ob njej). Carr (1992) pa deli javne prostore na demokratične in ciljno zasnovane. Slednji se povezujejo s pojmi udobja, sprostitve, zaposlitve in raziskovanja. Javni prostor je urbani prostor, ki se največkrat navezuje na mesto (Carmona in drugi 2003; Madanipour 1999). Javni prostori, ki tvorijo odprte mestne prostore, so po Kosu (1993) ena od glavnih komponent mesta, ki so posledica načrtovanja in poseganja družbe v prostor. Med seboj se razlikujejo po značaju, obliki in funkciji, skupaj pa tvorijo prostor, ki daje mestu vsebino. Njihova skupna značilnost je infrastruktura za večnamensko rabo (klopi, poti, zelenice, igrišča, kolesarske steze, skate parki ipd.). So nosilci pomenov, imajo različne funkcije v mestu, povezani so

s skupnostjo ljudi. Javne ceste, javne zgradbe in parki so prostori, namenjeni skupni rabi. Po Pinterju (2003) je javni prostor dostopen vsem in izključuje zasebnost posameznikov. Javni prostori dajejo mestu prepoznavnost in ga strukturirajo. Prav zaradi tega je javni prostor postal ena od ključnih tem raziskovanja kritične teorije sodobnosti; raziskujejo in opredeljujejo ga v filozofiji, geografiji, umetnosti, kulturi, sociali in urbanizmu. Prav tako kot ohranjanje stikov v mreži javnega prostora je po mnenju Adjaya (2006) pomembno tudi ohranjanje povezav in aktivnosti v njem. To je območje, kjer posameznikom ni treba plačevati vstopnin in ki nima omejitve segregacije. V javnih prostorih je po Čerpesu (2007) treba zagotavljati pogoje za zdravo bivanje, za kar pa mora biti prostor primerno vzdrževan, urejen, dostopen, privlačen in dovolj velik. Omrežje javnega prostora, ki vsebuje mestne parke, trge, ulice, gozdove, obrežja in podobno, mora v prvi vrsti zagotavljati kakovostne bivanske pogoje in zdravo okolje za življenje (Jankovič Grobelšek 2012). Don Mitchell (2016) razmišlja, da so javni prostori v mestu, ki so pod nadzorom, majhni otoki svobode, ki jih obkroža Foucaultov »očesni arhipelag« – oko, ki nadzira. Z lastništvom javnih prostorov in mest se povečuje strah pred izgubo javnega prostora in državljanskih svoboščin (Fainstein 2005). Javni prostori so tako prostori, kjer se dogaja izmenjava tako enakosti kot tudi svobode (Fernandez in Arpa 2008). Javni prostor se deli na fizični, socialni in simbolni (Lehrer 2007). Fizični, ki je praviloma odprt in dostopen vsem ljudem, ponazarja ulice, trge, parke, parkirišča, ceste, nakupovalne centre, podhode, nadhode, sprehajalne poti, igrišča, strehe, atrije, dvorišča, prostore za piknike, plaže, nabrežja idr. Socialni javni prostor se povezuje z dejavnostmi, ki potekajo v prostoru (dejavnosti niso nujno vezane le na kraje, ki so v javni lasti, temveč tudi na zasebne prostore, kot so zasebni domovi, kavarne, restavracije, bari, časopisne rubrike, mediji in ostale oblike komunikacije), simbolni javni prostor pa udejanjajo kolektivni spomini in zavest ljudi. Madanipour (v Goličnik Marušič 2010) opredeli javne prostore kot prostore večnamenskosti, prostore raznih oblik, ki služijo različnim funkcijam in kjer posamezniki (ali manjše skupnosti) nimajo kontrole, predstavljajo pa vmesni člen, ki ima posredniško in povezovalno vlogo z zasebnimi prostori. S pospešenim večanjem nadzora in varnosti je v nevarnosti pravica splošne dostopnosti do javnega prostora. Naslednja dejavnika, ki ogrožata javni prostor, sta segregacija (socialna, družbena) in tudi privatizacija prostorov. Prisvajanja, izključevanja, nadzor, prepovedi, testiranja, vse to so dejavniki, ki onemogočajo socialno interakcijo (Jankovič Grobelšek 2012).

Različni zakoni in akti v Veliki Britaniji in tudi v Londonu (Hampstead zdravstveni akt iz leta 1871, Zakon o mestu London iz leta 1877, Zakon o korporaciji odprtih prostorov v Londonu iz leta 1878, ter drugi) opisujejo prostore javnega dobrega kot grajena javna

zemljишča, ki so namenjena splošni rabi. Javni prostor v Londonu danes obsega 11.000 hektarjev, ti pa so povečini v lasti dobrodelnih organizacij. V 19. stoletju so se organizacije borile za neprivatizirane zelene prostore. Ti prostori naj bi bili namenjeni rekreaciji in gibanju ljudi. Tako kot pri nas tudi v Veliki Britaniji pod javne prostore štejejo predvsem ulice, trge, parke in igrišča. To so prostori, ki so v uporabi javnosti in so lahko tudi v zasebni lasti (Worpole in Knox 2007). Urbani teoretiki, med njimi Lewis Mumford, Jane Jacobs in Doreen Massey, ugotavljajo, da se preoblikujejo predvsem prostori mesta, ki so v javni in ne v zasebni lasti. Javni prostori v zasebni lasti (trgi, vrtovi, parki) imajo videz javnih prostorov, vendar niso vsem javno dostopni. To so prostori, ki so nadzorovani. Velika Britanija ima probleme ravno pri takih javnih prostorih, ki so v vse večji meri v zasebni lasti. Za različne ljudi v Veliki Britaniji obstajajo različni vzorci, ki se pojavljajo, ko se udejstvujejo v javnih prostorih. Ti so odvisni od tega, kdaj v dnevnu, tednu in tudi v katerem letnem času se pojavljajo v določenem prostoru (Worpole in Knox 2007). Ne glede na zapisano, pa v mestu kljub vsemu obstaja določena mera segregacije, ki je posledica neenakosti, ekonomske moči in statusa posameznikov. Mestna uprava Londona si v današnjem času skupaj s parlamentom in različnimi predlogi zakonov in določbami prizadeva zagotoviti najboljšo možno prihodnost odprtih javnih prostorov. Predlogi so razdeljeni v tri kategorije: (1) večja fleksibilnost odprtih prostorov, za rekreacijo in zabavo, (2) ustvarjanje prihodka v korist odprtih prostorov, (3) zagotavljanje učinkovitejših orodij, ki bi se ukvarjala s krimalom, antisocialnim vedenjem ter vsemi ostalimi potencialnimi neprijetnostmi (predlog: Changing Legislation governing the City of London Corporations open spaces). V raziskavi, opravljeni v Veliki Britaniji v okviru Joseph Rowntree Organizacije, v kateri je sodelovalo več različnih mest Velike Britanije, sta Worpole in Knox (2008) ugotovila, da so tako javni kot tudi nekateri zasebni prostori dobro vzdrževani, a zelo nadzorovani (nadzorne kamere na parkiriščih, v podjetjih, stanovanjskih zgradbah itd.). Prav tako pa so to prostori, do katerih dostopajo urbani raziskovalci in se na njih udejstvujejo. Iz vseh javnih površin se dnevno čistijo grafiti, popravljajo telefonske govorilnice, avtobusne postaje, obrezujejo se grmičevja in drevje itd., vse z namenom, da bi prebivalcem omogočili varno in čisto okolje (Worpole in Knox 2007). V Londonu je prav zaradi kršitev v zadnjih dvajsetih letih nastalo veliko stroškov z vzdrževanjem odprtih javnih prostorov, saj organi težko preprečijo različne prekrške, kot so grafitiranje, vandalizem oz. uničevanje tuje, obče lastnine zaradi objestnosti idr. Javni prostori v Veliki Britaniji pa imajo tudi številne prednosti – omogočajo in krepijo občutek dobrega, biti del nečesa hipnega, mir v parkih, možnost in moč izražanja svoje kulture in identitete, priložnosti za mlade, da spoznajo raznolikost družbe in razvijajo

svojo subkulturo. Odkrili so tudi, da se ljudje raje zadržujejo v javnih prostorih, saj tako lažje in hitreje zadovoljujejo svoje interese in potrebe (Worpole in Knox 2007).

Kot Benjamin je tudi tudi Sennet (1977) poudarjal ambivalentnost novih javnih prostorov, ki jo najlažje opišemo z analizo prakse flâneurstva kot obliko družbene dejavnosti, ki se ukvarja z estetskim užitkom. V tem prostoru se oblikujejo kulturne prakse flâneurja, ki imajo velik vpliv na razmejevanje javnega in zasebnega življenja. Flâenur je svoje delo prvenstveno opravljal v javni sferi, kjer je nabiral izkušnje, ki so bile predvsem estetskega značaja. flâneur ima omejen čas in je za omejen čas sposoben ustvariti politiko novih javnih prostorov, se obnašati v njih in biti umeščen vanje, hkrati pa mu predstavljajo tudi zatočišče. Pomen javnega prostora se v današnjem globaliziranem svetu vseobsežnih informacij oblikuje na novo, saj sta relacija in odnos med javnostjo in zasebnostjo spremenjena. Z uvajanjem medijev (televizija, telefon, video, video nadzor itd.) se uveljavlja nova perspektiva pešca, v našem primeru pohajkovalca (flâneurja vs. urbanega raziskovalca), ki pa je zdaj nadzorovan in kontroliran.

3.4 Nadzor v javnem prostoru in pravne omejitve v Veliki Britaniji

Ker sem se v pričujočem magistrskem delu pri analiziranju flâneurjeve aktivnosti osredotočila na Veliko Britanijo in s tem povezanim nadzorom v Londonu, bom v nadaljevanju predstavila in primerjala mehanizme in načine nadzora v tem mestu, kot jih prikazujejo avtorji, ki se ukvarjajo s tem področjem.

Tako v Veliki Britaniji kot tudi v večini evropskih držav in širše dobiva nadzor prebivalcev vedno večje razsežnosti. Vedno več je ambientalnega nadzora vseh prebivalcev (razen v zasebnih prostorih) in s tem posredno tudi urbanih raziskovalcev, ki se pojavijo kot raziskovalci teh prostorov. Urbani raziskovalci praviloma nimajo še dodatnega, posebnega nadzora.

Zakon o varstvu svoboščin v Veliki Britaniji in Zakon o varstvu osebnih podatkov v Veliki Britaniji, ki veljata tudi za London, določata strategijo, ki prek različnih sistemov za nadzor zagotavlja angleški družbi varnost in spoštovanje pravice posameznika do zasebnosti. Zakonodaja je začela veljati 20. oktobra 2014 in je sprejeta za obdobje treh let – do 20. oktobra 2017. Tako je 14. marca 2017 Tony Porter, komisar za nadzorne kamere, začel s postopkom nacionalne strategije za nadzor s kamerami v Veliki Britaniji, ki

povečuje varnost ljudi v javnih prostorih in spoštuje njihovo pravico do zasebnosti (gov.uk). V javnih prostorih obstajajo tako fizične kot tudi psihološke omejitve in prepreke (Lehrer 1999). Kamere so kot sredstvo nadzora namenjene temu, da posnamejo in zabeležijo dogodke na točno določenih lokacijah v konkretnem času (Mestni potniški promet – Transport of London). Na podlagi Akta za asocialno vedenje in kriminal, ki velja tudi v Londonu, je bila leta 2014 ustanovljena Organizacija za zaščito javnega prostora (ang.: Public Space Protection Orders – PSPOs). PSPO omejitve in dovoljenja geografsko opredeljuje in omogoča široka pooblastila za ukrepanje pri nezakonitih dejanjih poseganja v javni ali zasebni prostor. Če sledimo Habermasovi (1991–1992) ideji, da je javna sfera prostor, kjer posamezniki pridejo skupaj in svobodno razpravljajo o družbenih problemih in s tem vplivajo na politično delovanje, je PSPO lahko grožnja javni sferi, saj zmanjšuje možnosti za druženje in komuniciranje. Navedeni ukrepi omejujejo tudi urbanega raziskovalca pri izvajanju aktivnosti, ki so velikokrat na meji dovoljenega ali celo prepovedanega. Današnji urbani raziskovalci med drugim pogosto raziskujejo zapuščene prostore in prostore, kjer je prepovedan vstop oziroma so prostori nadzorovani s kamerami in alarmi. Na tak način jih organi pregona lahko izsledijo in kaznujejo, ker ne spoštujejo zakonodajnih omejitev. Edensor (2007) temu reče regulacija nadzora. Ne glede na to pa urbani raziskovalec o svojih aktivnostih komunicira z zainteresirano javnostjo prek spleta. Raziskovani prostor je tako vedno bolj medijsko posredovan, komunikacija pa hitrejša in enostavnejša, kar omogoča današnjim urbanim raziskovalcem širok spekter izbire.

4 SPLETNO KOMUNICIRANJE

V nadaljevanju bom predstavila, zakaj posamezniki uporabljajo družbena omrežja (zakaj urbex uporablja ta omrežja). Spletno komuniciranje je potrebno zaradi posredovanosti prostora, saj flâneur/urbani raziskovalec ne zmore, da ne bi komuniciral, danes pa komunicira prek spletja. Njegov namen ni le objavljati slike; na ta način sodobni flâneur/urbani raziskovalec gradi svoj »trade mark«, kar je del njegove identitete, na ta način pa je veliko bolj izpostavljen nadzoru, saj ne morejo formirati identitete, ne da bi bil nadzorovani. Že občutek, da je nadziran, je dovolj

4.1 Javno in zasebno spletno komuniciranje

Prvi medij, ki je omogočil vzpostavitev stika z množico, je bila iznajdba tiska v 15. stoletju. Tisk je z letaki, različnimi glasili, časopisi, literarnimi glasili, revijami idr. postal medijsko orodje, s katerim so se mediji razvijali in širili pisano besedo med večje število ljudi. Želja po

komunikaciji tako v realnem kot tudi v virtualnem svetu, spodbujanje medosebnih odnosov, spoznavanje različnosti kultur, integracija uporabnikov na socialnih omrežjih, pospeševanje prodaje, reklamiranje, nadzorovanje, krizna komunikacija in povezovanje so ključne značilnosti spletnega komuniciranja. Maja leta 2003 je v Strasbourgu na 840. srečanju namestnikov ministrov Odbor ministrov Sveta Evrope sprejel Deklaracijo o svobodi komuniciranja na internetu (Concil of Europe). Omenjena deklaracija podpira sedem načel, ki se navezujejo na svobodo izražanja na internetu in kritizirajo prakse, ki omejujejo in nadzorujejo dostop do spletnih družbenih omrežij iz političnih vzgibov. Poseben poudarek je bil na privilegiju anonimnosti ter svobodi širjenja informacij.

Spletne družbe omrežja so tista, ki omogočajo uporabnikom medsebojno komunikacijo. Uporabniki so tako postali aktivni soustvarjalci, zbiratelji in delitelji informacij. Spletne komuniciranje delimo na javno in zasebno. Zasebno spletne komuniciranje vsebuje sporočila, ki se navezujejo le na eno posamezno osebo. Je oblika zaprte komunikacije, ki je nedostopna in skrita pred ostalimi (npr. elektronska pošta, sporočila, poslana samo enemu naslovniku, neposredna sporočila, dopisovanja prek klepetalnic itd.). O javnem spletinem komuniciranju govorimo takrat, ko je sporočilo namenjeno in dostopno večjemu številu ljudi, je odprto glede občne dostopnosti in ga lahko spremljajo vsi zainteresirani (npr. www, spletne mesta, forumi, blogi itd.). Zajema tako komuniciranje v skupini kot tudi znatno ozko določene skupine ljudi. V sfero javnega komuniciranja se vključujejo ljudje različnih vrednot, interesov in mnenj, kar prinaša tveganja, medtem ko si v sferi zasebnega komuniciranja sami določamo pravila, kjer dominirajo zaupanje, odvisnost in naklonjenost. Med ravnjo javnega in zasebnega komuniciranja je v preteklosti obstajala jasna meja, danes pa sta zaradi pojava novih medijev in internetnega vpliva vse bolj prepleteni, se povezujeta ali celo dopolnjujeta. Če govorimo o komunikaciji, izvajani prek računalnika, razlikujemo tudi med vmesnimi vrstami komunikacije. Ločimo med polodprto in polzaprto komunikacijo (npr. forum), kjer potrebujemo dovoljenje za dostop do spletne strani (geslo, dovoljenje za vpogled) (Škerlep 1998).

Prednost interneta, ki omogoča dvo- ali večsmerno komunikacijo, pred klasičnimi medijimi, ki omogočajo enosmerno komuniciranje, katerega temelj tvorita monolog ter pasivno posredovanje informacij, je, da je internet socialni medij, ki spletnim uporabnikom (v angleščini se za njih uporablja izraz »prosumers« – producers + consumers, t. i. proizvajalci in uživalci spletnih vsebin –, ki ga je opredelil Alvin Toffler (v Kotler 1986)) omogoča vrsto aktivnosti. Na internetu uporabniki komunicirajo, objavljamjo vsebine, sodelujejo, pišejo in posredujejo vsebine na blogih in forumih, dodajajo fotografije in video vsebine, si izmenjujejo informacije,

komentirajo, glasujejo, sodelujejo v diskusijah, sooblikujejo omrežja, ustvarjajo spletnne strani do vzpostavitve kroga prijateljstva, pridobivajo mnenja, povratne informacije ter krepijo individualen pristop. Uporabniki so lahko kadar koli v interakciji z drugimi uporabniki in s tem ustvarjajo vse večje število interakcij ter povečujejo obseg virtualnih družb. Trenutno sta najbolj obiskani družbeni omrežji Facebook in Twitter, ki nudita storitve socialnega mreženja (soustvarjanje družbenih in ekonomskih povezav med ljudmi s podobnimi interesi in aktivnostmi).

4.2 Družbena omrežja

Družbena omrežja so postala eden izmed bolj popularnih načinov širjenja informacij in vsebin z ostalimi uporabniki. Glavni fokus družbenih omrežij je na graditvi odnosov med posamezniki s podobnimi interesi in dejavnostmi. Uporabniki imajo možnost dvosmerne komunikacije, možnost komentiranja, sodelovanja na različnih omrežjih (forumi, blogi, komentarji ipd.), dodajanja fotografij in videoposnetkov, označevanja in ocenjevanja vsebin, izmenjevanja mnenj ter vzpostavitev stikov in povezovanja z drugimi uporabniki (Skrt 2007). Spletne mesta, ki temeljijo na družbenem mreženju, pojmujejo/razumejo uporabnike kot ključni člen delovanja/udeležbe na spletu. To so aktivni uporabniki, ki pripomorejo pri soustvarjanju vsebin in imajo močan vpliv pri oblikovanju spletnih mest. Tudi Suhadolc (2007) meni, da so družbena omrežja spletne omrežja, ki uporabljam raznovrstna orodja, omogočajo povezovanje tako posameznikov kot skupin s podobnimi interesi, ustvarjajo virtualne skupnosti, ki med seboj komunicirajo in se povezujejo, izmenjujejo sporočila s popolnimi neznanci z (lahko povsem) drugega konca sveta, navezujejo in ohranjajo stike. Uporabniki si ustvarjajo lastne profile, prek katerih predstavljajo in ustvarjajo svojo spletno identiteto, delijo svoja mnenja, poglede in izkušnje. Ustvarjanje javnega oziroma poljavnega profila, oblikovanje seznama uporabnikov, s katerimi se povezujejo, pregled nad seznama uporabnikov in seznama drugih uporabnikov znotraj sistema, komunikacija, pridobivanje novih stikov, doseganje koristi in pretok informacij uporabnikom omogočajo družbena ali spletne mesta (Boyd in Ellison 2007).

Ločimo med več vrstami spletnih družbenih omrežij (Schrader 2010):

- forumi (ene izmed prvih strani, ki so dopuščale družbeno interakcijo med posamezniki; na njih se zbirajo ljudje s podobnimi interesi, ki komentirajo in gradijo vezi z drugimi uporabniki);
- blogi (spletni dnevnički o določenih temah, kjer ljudje pišejo članke, delijo svoje misli);
- mikroblogi (podobni blogom, le da tu posamezniki sporočajo novice o trenutnem stanju,

- osebnem življenju in globalne novice; najbolj znan mikroblog je Twitter);
- video objave (deljenje videov posnetkov, dodajanje ključnih besed, omogočanje komentiranja in ocenjevanja; najbolj poznano spletno mesto je YouTube);
 - foto objave (uporabniki naložijo svoje slike na strani za deljenje ter uporabnikom pošljejo povezave do teh slik, slike lahko označijo s ključnimi besedami in uporabnikom omogočijo komentiranje; najbolj znan je Flickr);
 - socialna, poslovna in druga omrežja.

Boyd in Ellison (2007) pišeta o interaktivnosti uporabnikov in dvosmerni komunikaciji, o načinih komunikacije z elektronsko pošto, spletnih klepetalnicah, ki predstavljajo neposredno obliko komunikacije, IP-telefoniji, možnostih komentiranja ter video posnetkih in video konferencah ter o posledičnem nadzoru, ki se izvaja nad uporabniki družbenih omrežij.

4.3 Zasebnost pri spletнем komuniciranju in nadzor v Veliki Britaniji

Pri obravnavi spletnega komuniciranja posameznika (v okviru tega tudi urbanega raziskovalca) ali skupine (npr. UrbExsa) se soočimo z vprašanjem zasebnosti informacij, ki jih posameznik ali skupina objavlja. Avtorji spletnih omrežij nas prepričujejo o varnosti zasebnosti na spletu, ne glede na to, da so to omrežja javnega značaja. V povezavi s tem danes največkrat govorimo o tako imenovani javni zasebnosti, ki se nanaša na javnost zasebnih informacij. Uporabniki spletnih platform morajo upoštevati pogoje uporabe, s katerimi se seznanijo že ob vzpostavitvi uporabniškega računa. Lastniki družbenih omrežij, forumov, blogovskih strani ali novičarskih portalov najpogosteje omejijo objavo besedil na spletu z določili o tem, kako naj se uporabniki obnašajo pri spletнем komuniciranju in kako lahko druge osebe ta besedila komunicirajo. Navedeno predstavlja določen nadzor nad spletnim komuniciranjem posameznikov (Puschmann in Burgess 2014). V današnjem času nam namreč internet in s tem različna spletna družbena omrežja omogočajo vpogled v ta omrežja, oblikovanje in nadzor objave različnih vsebin (Mavsar 2008). Problem spletnih omrežij je tudi, da se lahko mreža vključenih nenadzorovano hitro širi (Mavsar 2008). Tako lahko različne organizacije nadzirajo in zbirajo informacije o ljudeh in njihovih dejavnostih, jih obdelajo in posledično s svojimi strategijami vplivajo na njihovo življenje (Kovačič 2000). Ker pa so socialna omrežja lahko zlorabljeni tudi za izvajanje različnih prepovedanih dejavnosti, kot so npr. anonimni vdori ali razpečevanje otroške pornografije, hekerski vpadi, različne goljufije in objavljanje nedovoljenih aktivnosti urbanega raziskovalca, je uveden ustrezni nadzor nad spletnim sistemom (Nissenbaum v Marwick in ostali 2010). Nadzor zbiranja in obdelavo podatkov omogoča sodobna

informacijska tehnologija v povezavi s komunikacijsko tehnologijo, ki po mnenju Thomasa omogoča vpogled skoraj v vse pore človeških odnosov (Thomas v Kovačič 2006). Pri tem pa je po James Ruleju (v Lyon 1994) nadzor omejen že z velikostjo datotek, ki se samodejno shranjujejo, stopnjo centraliziranosti sistemov, do katere so lahko ti centralizirani, in hitrostjo pretoka podatkov (Lyon 1994). Pogoje za nadzor in vpogled v osebne podatke na internetu je omogočila Googlova tehnologija in infrastruktura Web 2.0, ki je hkrati posameznike prepričevala o širokih možnostih uporabe interneta in ustvarjalne komunikacije s sodelovanjem v posameznih socialnih omrežjih (Zimmer 2008b). Nissenbaum pa (v Marwick in ostali 2010) opozarja še na problem uporabe sodobne tehnologije kot možnosti nadzorovanja in sledenja posameznikovim aktivnostim, kar omogočajo spletni piškotki, različni sistemi za prepoznavanje identite posameznika, elektronsko cestnjenje, vedenjsko oglaševanje, razširjanja in objavljanja različnih osebnih podatkov ter možnost njihovega združevanja in analiziranja za uporabo v komercialne ali druge namene (Nissenbaum v Marwick in ostali 2010). Spletni brskalnik Google je želel svetovne informacije približati vsakomur in ustvariti tak brskalnik, ki bo omogočal na podlagi obdelave informacij z Web 2.0 tehnologijo uporabnikom poiskati ustreerne informacije prek interneta. Osnovna naloga večine iskalnikov je, da ohranijo popolne priklice posameznikov ter beležijo uporabnikovo iskalno zgodovino (Zimmer 2008a). Web 2.0 je s tem omogočil: povečan pretok različnih osebnih informacij po socialnih omrežjih, pojav orodij, s katerimi se lahko nadzoruje uporabnika, uporabo osebnih podatkov v komercialne namene, lahko pa tudi zlorabo v obliki povečanega sodelovanja svetovnih korporacij v različnih omrežjih (Zimmer 2008b). Prost pretok različnih podatkov na spletu namreč lahko omogoči vdor v informacijsko zasebnost posameznika (Peterson v Zimmer 2008b). Spletne socialne omrežja so omogočila nastanek ogromnega skladišča, ki se nenehno širi in kjer so shranjene osebne in druge informacije. Vpisujejo se nove informacije, stare pa se le arhivirajo. Na podlagi teh podatkov je možen vpogled v vse vnoše oziroma aktivnosti uporabnika na spletu, kar omogoča različne vrste nadzora (Barnes 2006). Tovrstni arhivi s podatki o posameznikih omogočajo povezovanje podatkov, elektronsko sledenje in celo vdor v informacijski sistem (Kovačič in Vehovar 2000). Zbirke podatkov tako predstavljajo najpomembnejše orodje za množični nadzor. Privacy Rights Clearinghouse, organizacija, ki preučuje splet in možnosti, ki jih ta ponuja, meni, da nobena spletna dejavnost ne zagotavlja popolne zasebnosti. Spletne aktivnosti, ki omogočajo vdor v zasebnost posameznika ali skupine, so po Qiang Alex Zhau sledenje (kraj, kjer je posameznik), prislушкиvanje (prestrezanje izmenjave informacij), snemanje brez ustreznega dovoljenja, prepoznavanje identitet posameznikov in njihovih dejavnosti ter ugotavljanje načina delovanja posameznika. Zbiranje in obdelava podatkov in informacij z informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, ki

je po Thomasovem mnenju prisotna pri vseh vidikih posameznikove komunikacije in posreduje skoraj vse forme posameznikovih odnosov, je v tesni korelaciji z nadzorom (Thomas 2000). Z vidika pravne zaščite in zasebnosti so tehnološke spremembe tiste, ki igrajo ključno vlogo pri povečevanju nadzora in pobudah za spremembo zakonodaje. Sredstva nadzorovanja pa se z razvojem znanstvene tehnologije in klasičnih metod nadzorovanja razvijajo in izpopolnjujejo (Šelih 1979). Primer so telekomunikacijske tehnologije in tehnologije, s katerimi lahko podatke avtomatsko obdelamo (zakonodaja za zaščito osebnih podatkov v Evropi). Tehnologija, ki nam jo omogočajo računalniki, ni usmerjena le v sledenje in nadzorovanje aktivnosti posameznikov, ampak tudi v omejevanje določenih ravnanj in delovanj posameznikov. Zanimivo je razmišljanje Deleuzea (2002), da država posamezniku ne omejuje dostopa do interneta s prepovedmi, ampak ga opremi z gesлом, s katerim mu je dostop omogočen ali pa tudi zavrnjen. Namesto svobodne volje mu ostana le geslo in uporaba tehnologije. Informacijsko-komunikacijska tehnologija postaja najpomembnejša tehnologija za nadzor, kajti ta tehnologija nadzor povečuje in poglablja. Vzpostavitev informacijsko-komunikacijske tehnologije zagotavlja zbiranje in hranjenje podatkov, kar pa omogoča še večji nadzor njenih uporabnikov. To je omogočilo tudi širok in sistematičen nadzor sodobne družbe, ki je nastal hkrati s širitvijo industrijskih mest, državnega aparata, vojaške organizacije in kapitalističnega gospodarstva. Zaradi navedenega je v 20. stoletju postala zasebnost posameznikov pomemben problem (Cate 1997, 44). Z vzpostavitvijo interneta se je problem nadzorovanja in zasebnosti še povečal. Internet je medij, kjer se srečujejo različne tehnologije, kot so računalniki, mobilni telefoni in druge naprave, kot so nadzorne kamere (»nannycam«, Wi-Fi kamere), televizorji in celo hladilniki. Iz internacionalnega poročila, v katerega je bilo vključenih več kot 70 držav sveta, med njimi tudi Velika Britanija, Privacy & Human Rights (1999), je razvidno, da zasebnost ogrožajo: globalizacija, ki briše geografske meje pri posredovanju podatkov, konvergenca med posameznimi tehnologijami, ki so vedno bolj kompatibilne, in multimedialnost podatkov, ki lahko zelo hitro spremenijo svojo obliko. Leta 1791 je Bentham (v Lyon 1994) v svojem načrtu Panoptikona razmišljal le o optičnem nadzoru, danes pa je nadzor mogoč na področju digitalnih signalov in prometnih podatkov, ki se avtomatično zbirajo in shranjujejo. Ob tem Beniger (v Kovačič 2006) meni, da se nadzor vzdržuje sam, ker se izraba energije, hitrost obdelovanja informacij in tehnologije nadzora prepletajo in nadgrajujejo same po sebi. Kljub večji osveščenosti uporabnikov sodobnega interneta je še premalo zavedanja, da zasebnost na spletu ni ogrožena samo z vdori hekerjev in drugih v računalniške sisteme, ampak gre za vedno bolj pretkane oblike nadzora nad osebnimi in drugimi podatki (Kovačič v Vehovar 2000). Uporabniki spleta bi se morali zavedati, da brezplačen dostop do interneta posledično pomeni še večji komercialni imperativ oziroma nadzor njegovih aktivnosti. Različni subjekti (država,

različne svetovne korporacije) imajo različen interes za zbiranje podatkov in informacij. Tako ločimo med državno-varnostnim in korporativnim nadzorom. Menim, da ravno zaradi tega, ker je splet skomercializiran, je nadzor tu še večji. S tem ko je vse zastonj, plačamo z nadzorom. Komercialni imperativ ne preganja urbanih raziskovalcev, jih bo pa poskušal segmentirati, nadzorovani pa bodo zaradi komercialnega imperativa. Država nadzira spletnne aktivnosti posameznikov (»nadzorovanje ljudi«) s ciljem, da bi v kar največji meri zagotovila zunanjou in notranjo varnost (Lyon v Kovačič 2003). Naloga države je, da zaščiti svoje meje in državljanе, zato sistematično nadzoruje in zbira vse ustrezne informacije. To pa lahko vodi v totalitarni sistem, zato je treba v demokraciji poiskati ustrezno razmerje med stopnjo in načinom nadzora ter na drugi strani spoštovanjem zasebnosti posameznika (Raab v Kovačič 2000). Zato je treba v korist posameznika narediti vse, da se zaščiti njegovo javno in zasebno komuniciranje. Država kot institucija mora z ustrezno zakonodajo zagotavljati, da lahko posameznik javno komunicira brez omejitev in vpletanja kogar koli v njegovo spletno komuniciranje. Pri tem državne meje ne smejo predstavljati omejitev. Izjeme pa so seveda dopustne samo v upravičenih izrednih situacijah. Cilj velikih korporacij je ugotoviti potrošnikove potrebe in možnosti (»zbiranje podatkov«) ter na osnovi teh podatkov pripraviti ponudbo, ki bo povečala kapital (Lyon v Kovačič 2003).

Leta 2012 je angleška vlada sprejela akt za nadzor nad vsemi spletnimi aktivnostmi vsakega posameznika v Veliki Britaniji. Internetnim podjetjem v Veliki Britaniji je bilo s strani službe GCHQ (GCHQ – The Government Communications Headquarters) naročeno, da morajo na računalnike namestiti program za nadzor aktivnosti, imenovan Vladna prisluškovalna naprava, ki ima nadzor nad telefonskimi klici, sporočili ter aktivnostmi na internetnih straneh. Nadzor nad spletnim komuniciranjem v Veliki Britaniji je postavil parlament z zakoni. Prejšnji poskus podobne uveljavitve nadzora je bila leta 2006 zavrnjen s strani opozicije. Danes vlada in ministrstva menijo, da je ključno za organe nadzora, kot so policija in varnostne službe, da imajo zaradi preprečevanja terorizma in povečevanja varnosti v družbi dostop do komunikacijskih podatkov, kar pa drugače povedano pomeni vdor v zasebnost posameznikov. Zakonodaja o urejanju avtorskih pravic in varstvu osebnih podatkov (ki velja za celotno Evropsko unijo) med drugim ureja tudi dostop do podatkov na spletu, ki je odprt za vse v mednarodnem okolju (Kotar 2013).

5 ANALIZA

5.1 Opis vzorca in metode

Pred začetkom zbiranja podatkov sem načrtovala intervjuvati urbane raziskovalce. Kontaktirala sem 50 različnih ljudi na 15 različnih forumih urbanih raziskovalcev. Med njimi sem za štiri našla njihova prava imena in jih kontaktirala na družbenem omrežju Facebook. Ko sem čakala na odgovore in pregledovala forume (20 forumov: UER, 28 days later, UK Urbex, Dark places, Urbex forums, Derilict places, Talk Urbex ...) in videe (10 videov: Crack the surface 1 in 2 (v nadaljevanju CTS1 in CTS2), videi Bradleya Garretta, uporabljeni za njegovo doktorsko desertacijo, Exploring live subway tunnels, London Urbex, Urban exploration getting caught, Exploring subterranean Luton-World War 2 aAr Raid Shelters, Exploring heavy industry at Pyestock NGTE ...), sem ugotovila, da so strani/forumi urbanih raziskovalcev zelo zaprti in težko dostopni, o čemer govorita tudi Coleman in Golub (2008), ki pravita, da so forumi urbanih raziskovalcev zaprti prostori, vendar ko te enkrat povabijo, te hitro sprejmejo, delijo skrivnosti, te spodbujajo in pričakujejo, da ne boš odšel. Nekateri forumi so celo zasebnega značaja, kamor lahko prideš le s povabilom. Za veliko strani pa je potrebna tudi odobritev s strani administratorja.

Izkazalo se je, da se je od vseh kontaktiranih oglasil in odpisal le eden (prek spletnne klepetalnice Messenger). Oglasil se mi je Bradley Garrett, po poklicu etnograf in eden izmed najdejavnejših urbanih raziskovalcev na svetu, ki zelo dobro pozna svetovno sceno urbanega raziskovanja, o čemer pričajo njegove knjige s to tematiko, kot je *Explore Everything: Place-Hacking the City*. O samem urbanem raziskovanju oziroma o vstopu in vdoru v prostor je pisal tudi v svoji doktorski disertaciji, ki nosi naslov *Place hacking*, ter številnih drugih raziskavah in člankih. Je strokovnjak na tem področju in nekdo, ki se s to dejavnostjo ukvarja, jo raziskuje in »živi«. Na podlagi pripravljenih vprašanj sva se dogovorila za intervju, kar pa je obema povzročalo težave, saj je trenutno v Sydneyju. Dogovorila sva se za 10. julij 2017 ob 2. uri zjutraj. Intervju, na katerega se bom opirala v svoji analizi, je trajal približno 2 uri.

5.2 Izhodišča interpretacije podatkov

Podatke sem interpretirala s poglobljenim intervjujem aktivnega predstavnika flâneurjev ali urbanih raziskovalcev in kvalitativno vsebinsko analizo razdelala po večfaznem pristopu. Empirično gradivo kvalitativne analize sem razdelila na šest ključnih korakov.

Prvi korak kvalitativne analize je bil zvočni posnetek intervjuba, ki sem ga s transkripcijo najprej prepisala v originalnem jeziku pogovora (tj. angleščini) in nato prevedla v tekstovno gradivo v slovenščini. Pri prevajanju transkripta iz angleškega v slovenski jezik sem še posebno pozornost namenila urejanju gradiva (čim manj sem poskušala posegati v bistvo vsebine in teksta zvočnega zapisa oziroma izrečenega mišljenja intervjuvanca).

Sledil je drugi korak analize, kjer sem empirično prepisano gradivo vnesla v kodirno tabelo (Priloga A). Kodirno tabelo sem oblikovala tako, da je vsakemu zastavljenemu vprašanju sledil odgovor intervjuvanca. Tabelo sem razdelila na tri vsebinske sklope, cilje, ki sem si jih zastavila pred začetkom raziskovanja. Vsebinske teme sovpadajo tudi s tremi raziskovalnimi vprašanji. Prvi vsebinski sklop se je nanašal na (1) pravno nelegalno aktivnost, ki jo intervjuvanec izvaja, ko dostopa do zaščitenih prostorov. Drugi vsebinski sklop se je osredotočal na (2) omejitve pri javnem komuniciranju izašledkov te aktivnosti in strategije. Tretji vsebinski sklop pa se je dotikal (3) posledic kršitev, ugotovljenih pri nadzoru.

Tretja faza kvalitativne vsebinske analize je vključevala odprto kodiranje empiričnega gradiva, ki sem ga zbrala in prepisala. Vsaka interpretacija, ki ima za analizo raziskovanja kvalitativno vsebinsko analizo, vključuje tri kategorije, ki sem jih pri svoji analizi upoštevala. To so: pojmi³, kategorije⁴ in sodbe⁵ ali trditve, ki jih formiramo v tretji fazi kvalitativne vsebinske analize. Odprt tip kodiranja sem pričela z izpisovanjem pojmov (drugi stolpec v tabeli). Nadaljevala sem s formacijo kategorij (tretji stolpec v kodirni tabeli). Ta postopek sem uporabila, saj sem na ta način lažje opredelila nadpomenke ali »skupne imenovalce« (za več gl.: Mesec 1998). Pri nekaterih odstavkih sem analizo podprla s citati intervjuvanca. To sem naredila v tistih delih analize, ko sem še posebej želela poudariti in pokazati pomembnost ugotovitev.

Naslednja, četrta faza kvalitativne vsebinske analize je bila namenjena identificiranju pomembnih in bistvenih kategorij, ki so povezane z raziskovalnimi vprašanji.

Pri peti fazi kvalitativne vsebinske analize sem se ukvarjala z odnosnim kodiranjem, ki je predstavljeno v paradigmatskem modelu (Priloga B). Glase in Strauss (1967) ta model

³ Teorija ni zgrajena iz podatkov samih, vendar je zgrajena iz pojmov, ki predstavljajo osnovno enoto analize (Mesec 1998, 74).

⁴ Kategorije so na višji ravni in abstraktnejše kot pojmi, ki jih predstavljajo. Ustvarimo jih v istem analitičnem procesu, v katerem primerjamo podobnosti in razlike, kot pri oblikovanju pojmov na nižjih ravneh. Kategorije so »vogelni kamni« nastajajoče teorije. So sredstvo, s katerim lahko teorijo povežemo (Strauss in Corbinova v Mesec, 1998, 74).

⁵ Sodbe trdijo o posplošenih odnosih med določeno kategorijo in njenimi pojmi ter med različnimi kategorijami (Mesec 1998, 75).

označujeta kot »selektivno kodiranje«, pri katerem je ključnega pomena, da raziskovalec izbrane kategorije primerja eno z drugo ter jih na tej podlagi alocira v predpostavljene odnose. Vsa vprašanja intervjuvanca sem povezala s selektivnim kodiranjem.

Paradigmatski model (Priloga B) je razdeljen na različne teme z različnimi barvami. Zelena barva označuje temo in odnose med različnimi kvadrati. Rumena barva se nanaša na ključne vsebinske sklope, ki se združujejo z raziskovalnim vprašanjem in cilji. To so kategorije druge ravni, ki so mi v največji meri pomagale odgovoriti na zastavljeno raziskovalno vprašanje in raziskovalni problem. Siva barva predstavlja tretjo raven. S to ravnjo sem želela obrazložiti odnose med posameznimi kategorijami druge ravni. Tretja raven ni v tako veliki meri povezana z raziskovalnim vprašanjem kot prva in druga raven, vseeno pa je za analizo ključnega pomena, saj omogoča še bolj poglobljeno razumevanje problema, ki ga raziskujem.

V zadnji, šesti fazi analize sem formirala zaključne teoretične interpretacije analiziranih podatkov. Moj glavni cilj je bilo formiranje konceptov in razumevanje podatkov, ki se bere kot pripoved o aktivnostih urbanističnih raziskovalcev.

5.3 Pravno nelegalne aktivnosti

5.3.1 Konceptualno preseganje populističnega pojma

V kontekstu razumevanja in interpretiranja pravno nelegalnih aktivnosti flâneurja oziroma urbanega raziskovalca je pred tem smotrna izpostavitev konceptualnega preseganja populističnega pojma. Intervjuvanec Bradley Garrett pozna pojem flâneur, z njim se je (prvič) seznanil v knjigi Merlin Coverly, ki je primarno osredotočena na psihogeografsko in v kateri je omenjen tudi flâneur. Po mnenju intervjuvanca pa se tako njegovo razumevanje kot tudi samo izvrševanje pravno legalnih aktivnosti bolj nagibata k pojmu urbanega raziskovalca. Meni, da je ključna ločnica med flâneurjem in urbanim raziskovalcem v namenu izkušnje. Odmik od flâneurja intervjuvanec zaznava v tem, da sta flâneurju določena (predvsem) vloga pohajkovalca po znanih prostorih (npr. javnih parkih) in element opazovanja – videti in biti viden. Tovrstna opredelitev flâneurja ga pušča v dokaj pasivni vlogi v odnosu ali reakciji do družbene dejavnosti. Pri tem intervjuvanec še dodaja, da je treba razumevanje flâneurja umestiti tudi v njegov (zgodovinski) čas ali kot pravi: »O njih razmišljamo kot o nečem iz preteklosti, takrat pa je bila naša radikalna politika celo še bolj omejena kot danes. Morda je to radikalno politično dejanje, da greš ven oblečen v prismojeno opravo ter se šopiriš po parku.« (Garrett

2017). Sodeč po pripovedovanju intervjuvanca je flâneurjev namen izkušnje biti viden pri pohajkovanju. Povsem nasproten pa naj bi bil namen izkušnje pri urbanem raziskovalcu. Po mnenju intervjuvanca naj bi se urbani raziskovalec (v nadaljevanju: UR) v njegovih pravno nelegalnih aktivnosti tako kot flâneur odzival na družbene dejavnosti, vendar je vloga UR v tem vidiku aktivnejša in namen izkušnje je

»v smislu ali bomo na kaj naleteli, bili presenečeni, šokirani, spremenili zavedanje, gradili razumevanje /.../ Da gremo ven in se nekaj naučimo, srečamo ljudi in se pogovarjamo, govorimo o stvareh in se jih naučimo/.../ prav izrecno želimo naleteti na nekaj, česar ne poznamo. Želimo vstopiti v prostor, o katerem nič ne vemo, hočemo o tem prostoru kaj odkriti in s tem, ko to naredimo, ponovno opredelimo svoj odnos do tega prostora in mesta.« (Garrett 2017).

Vsak izmed urbanih raziskovalcev iz videov in forumov ima drugačne motive za svoje početje (počnejo, kar želijo, in ne sledijo pravilom) ter kršijo pravila, za katera mislijo, da jih je vredno kršiti. Njihov splošni in glavni cilj je »priti« v »predvidoma« zanimiv prostor, ga raziskati, se z njim povezati ter spodbuditi družbo k aktivaciji. Pri UR tako prepoznavamo namen izkušnje ali pravno nelegalnih aktivnostih (raziskovanja) v povzročanju (širših družbenih) sprememb bodisi v interakciji z drugimi osebami bodisi v interakciji s prostorsko dimenzijo oziroma na novo odkritim prostorom. Za intervjuvanca je aktivna participacija UR v pravno (ne)legalnih aktivnostih ključnega pomena ali kot se intervjuvanec metaforično izrazi: »Pasivnost odpade. Raziskovanje ni šport gledalcev. Gre za popoln kontakt, popolno predanost /.../« (Garrett 2017).

Intervjuvanec ugotavlja, da večina ljudi pravne nelegalne aktivnosti imenuje »urbano raziskovanje«. Čeprav je ta izraz intervjuvancu všeč, pa naj bi bil za razumevanje ključnih vzvodov delovanja flâneurja/UR konceptualno preširok. UrBex je po mnenju urbanih raziskovalcev iz videov bolj sproščena dejavnost oblike pohajkovanja. Video London Urbex pa potrjuje dejstvo, da urbane raziskovalce privlačijo ograjeni, zaščiteni, varovani prostori, kamor se podajo predvsem zaradi užitka. Po mnenju intervjuvanca pa je lahko urbano raziskovanje razumljeno kot vse (aktivne) oblike raziskovanja. Med slednje se lahko uvrsti, »da v službo ne hodiš po isti poti do plezanja po nebottičnikih«. Intervjuvanec lastno trditev, da je pojem urbanega raziskovanja konceptualno preširok, podkrepi s praktičnim primerom teka. Pri tem pove, da je »zadnje čase začel teči in ugotovil, da je tek pravzaprav zanimiv način raziskovanja. Ko imaš zagon končaš na mestih, kjer drugače ne bi bil, prav tako pa je tek odličen izgovor, da nekam greš. Tako da se mi tudi to zdi na nek način oblika urbanega raziskovanja« (Garrett 2017). Prepoznavanje teka kot oblike urbanega raziskovanja je (morebiti) intervjuvanca vodilo

v tek po tirth podzemne železnice (metroja) v Londonu.

Intervjuvančev konceptualno jasnost med različnimi pojmi, ki opisujejo ali določajo pravno (ne)legalne aktivnosti flâneurja ali UR, lahko naslonimo na njegovo specifično prepletenost vlog (specifičnost pozicije). Intervjuvanec namreč v svojem življenju združuje tako vlogo UR kot tudi akademskega raziskovalca. Namen njegove doktorske disertacije je bil z odkritim opazovanjem z udeležbo raziskovati pravno nelegalne aktivnosti urbanega raziskovanja. Z aktivno udeležbo v prakse urbane mobilnosti (urbano raziskovanje) in pisanje zapisov o tem je intervjuvanec ugotovil, da je primernejši izraz »vdor v prostor ali dostop do prostora«. Tovrstno pojmovanje pravno nelegalnih aktivnosti urbanega raziskovalca se po našem mnenju eksplicitneje opozarja (ali izpostavlja) na to, da ima urbani raziskovalec namen/željo dostopati do zaprtih javnih ali zasebnih prostorov. V vseh videih in na forumih, kjer raziskovalci objavljam svoje izsledke, lahko opazimo, da današnji urbani pohajkovlci in raziskovalci dostopajo do prostorov, ki jih ne more vsakdo videti, vendar so pomemben del mesta. Dostopajo do prostorov, ki jih drugače ne bi videli, prostorov, ki propadajo, bodo uničeni in se jih ne bo dalo več niti obiskati niti doživeti niti (končno) videti. Preseganje zaprtosti javnih prostorov pa intervjuvanec dojema na ravni semiotike, saj pojasni: »Za moje pojme je mesto kot operacijski sistem na računalniku, ki deluje, na način, kot je bilo zakodirano, zato, da bi tako delovalo; način, kako potekajo ceste, kako so zgrajeni podvozi, kako se premikajo vlaki ... to so vse neka vrsta kode in urbani raziskovalci poskušajo razumeti, kako deluje ter najti vrzeli in razpoke/luknje, ki se jih lahko izkoristi.« (Garrett 2017). Vdor ali dostop do prostora intervjuvanec razume kot obstoj grožnje/nevarnosti, da se bo urbani raziskovalec/heker »vtilhotapil v mesto in nekaj spremenil, povzročil, da se bo nekaj zgodilo.« (Garrett 2017) kot imajo namen tudi raziskovalci v videih, ko želijo s svojim raziskovanjem vplivati na družbo.

5.3.2 Razdeljena globalna skupnost

Po oceni intervjuanca je skupnost raziskovanja prostora ogromna, saj se za pravno nelegalne aktivnosti zanimajo različni ljudje, kar sem opazila tudi v videih. Gre za globalno zanimivo skupino ljudi, ki jo intervjuvanec primerja z majhnim plemenom, katerega člani/pripadniki so razpršeni vsepovsod po svetu. Člani skupnosti imajo neprecenljivo (praktično) znanje o delovanju mesta, ki »zahteva veliko truda, da ga pridobiš«. Pogoja, da se lahko UR vključuje v pravno nelegalne aktivnosti, pa sta zagotovljena finančna varnost in dovolj prostega časa. V skupnosti je najdragocenejši prosti čas. Intervjuvanec pove, da imajo mnogi UR (tako kot on sam) več služb in pomanjkanje prostega časa rešujejo tako, da aktivnosti UR izvajajo ponoči

ali med vikendi. Soodvisnost finančne varnosti in prosti čas intervjuvanec opiše na konkretnem primeru:

»Do neke mere moraš imeti dovolj časa – čas je dragocen, saj če imaš 3 službe, najbrž ne boš celo sobotno noč raziskoval, ker boš izmučen, potem moraš pa naslednji dan v službo ali pa kaj podobnega. Nekateri to sicer nenehno počnejo, jaz sem to počenjal. Včasih smo na primer celo noč plezali, potem pa ob sedmih zjutraj splezali iz žerjavov in šli v službo. Se usedli na vlak, se kot brezdomci umili na stranišču in se usedli za mizo. To sem imel vedno rad. Ti odlični trenutki, ko se ob sedmih zjutraj rokuješ z ljudmi in si misliš »uspelo nam je ...« (Garrett 2017).

Vezivo globalne skupnosti je skupni jezikovni kod in (liberalna) ideologija oziroma etos. Ideologija globalne skupnosti UR ima več izhodišč. V prvi vrsti intervjuvanec poudari umik finančnih motivov ali individualnega/sebičnega okoriščanja z (rezultati) urbanega raziskovanja. Umanjkanje finančnih motivov in posledično s tem doseganja materialne ugodnosti je mehanizem, ki urbane raziskovalce odvrača od komunikacije »z zunanjim svetom«. V globalni skupnosti UR naj bi umanjkanje finančnih motivov predvsem krepilo idejo o pridobivanju znanja/izkušenj, kot vrednote.

V skupnosti UR je drugi poudarek ta, da se v skupnosti o družbenih razlikah (glede na spol, raso ...) ne govorí in

»so skupnosti tuge, saj ti ljudje živijo drugačna življenja /.../ Preprosto raziskuješ mesto, v katerem živiš, kar je popolnoma zastonj. Obstaja mnogo ljudi, ki pravzaprav nimajo sredstev, prav tako pa obstajajo ljudje, ki imajo radi masivna raziskovanja in so popolnoma opremljeni s plezalno opremo, zelo opremljeni. To se mi je glede skupnosti vedno zdelo zanimivo, saj bi v normalni družbeni situaciji med temi ljudmi najbrž prihajalo do trenj, ker bi se zavedali medsebojnih razlik, a ko si enkrat prekrit z drekom v ribiški opremi, je vseeno.« (Garrett 2017).

Tretje vodilo skupnosti urbanih raziskovalcev je ta, da posameznik sprejema odgovornost za svoja dejanja. Prav tako kot pri intervjuvancu tudi urbani raziskovalci iz videa CTS1 prostore raziskujejo le z določenimi ljudmi, ki prevzemajo odgovornost za svoja dejanja, vendar ne za dejanja drugih. V tej točki prepoznamo približanje skupnosti liberalni ideologiji, utemeljeni v ekstremni želji po osebni svobodi (individualnosti):

»Če bi eden izmed mojih kolegov visel iz žerjava, padel in se ubil, pravzaprav nihče ne bi resno žaloval. Rekli bi samo: »Dobro, sam se je tako odločil in mi smo videli, ko se

je zgodilo.« Nihče se zaradi njegove smrti ne bo počutil krivega /.../ Sam se je tako odločil, ni potrebno, da bi bil kdo drug za to odgovoren, vključno z osebo, kije lastnik gradbenega podjetja. Prišli smo do točke, kjer imamo najslabše stvari iz obeh svetov; ne moreš prevzeti odgovornosti za svoja dejanja, ker te ščiti država, če pa bi rad prevzel odgovornost, ti bodo preprečili narediti tisto, kar hočeš, hkrati pa od tega, da si zaščiten, ne boš imel nobene koristi. Tako da meni deluje, kot da na obeh koncih izgubljamo svobodo.« (Garrett 2017).

Liberalna ideologija omogoča UR tudi to, da se znotraj globalne skupnosti pridruži skupini enako mislečih glede etosa, ki ga gojijo do raziskovanja.

Glede na pripovedovanja intervjuvanca pa ugotavljamo, da je globalna skupnost UR razdeljena. Razdeljenost članov globalne skupine izvira iz njihovega pristopa k UR. Tako na eni strani obstaja skupina, ki urbano raziskovanje doživlja bolj spontano: »Obstaja veliko ljudi, ki so bolj spontani, ne načrtujejo in ne poskušajo priti do ključev. Če se pojavi priložnost, da bi lahko preskočili ograjo, da pridejo v nek prostor, jo sicer bi, a ne bi pa šli tako daleč /.../ Podkupovali gasilce, da bi dobili njihove ključe, kradli ključe od vlakov, jih vračali.« (Garrett 2017). Na drugi strani pa obstaja skupina, ki se urbanega raziskovanja loteva bolj premišljeno/načrtovalo in ima veliko (praktičnega) tehničnega znanja glede delovanja mesta oziroma izkorisčanja vrzeli varovanja javnih/zasebnih prostorov. Intervjuvanec se je pri UR vključeval v skupino slednjih in pri tem izpostavi londonsko skupino LCC (London Consolidation Group). Po oceni intervjuvanca je bila LCC ambiciozna v kontekstu UR in tehnološko prilagojena, saj so bili vanjo vključeni člani s specifičnimi znanji in spretnostmi (vdiranje v ključavnice, plezanje na vrveh, poznavanje varnostnega sistema/kamer, inženirske načrtne tirov ipd.). Intervjuvanec člane, s katerimi je sodeloval v UR, občuduje, saj so »eni izmed najbolj briljantnih in fascinantnih ljudi, kar sem jih kdaj srečal v življenju. A mnogi od njih nimajo interesa, da bi svoja raziskovanja spremenili v delo.« (Garrett 2017). Intervjuvančevo občudovanje ostalih članov skupnosti izhaja iz njihovega pristopa in razumevanja raziskovanja. Po njihovem prepričanju je bistvo raziskovanja delo ali proces skrbne analitične predpriprave (npr. analiza infrastrukture zgradbe: požarna vrata, odtočna cev, odprto okno) in enostavnosti dejanske izvedbe raziskovanja. Tovrstno delo intervjuvanec primerja z igranjem šaha: »Vedno sem presenečen, vse skupaj je neverjetno, kako so vedeli? Kot partija šaha, le da so oni 5 potez pred tabo in to me vedno prevzame.« (Garrett 2017).

Člani globalne skupnosti se razlikujejo ali razhajajo tudi glede vprašanja poroznosti odkritih prostorskih dimenzij. Intervjuvanec pove, da obstajajo UR, ki »bi sebično rekli >ne želim, da bi

se na tem področju udejstvovalo več ljudi, saj več kot jih bo, bolj se bo mesto zapiralo, kot reakcija na vsa ta raziskovanja.« (Garrett 2017). Intervjuvanec ne deli tovrstnega prepričanja in meni, da z odpiranjem in približevanjem (pozabljenih ali prepovedanih) javnih prostorov ta UR spreminja. Spreminjanje prostora je zaznano ravno v njegovi množičnosti uporabe. Z množičnostjo uporabe prostora postaja prepoved vstopa/dostopa/uporabe (npr. znak prepovedano lovljenje rib ali prepovedan prehod) brezpredmetno. Brezpredmetnost prepovedi dostopa intervjuvanec poda na konkretnem primeru: »Če ljudje to počnejo, sčasoma znak nima več pomena. Noben policist ne bi pomislil, da bi koga poskušal ustaviti pri tem početju, ki ga počnejo vsi.« (Garrett 2017). In ravno slednje je za UR kritičen moment, saj je to trenutek, ko zaprt javni/zasebni prostor postane odprt/dostopen ali »ko mesto naredimo naše.«

Ne nazadnje obstajajo razlike med člani globalne skupnosti UR tudi glede njihove reakcije v prostorski dimenziji. Tako intervjuvanec omenja UR, ki vstopajo/vdirajo v zaprte javne/zasebne prostore z namenom vandalizma. Druge člane skupnosti pa pri UR motivira možnost ustvarjanja materialnih zapisov izkušnje (npr. fotografiranje, pisanje vtisov/blog ipd.). Tako intervjuvanec kot raziskovalci iz videov in tisti, med katerimi so tudi posamezniki, ki objavljamajo na forumih, prostore, do katerih dostopajo, posnamejo in poslikajo.

5.3.3 Opredelitev pravno nelegalnih aktivnosti – prakse flâneurja/UR

Pri intervjuvancu je zaznanih več motivov/vzvodov za udejstvovanje v prakse UR. Pri tem ugotavljamo, da je UR pri intervjuvancu in raziskovalcih iz videa način odzivanja na družbo in njene spremembe. Intervjuvanec ugotavlja, da se od 80. let prejšnjega stoletja mesta vse bolj zapirajo. Zapiranje mest intervjuvanec razume v kontekstu globalizacije in modernizacije. Globalizacija in modernizacija naj bi spodbujali gradnjo podobnih zgradb ali večjih (nakupovalnih) mestnih središč, ki uporabniku (potrošniku) omogočajo doživljanje podobnih občutij. Moderni in enoznačni prostori naj bi posamezniku ponujali različne aktivnosti: nakupovanje, sprehajanje, prehranjevanje, druženje ipd. Intervjuvanec meni, da naj bi v takšnih prostorih posameznikove pravice temeljile na denarju, ki ga posameznik ima in ki naj bi ga porabil. Vnos prakse flâneurja v tovrstne prostore pa intervjuvanec vidi tako: »Bolj ko se trudiš kraj spremeniti v prostor, bolj kot si ga lastiš, kot če bi na primer s prijatelji vstopil v veleblagovnico in tam priredil tekmovanje v metanju frizbija, se ne bi dobro končalo. Tako da jaz vidim vdiranje v prostore kot način, kako se lahko tem silam zoperstavim.« (Garrett 2017). Torej je prvi element odzivanja ali reakcije UR **upor** družbi. UR izvede upor z vdiranjem v prostorsko dimenzijo (mesto) z namenom ponovne prilastitve. Pri tem je ključnega pomena, da

vdre v prostor brez dovoljenja državne ali lokalne oblasti (lastnika prostora), ker »če bi vprašali za dovoljenje in ga tudi dobili, bi to bilo, kot če bi prosili za dovoljenje za protestiranje« (Garrett 2017). In to ga jezi, ko policija pravi: »Če boste protestirali, nam povejte, kje, koliko vas bo in kaj boste počeli.« »Ti si pa misliš ne, protest je /.../ poanta protesta je, da ne vprašamo za dovoljenje.« Ta logika me tako jezi.« (Garrett 2017). Po mnenju intervjuvanca je pomembno, da se lahko vsaka generacija bori proti procesom globalizacije in modernizacije ali se jima želi upreti. V nasprotnem primeru bo »vse izgledalo kot Singapur, kjer te aretirajo, če na pločniku pljuneš oziroma prišlo bo do točke, ko to ni več življenje, temveč postaneš samo še potrošniško telo in vse, kar lahko počneš, je le delo in pa trošenje.« (Garrett 2017). Intervjuvanec jedro ali esenco upora globalizaciji/modernizaciji prepoznava v kulturni raznolikosti in soudeležbi posameznikov pri gradnji (njihovih) mest in načinih njihovega delovanja. Z aktivno soudeležbo izgradnje prostorske dimenzije (in s tem tudi družbenega ustroja) je posameznik obravnavan kot državljan in ne kot »stanovalec /.../ šokanten porast trgovskih centrov po svetu, a če vse spremeniš v trgovske centre, potem ljudje postanejo samo nekakšni stanovalci, ki se premikajo naokoli, a nimajo nobene avtonomije. Tako potem ljudje znorijo in uničujejo stvari, saj nimajo od mesta, v katerem živijo, nobene koristi.« (Garrett 2017).

Poleg upora državnemu ustroju praksa UR intervjuvancu in po pripovedovanju tudi raziskovalcem iz videov predstavlja vir **zabave** oziroma užitka. Intervjuvancu je zabavna praksa, ki vključuje plezanja po nebotičnikih, gradbenih žerjavih ali opustošenih zgradbah in gradbiščih (npr. kazino v Las Vegasu), raziskovanje podzemnih prostorov (kanalizacija, pariške katakombe, londonska skrivna telefonska centrala, vojaški bunkerji, poštni podzemni tuneli) in njihovo uporabo za športne (tekaške) namene. Navedeno potrjujejo tudi izjave matere in hčere v videu Urban exploration – getting caught. Intervjuvancu občutenje zabavnosti prakse UR prinašata dva elementa. Prvi se nanaša na to, da UR prevzema tudi pridih kriminalnega ravnanja, potrebnega za uresničitev načrtovanega raziskovanja prostora. V kontekst kriminalnih ravnanj UR intervjuvanec umešča: podkupovanje gasilcev z namenom pridobivanja njihovih ključev, krajo ključev (za vlake) in njihovo vračanje po uporabi. Pri tem intervjuvanec poudari: »Nismo zlobni, saj če nekomu vzameš ključe, narediš kopijo in jih vrneš, bo oseba morda rahlo raztresena, vendar ne bo konec sveta, nihče ne bo izgubil službe, zato ker je založil ključe.« (Garrett 2017). Drugi element zabave pri praksi UR pa intervjuvancu predstavlja opazovanje reakcij UR na prostor, v katerega so vdrlji/vstopili. Intervjuvanec pove, da se zabava, ko opazuje »različne osebnosti, kako ljudje različno reagirajo na prostore, ki jih raziskujemo, je vedno zabavno. Poslušati ljudi, ko govorijo, medtem ko raziskujemo... res je zabavno.« (Garrett 2017).

S preučevanjem intervjuvančevih opisov izkušenj urbanega raziskovanja se lahko približamo teoretičnim opredelitvam prakse flâneurja v točki sklicevanja na poslanstvo. V tem segmentu intervjuvančevu opredelitev prakse flâneurja prepoznavamo v poslanstvu s poudarjeno **poroznostjo**. Gre za izpostavljanje prakse kot oblike odkrivanja skrivnosti ali opozarjanja na pozabljeno (npr. londonska skrivna vojaška telefonska centrala, viktorijanski vodnjak, rimska kanalizacija v okolini Milana ...). Poroznost UR bi lahko enačili s pionirstvom. Intervjuvanec namreč poudarja pomembnost prakse UR v tem, da je pripravljen

»narediti nekaj, kar še nikoli ni nihče, so raziskovalci, ravno zato, ker poskušajo nekaj novega /.../ Urbano raziskovanje ali vdiranje v prostore temelji popolnoma na tem, da narediš nekaj, česar še nihče ni poizkusil. To je treba narediti, da vdiranje deluje, saj nekdo mora biti prvi, ki bo splezal na nov nebotičnik, nekdo mora kot prvi teči po železniškem tunelu, kjer te lahko povozi vlak.« (Garrett 2017).

Po mnenju intervjuanca naj bi UR s prakticiranjem poroznosti/pionirstva dosegel namen/esenco urbanega raziskovanja. Tako naj bi bil ključni namen UR povzročanje spremembe v prostorski dimenziji (odpiranje/dostopnost zaprtih javnih/zasebnih prostorov) z dolgoročnim vplivom prakse, ki naj bi se odražala/reflektirala v prebuditvi ali spodbuditvi želje posameznikov, da vstopajo v (odkriti/odprt) prostor.

Intervjuvanec poda konkretne primere odpiranja prostorske dimenzije:

»Izvedeli smo, da naj bi pod centrom Londona obstajala skrivna telefonska centrala, in vedeli smo, da je spodaj kup bunkerjev iz 2. svetovne vojne vzdolž severne železnice, ki na današnjih zemljevidih ne obstajajo več. Po logiki torej, če bi dejansko obstajala skrivna telefonska centrala, bi morala biti v obstoječem bunkerju. A tega bunkerja ni bilo na zemljevidu, mi pa smo si mislili, da mora biti. In trajalo je zelo dolgo, pravzaprav kar dve leti, da nam ga je uspelo najti. Vdirali smo v različne stavbe, s seboj imeli vrvi, plezali smo po strehah, se spuščali na dvorišča, se kdaj kje zataknili, nato smo končno ugotovili, kje je vhod /.../ Spustili smo se po 30 metrov dolgem stopnišču in namesto, da bi se znašli v bunkerju iz 2. svetovne vojne, kakršne smo videli na dnu ostalih, podobnih stopnišč, smo prišli v skrivno telefonsko centralo, ki je bila zgrajena med vojno in za katero je britanska vlada porabila, mislim, da 56 milijonov funтов davkoplačevalskega denarja. Na skrivaj so preprosto vzeli denar iz proračuna in ta je bil porabljen za vojsko. In tu je bila ta telefonska centrala, za katero je bil porabljen ves ta denar, kar je bila od nekdaj skrivnost, zato je bil ta

trenutek res neverjeten. Razkrivali smo skrivnost prostora.« (Garrett 2017).

Kot drugi primer prakse UR z namenom spreminjanja dimenzijskega prostora intervjuvanec navaja zgodovinsko pomembno odkritje podzemnih tunelov za dostavo pošte. Podzemne tunele pošte so državne oblasti razglasile za zgodovinsko najdišče po tem, ko so UR na internetu objavili slike. Intervjuvancu se razglasitev zgodovinskega najdišča zdi kot izjemen uspeh urbanega raziskovanja.

UR z odpiranjem/dostopnostjo zaprtih javnih/zasebnih prostorov in dokumentiranjem odkritega prostora želi posameznike prebuditi ali spodbuditi, da se tudi sami (in samoiniciativno!) podajo v raziskovanje prostorske dimenzijske mesta. Kot konkreten primer intervjuvanec navede odkritje ogromnega viktorijanskega vodnjaka. Objava materialnih zapisov (fotografij) vodnjaka na svetovnem spletu je povzročila to, da »vsi hočejo vodnjak videti. Vključno s tistimi, ki sicer niti slučajno ne bi pogledali znaka za prepovedano in si rekli, da bi pa ravno zaradi tega to radi videli /.../ In ko enkrat to narediš ter pokažeš ljudem, da si to naredil, s tem ljudi navdihneš in jih pozoveš k akciji.« (Garrett 2017). Prebuditve ali spodbuditve posameznikov k praksi UR pa si intervjuvanec ne predstavlja v obliki vodenega ogleda ali kot pojasni: »Ne morem ti jaz povedati, kam naj greš, ne bom ti dal ključev, sam moraš to narediti. Namreč, če ti povem, kam pojdi, ali pa ti dam ključe, bi to bilo kakor, da si v muzeju. Kar je namen te izkušnje, je nevoden izlet. Tako je to poimenovala Susan Sontag.« (Garrett 2017)

Prakse urbanih raziskovalcev, ki nam jo predstavi intervjuvanec, nikakor ne moremo približati teoretičnim razumevanjem flâneurjeve prakse, osredotočene na brezciljno pohajkovanje po javnih in dostopnih mestnih prostorih. Intervjuvanec nam z opisi prakse UR to najbolj približa teoretični opredelitev flâneurja kot situacionističnega pohajkovalca, ki živi za akcijo in ki do dimenzijskega prostora razvija zavzet in skrben odnos, jo raziskuje in povezuje. Torej gre za umikanje prakse od brezciljnega pohajkovanja k (večletnemu) načrtovanju in osmišljjanju aktivnega raziskovanja/vdora v prostor. UR vdor v prostor in opazovanje (kot metodološki pristop) omogočata produkcijo znanja in oblikovanja sklepov, ki jih UR (lahko) dokumentira z materialnimi zapisi (fotografije, zapisи v tiskov-dnevnik, blog ...). Dokumentiranje materialnih zapisov in njihovo objavljanje postaja UR-oblika komuniciranja z zainteresirano javnostjo.

5.3.4 Aktivnosti dostopanja do zaprtih prostorov

Intervjuvanec morebiten obstoj zaprtih prostorov prepoznavata z branjem semiotike mesta. Na tem mestu lahko pritrdimo Hesselu (v Wrigley, 2014), da je intervjuvanec (ali UR/flâneur)

urbani semiotik, ki uživa v različnih načinih iskanja ali prepoznavanja skritih znakov zaprtih prostorov. Intervjuvanec meni, da je ključna značilnost UR ta, da ko gre mimo znaka (npr. prepoved vstopa), reče: »Ne, vseeno grem, izgleda zanimivo.« (Garrett 2017). Tako stališče lahko najdemo tudi v videu CTS1. Še več kot to – urbani raziskovalec naj bi bil človek, ki vidi znak in si reče: »Ta znak je zagotovo tam zato, ker skriva nekaj dobrega /.../ To zveni super, hočem izvedeti, kaj je notri, tako da nemudoma vstopim in preverim« (Garrett 2017).

Praksa UR oziroma aktivnosti dostopanja do zaprtih prostorov so povezane z različno stopnjo (osebne) varnosti. Tako se intervjuvancu aktivnosti dostopanja do nebotičnikov ali zgradb v fazi gradnje ne zdijo pretirano nevarne. Pri teh vstopih v zaprte prostore je aktivnost UR vezana na plezanje po lestvah žerjava in – kot pravi intervjuvanec: »Nekdo to počne vsak dan, to je njihov namen. Gradbišča se mi nikoli niso zdela preveč nevarna, so kot nekakšne družinske stavbe.« (Garrett 2017). Vprašanje varnosti stopa v ospredje, ko se UR odloči za dostopanje do zaprtih podzemnih prostorov. Intervjuvanec konkretno omenja dostopanje v kanalizacijske tunele. Kanalizacijski jaški UR predstavljajo visoko stopnjo nevarnosti v primeru dežja, saj »obstaja velika verjetnost, da ven ne boš prišel živ. In dež je velikokrat nepredvidljiv.« (Garrett 2017). V primerih dostopanja do nevarnejših zaprtih prostorov UR skrbno načrtujejo aktivnosti dostopanja kot tudi analizirajo vremenske (npr. padavine) ali prostorske pogoje (npr. trdnost streh).

Poleg skrbne predpriprave in upoštevanja nevarnih vidikov dostopanja do zaprtih prostorov se lahko stopnja varnosti poveča tudi s skupinskim dostopanjem v prostor. Intervjuvanec do zaprtih prostorov dostopa tako samostojno/individualno kot tudi v skupini. V videih sem po večini opazila, da raziskovalci ne raziskujejo sami, vendar vedno vsaj v paru, ampak kot pravijo v videu CTS2, vedno le z določenimi ljudmi. Individualne dostope/vstope intervjuvanec izvaja, ko je na potovanjih. Pri tem opiše konkreten primer:

»Kadar sem kje na kakšni konferenci in zagledam zapuščeno stavbo, odidem s konference ter raziskujem ... Pred kratkim sem to naredil v Corku ter našel neverjetno zapuščeno zavetišče, v katerega sem vstopil in naletel na kup otrok, ki so bili znotraj ujeti. Tako da sem jim pomagal ven, dejansko smo morali iz oken odviti prekrivne plošče in mislil sem si, glede na to, da so bili ujeti: »O moj bog, še dobro, da sem prišel, sicer bi bili ujeti tukaj za vedno.« Ja, to je bilo precej nenavadno.« (Garrett 2017).

Pogosto pa intervjuvanec aktivnosti urbanega raziskovanja izvaja v skupini, saj včasih potrebuje pomoč (npr. plezanje čez zid/ograjo, odpiranje vrat ...). Po mnenju intervjuvanca je pri skupinskih dostopanjih v zaprte prostore večja možnost za nevarne situacije in da ti nekdo

lahko pomaga. Skupinske aktivnosti dostopanja do zaprtih prostorov UR zagotavljajo tako praktične kot tudi varnostne vidike. Po drugi strani pa lahko skupinske aktivnosti dostopanja v zaprte prostore med urbanimi raziskovalci povzročajo težave/omejitve pri javnem komuniciranju izsledkov aktivnosti urbanega raziskovanja.

5.4 Omejitve pri javnem komuniciranju izsledkov aktivnosti UR

Intervjuvanec zanika pomembnost ustvarjanja ulične fotografije pri aktivnostih in izkušnjah urbanega raziskovanja. Čeprav prepozna pozitivne vidike fotografiranja, je po njegovem mnenju pri urbanem raziskovanju najpomembnejše to, da ustvarjanje ulične fotografije ni prioriteta raziskovalca. Intervjuvancu so zaskrbljujoče skupine UR, katerih izključno vodilo ali motiv za dostopanje v zaprte prostore je ustvarjanje ulične fotografije brez spominske/umetniške konotacije na prostor (npr. t. i. »selfiji« na vrhu zgradb). Po njegovem mnenju so prioritete teh UR povsem napačne.

Prisotnost fotoaparata in ustvarjanje materialnih zapisov (ulične fotografije) izkušnje urbanega raziskovanja ima za intervjuvanca dva pozitivna vidika. Prvi je ta, da ustvarjanje materialnih zapisov izkušnje omogoča ohranjanje spominov oziroma omogoča spominsko navezanost na raziskane prostore. Intervjuvanec pri urbanem raziskovanju išče lepe podobe prostorov in ko jih odkrije, pravi tako: »Se ustavim za trenutek in pomislim: ›Pa saj je že samo to, da sem tu, neverjetno. Samo peščica ljudi je ta kraj videla.‹ Tako da poskušam uživati, preden se spravim nazaj k fotografiranju.« (Garrett 2017). Tovrstno početje je za intervjuvanca še posebej pomembno, saj se prostorska dimenzija nenehno spreminja. Slednje je po njegovem mnenju še dodaten čar uličnega raziskovanja. Obiskani zaprti prostori lahko izginejo v smislu, da se stavbe porušijo ali se jaški (za dostop do podzemnih tunelov) zaklenejo ali na obiskanem mestu stoji druga oziroma nova zgradba. Tako tudi raziskovalci z videov dostopajo do prostorov, ki jih ne more vsakdo videti, ki jih, če ne bi raziskovali, ne bi niti odkrili. Tako UR nikoli ne ve, če bo prostor, ki ga je videl in doživel med raziskovanjem, prihodnji teden/mesec/leto še obstajal. Zatorej naj bi UR trenutke dostopanja do zaprtih prostorov intenzivno občutil/doživel in v tem kontekstu je ustvarjanje ulične fotografije smiselno/upravičeno. Ustvarjanje ulične fotografije intervjuvancu omogoča potovanje v preteklost in to se mu zdi neverjetno. Ne nazadnje je ustvarjena ulična fotografija priročna tudi z vidika prebuditve oziroma spodbuditve posameznikov k udejstvovanju v aktivnosti urbanega raziskovanja (primer: ogromen viktorijanski vodnjak).

Drugi (in najpomembnejši) vidik fotoaparata in ustvarjanja ulične fotografije pa je v njegovem opravičevanju razloga prisotnosti urbanega raziskovalca v zaprtem prostoru. Gre za vidik prekrivanja oziroma kamuflaže motivov prisotnosti UR v prostoru. Fotoaparat je bil za intervjuvanca še posebej ključen v trenutkih, ko so ga pri urbanem raziskovanju zalotili varnostniki (nerutinski nadzor). Intervjuvanec pove konkreten primer, ko je s skupino UR plezel po gradbišču kazina v Las Vegasu in jih je pri tem presenetil varnostnik:

»Najprej sem mislil, da se zgodba ne bo dobro končala, saj je to Las Vegas. Če te ujamejo, ko prestopaš v prostor, ki bo nekoč kazino, konec ne more biti ravno dober, a je bilo vseeno zabavno. Varnostnik je bil zelo miren, saj je mislil, da smo skakalci, ki nameravajo s padali skočiti z vrha zgradbe. Nato je želel pogledati v naše torbe. Ko sem odprl svojo, je bil na vrhu drag fotoaparat. Varnostnikov komentar pa je bil: »A, vi fantje ste foto pištarji! In pravzaprav nam je pustil narediti nekaj fotografij, preden nas je vrgel iz stavbe.« (Garrett 2017).

Intervjuvanec ugotavlja, da je ravno prisotnost fotoaparata v njegovem nahrbtniku upravičila prisotnost UR v zaprtem/prepovedanem prostoru. Če ne bi imel v nahrbtniku fotoaparata in bi ga pri UR ujela varnostnik ali policija, bi njegovo početje (npr. plezanje po neboličnikih ali hoja vzdolž podzemnih tirov) delovalo vprašljivo, v smislu: »Da nimam razloga tam kaj početi. Fotoaparat pa nam daje možnost, da rečemo, da smo fotografi in si želimo zanimivih fotografij, ki pa se jih slučajno da posneti tam, vzdolž teh tirov.« (Garrett 2017).

Intervjuvanec izpostavi, da obstaja veliko materialnih zapisov izkušenj dostopanja do zaprtih prostorov. UR imajo »diske polne neverjetnih slik, ki jih še nihče ni videl. Ali pa škatlice s fotografiskimi filmi, saj veliko ljudi slika s fotoaparati na film. Ko nato potem pridem k njim domov, opazim, da imajo na stotine škatel za čevlje, polnih fotografiskih filmov, ki jih nikoli niso dali razviti in ne morem si niti predstavljati, kaj je na njih.« (Garrett 2017). Pri intervjuvancu je vprašanje javnega komuniciranja izsledkov urbanega raziskovanja postavljeno v specifičen kontekst. Intervjuvanec se je namreč v aktivnosti urbanega raziskovanja vključeval zaradi službenih in osebnih motivov. Preučevanje prakse urbanega raziskovanja mu je na nek način pomenilo službo oziroma temo njegove doktorske disertacije. V tem primeru je intervjuvanec prevzemal vlogo akademika oziroma znanstvenega raziskovalca. Ker pa skupnosti UR ni želel preučevati od daleč (z distance), temveč je kot znanstveni raziskovalec prevzel vlogo odkritega opazovalca z udeležbo in s tem tudi soustvarjal skupnost, je moral člane skupnosti UR nenehno opozarjati na njegovo koordiniranje/prepletanje vlog. Glede tega je povedal: »Člane skupnosti sem moral še posebej opozarjati, da delam raziskavo ter da bom o tem napisal knjigo in uporabil te fotografije. In vsakič, ko sem hotel kaj uporabiti, sem moral

skupnost vprašati, če se strinja.« (Garrett 2017). V primeru intervjuvanca je bilo ustvarjanje materialnih zapisov (ulične fotografije, znanstvena in publicistična gradiva ...) nujen (ali pomemben) rezultat njegovega udejstvovanja v urbano raziskovanje. Intervjuvanec je bil zato nenehno osredotočen na (objektivno) zapisovanje izkušenj in na načine uporabe ulične fotografije z namenom pripovedovanja zgodbe z vidika etnografa.

Intervjuvanec se pri javnem komuniciranju izsledkov urbanega raziskovanja (podobno kot ostali UR) sooča vsaj s tremi vidiki omejitve. Omejitve smo pri tem delili na interne/notranje ozziroma na omejitve javnega komuniciranja, izhajajoče iz same skupnosti urbanih raziskovalcev, in eksterne/zunanje omejitve, nanašajoče se na izvajanje nadzora s strani državnih oblasti (policije).

Pri javnem komuniciranju izsledkov se je intervjuvanec soočal z dvema vidikoma notranjih omejitv. Prva omejitev je »iskanje soglasja ali konsenza«. Do tovrstne omejitve pri javnem komuniciranju pride, ko intervjuvanec dostopa v zaprte proste s skupino UR. Ugotovil je namreč, da vsak posameznik na svojstven način doživlja, osmišlja in občuti izkušnjo dostopanja v zaprti prostor. Zatorej prihaja med UR do različnih interpretacij izkušnje, prav tako se ustvarjajo tudi različni materialni zapisi. Po izkušnjah intervjuvana je iskanje konsenza ali »skupne točke s skupnostjo glede objektivnega dokumentiranja izkušnje zelo težavo« (Garrett 2017), saj če zaprti prostor raziskuje šest raziskovalcev, obstaja šest različnih verzij materialnega zapisa dogajanja in vse so »bolj ali manj olepšane« (Garrett 2017). Poleg iskanja soglasja glede zagotavljanja vsebine materialnega zapisa, namenjenega komuniciranju z javnostjo, je doseganje soglasja v skupnosti raziskovalcev pomembno tudi pri javnem komuniciranju z uličnimi fotografijami. V skupnosti je treba doseči soglasje o tem, katere ulične fotografije bodo in katere ne bodo objavljene ter o sočasnosti njihove objave. Prav tako je treba pridobiti soglasje članov skupine UR, če so na uličnih fotografijah jasno razpoznavni obrazi članov. V teh primerih mora avtor fotografijo obdelati na način, da osebam zakrije/zamegli obraz in pridobi njihovo dovoljenje za objavo tovrstnih fotografij ali dovoljenje oseb za objavo fotografij, na katerih bodo njihovi obrazi prepoznani.

Po mnenju intervjuvana pa je v skupnosti najpomembnejše doseganje soglasja glede spremenjanja ali odstranitve (meta)podatkov materialnim zapisom (ulični fotografiji). Intervjuvanec pove, da se v skupnosti pogosto odločijo, da nekaj zamolčijo: »Če na primer objavimo slike z vrha nebotičnika, včasih vemo, da bodo tako stavbo zaprli. Mi pa jo želimo raziskati na tak način, da bi jo raziskali tudi drugi, zato slik ne objavimo.« (Garrett 2017). Ali

pa fotografiji namenoma izbrisajo (meta) podatke oziroma ji dodajo nepravilne podatke/informacije. Spreminjanje ali odstranjevanje podatkov uličnim fotografijam intervjuvanec pojasni z naslednjimi besedami: »Treba je paziti tudi na meta podatke v slikah, saj fotoaparat, ko slikaš, shrani ogromno informacij glede slike; lokacijo, datum, kar koli, tako da danes uporabljamo program, ki vse te informacije odstrani, tako da je slika brez konteksta.« (Garrett 2017). Navedeno potrjuje tudi video Urban exploration- getting caught. Tako osebi pri snemanju in raziskovanju prostora, kamor vstop ni bil dovoljen, svojih obrazov nista posneli. Javno komuniciranje izsledkov je v skupnosti UR prežeto z materialnimi zapisi, v katerih so namenoma vnesene dezinformacije na način, kot bi »antropolog zamaskiral podrobnosti, da zaščiti projekt. Imamo navade, da na primer objavljamo napačne zapise o zadevah, recimo da spremenimo ime bunkerja, tako da bi ljudje mislili, da je nekje drugje, in podobno. In kot rečeno, odstranjevanje metapodatkov, megljenje obrazov ...« (Garrett 2017) članov skupnosti/skupine UR.

Specifičen položaj intervjuvanca (prepletanje dveh vlog) in njegova etnološka in antropološka usmerjenost mu povzročata (dodatno interno) omejitve pri javnem komuniciranju izsledkov. Gre za intervjuvančevo iskanje ravnovesja med ustvarjanjem zapisov o prostorih ali med ustvarjanjem zapisov o ljudeh. Ali kot to pojasni intervjuvanec:

»Vedno obstaja trenje med pisanjem o prostoru in pisanju o ljudeh, ki ga raziskujejo. Vprašaš se, kaj točno je tukaj rdeča nit. Menim, da je to odvisno od tega, ali si v večji meri geograf ali antropolog, jaz sem malo obojega. Vedno sem rad opazoval, kako ljudje reagirajo na prostor ter kako ga oblikujejo in spremenijo /.../ Na primer trenutki, ko vstopimo v prostor in za trenutek vlada zmeda, ko ne vemo čisto dobro, kje smo ali pa kaj bomo tam počeli, našli. Potem pa po uri ali dveh prostor začneš spoznavati, z njim rasti, postajati eno z njim in to sem vedno rad opazoval, To je tisto, o čemer rad pišem. Kadar se vrnemo nekam, kjer smo že bili, s tem čez čas dodajamo plasti izkušenj, ki prostor naredijo zapletnejši, zanimivejši, dodana mu je zgodba o obstoju, v tej zgodbi pa so ljudje, ki te prostore raziskujejo.« (Garrett 2017).

V videu Exploring Subterranean Luton-World War 2 Air Raid Shelters najdemo zanimivo informacijo o »notranjem zapisu obiska« prepovedanega prostora, ki so ga na steni ali drugi površini pustili urbani raziskovalci, ki so že predhodno vstopili v prostor. Iz videa Exploring heavy industry at Pyestock NGTE lahko razberemo tudi, da se v raziskovanem prostoru, kamor je vstop prepovedan, večkrat sreča več urbanih raziskovalcev, ki imajo podobne cilje. Pred kamerami se ne skrivajo, ampak se počutijo privilegirane, ker so lahko vstopili v ta prostor.

5.4.1 Policijsko nadzorovanje urbanega raziskovanja

Eksterna ali zunanjia omejitev pri javnem komuniciranju izsledkov urbanega raziskovanja izhaja iz izvajanja rutinskega nadzora policije. Intervjuvanec izpostavi, da se policijski nadzor urbanega raziskovanja med državami razlikuje in pri tem podaja štiri primere. V prvem primeru predstavi policijski nadzor v Italiji, kjer

»je bila skupina raziskovalcev, ki so se hoteli podati v kanalizacijo, poskušajoč najti izgubljeno staro rimsko kanalizacijo. Izgubili so se, šli dol z lopatami, kopali in kot resni raziskovalci spodaj zelo dolgo ostali. Nato pa so jih ujeli. Ko so jih odpeljali na policijsko postajo, so policisti rekli: »No ja, saj ne izgleda, da bi počeli kaj napačnega, izgleda, da ste samo navdušeni nad lokalno kanalizacijo. Odpeljali vas bomo k lokalnemu odvetniku, pa se z njim pogovorite.« Ko so jih odpeljali, so mu rekli: »Ujeli smo jih v kanalizaciji, zanimala jih je, želijo najti stare rimske zidove.« Odvetnik pa je odgovoril: »Saj imamo ključ za v kanalizacijo, pa tja nikoli nihče ne gre, izvolite ga, lahko skrbite za njo.« In tako je ta skupina urbanih raziskovalcev dobila ključ, ki so jim ga legitimno dali, in ogromno časa so preživeli v kanalizaciji, jo vzdrževali ter preverjali, če pušča, ter seveda raziskovali, iskali stare dele kanalizacije, pred kratkim pa skupaj z mestom naredili projekt; odstranili so nekaj opek in jih nadomestili s prozornimi, tako da se, ko hodiš po pločniku, vidi star, opečnat odvodni kanal. Kar je res super. In zame to predstavlja primeren odgovor na to, da so ljudje radovedni.« (Garrett 2017).

V predstavljenem primeru italijanskih UR in odziva policijskega nadzora nad njihovim početjem prepoznavamo vzoren primer sodelovanja. Menimo, da je do tovrstnega sodelovanja prišlo zato, ker sta odkritje in ohranitev kulturno-zgodovinske dediščine mesta vsem udeležencem predstavljala prioriteto. Ohranjanje kulturno-zgodovinske dediščine je UR vodilo/gnalo, da so več dni/mesecev prosti čas preživljali v kanalizaciji, policijskim oblastem (in tudi odvetniku) pa je bil potencial obstoja novega arheološkega odkritja pomembnejši od rigidnega izvrševanja kazenskega postopka. Sodelovanje različnih udeležencev je rezultiralo v odprtju (pozabljenega) prostora, ki je s tem postal množično dostopen.

Strpnost policijskega nadzora je intervjuvanec doživel tudi v Parizu, ko so je bil s skupino UR: »Lezli smo iz odprtine kanala ob dveh zjutraj, ko so se slučajno mimo peljali policisti, kar je bilo rahlo nesrečno za nas. Vendar so bili v redu. /.../ No, hoteli so videti naše fotografije in komentirali, da so super. Eden od njih je rekel, da bo tudi on šel tja dol (katakcombe op. avt.) in

ostali so se strinjali.« (Garrett 2017). Francija oziroma Pariz naj bi bila evropska država, ki ima v sklopu policijskega nadzora vzpostavljeno posebno enoto šestih policistov, katerih izključna naloga je varovanje/patroluiranje v podzemnih tunelih oziroma v katakombah.

Popolno nasprotje italijanskemu policijskemu nadzoru intervjuvanec prikaže s primerom ruskih urbanih raziskovalcev in policijskega nadzora: »Pred kratkim so neki ruskimi raziskovalci, ki so hoteli poiskati neko podzemno, za katero ve le KGB oziroma kakor koli se KGB danes imenuje, bili resno zaskrbljeni, da bo ruska tajna služba nadzorovala njihove pogovore in izvedela, kaj nameravajo, tako da bojo ljudje izginili. Glede komunikacije so bili izredno previdni, kot bi morali biti vsi.« (Garrett 2017).

Nenaklonjenost urbanemu raziskovanju je intervjuvanec izkusil v primeru angleškega policijskega nadzora. Intervjuvanec pove, da je »naklonjen interakcijam s policijo. Pogosto so nas ujeli, ko smo se z vrvmi in jermenii spuščali v jašek sredi Londona ali kaj podobnega, ko je prišla policija in nas gledala, v smislu »kaj počenjate?« (Garrett 2017). Intervjuvanec je prišel v interakcijo z londonskim policijskim nadzorom, ko je plezal na nebottičniku v Vauxhallu. V tem primeru je policijski nadzor označil kot znosen, saj se je policist distanciral od aktivnosti skupine UR in rekel varnostniku: »Vaše delo je varovati stavbo, zakaj kličete nas? V smislu »saj ste jih že ujeli. To je bilo kar smešno.« (Garrett 2017). Intervjuvanec ugotavlja, da angleška policija pogosto pri urbanem raziskovanju ne ve, kako konceptualizirati dogajanje, zato se velkokrat obnaša v stilu »tole nam ni všeč, a ne vemo, zaradi česa bi vas lahko aretirali; samo prenehajte.« (Garrett 2017).

Intervjuvanec ugotavlja, da je londonski policijski nadzor v primerjavi z italijanskim policijskim nadzorom bolj rigid/sovražen. Londonski policijski nadzor ima cilj zaustaviti aktivnosti urbanega raziskovanja z izvajanjem prisile (npr. ukinitev spletnih strani/blogov) in udiranjem v zasebno (elektronsko) komuniciranje ali domove urbanih raziskovalcev. Po mnenju intervjuanca je »London epicenter paranoje. Policisti te pridržijo samo zato, ker jim ni všeč, kar počneš in so zmedeni. In te pridržijo /.../ Raven paranoje in nezaupanja, ki ga imajo v svoje prebivalce, je neverjetna, kar je najbrž razlog, zakaj bo enkrat London družbeno eksplodiral. V zraku je toliko napetosti, zaradi česar se bodo začeli izgredi.« (Garrett 2017).

Intervjuvanec ima travmatično izkušnjo glede izvajanja nadzora londonske policije nad aktivnostmi urbanih raziskovalcev. Londonska policija je namreč proti enajstim urbanim raziskovalcem več let (v obdobju od leta 2008 do leta 2012) sestavljal obtožnico, ker »jim ni

bilo po godu, kar smo počeli in pa to, da nas niso mogli ujeti zaradi našega početja« (Garrett 2017). Nadzora policijskih oblasti se urbani raziskovalci (in tudi intervjuvanec) niso zavedali. Urbani raziskovalci so medsebojno komunicirali s kratkimi sporočili, ki »so bila nočna mora, saj je lahko policija operaterja preprosto prosila za seznam vseh tvojih sporočil. In operater jih je predal, brez vprašanj. Tako da so bili vsi pogovori po e-pošti, sporočilih na voljo in vsak jih je lahko prebral. In to je točno to, kar se je zgodilo nam; policija je prebirala našo komunikacijo ter tako gradila postopek proti nam, mi pa nikakor nismo mogli vedeti, da se to dogaja ...« (Garrett 2017). Londonske policijske oblasti so na osnovi medosebne komunikacije med urbanimi raziskovalci in z uporabo intervjuvančeve doktorske disertacije oblikovale obtožnico in jih sodno obravnavale. Intervjuvanec izkušnjo opisuje: »Si mislite, kakšen je bil občutek? Tam sediš, ne veš, kaj bo, kaj bo s tvojim projektom, tožilec pa bere tvojo doktorsko disertacijo in jo na sodišču predstavlja kot dokaz ... Česa takega si ne želim ponovno doživeti.« (Garrett 2017).

Z zavedanjem enostavnosti dostopa do osebnih podatkov in materialnih zapisov urbanega raziskovanja je intervjuvanec (kot tudi ostali UR) postal bolj previden oziroma odgovoren pri zagotavljanju varnosti zbranih materialnih zapisov. Intervjuvančeva previdnost/povečanje varnosti pa se je neposredno odrazila kot omejitve pri njegovem javnem komuniciranju izsledkov urbanega raziskovanja. Gre za to, da se v skupnosti UR uporablja zaprta/kodirana oblika komuniciranja. V primerih, ko si UR želijo izmenjati ključne informacije, se poslužujejo osebne oblike komuniciranja (brez prisotnosti mobilnih telefonov) in v primerih, ko se informacije posredujejo s pomočjo IKT (npr. mobilni telefoni, elektronska pošta ipd.), so informacije kodirane.

Intervjuvanec vidi težavnost odnosa med UR in policijskim nadzorom v pomanjkanju komuniciranja, saj je »stvar v tem, da jih ne bi bilo treba skrbeti; kar bi morali narediti, je komunicirati z raziskovalci in razumeti, da raziskujejo samo zato, ker čutijo strast do mesta, ker jim ni vseeno, ne zato, ker bi želeli kakor koli škodovati« (Garrett 2017).

5.5 Posledice kršitev ugotovljenih pri nadzoru

Ugotavljamo, da v Veliki Britaniji ne obstajajo posebna zakonska določila, ki bi urejala/prepovedovala aktivnosti urbanega raziskovanja. Čeprav so aretacije med UR dokaj pogosta izkušnja, so primeri sodne obravnavе posameznika zaradi udejstvovanja v aktivnosti urbanega raziskovanja izjemni/redki. Razlog temu intervjuvanec pripisuje ugotovitvi, da je

urbano raziskovanje v zakonskih določilih obravnavano kot oblika prestopništva. Prestopništvo pa v Veliki Britaniji ni kriminalno dejanje in posledično temu angleška policija UR ne more kazensko preganjati. Kot hujšo oblika prestopanja bi policija obravnavala situacijo, ko bi UR imel v nahrbtniku orodje za vlamljanje (npr. lomilka). Slednje naj bi indiciralo na posameznikov namen vloma v zaprt javni/zasebni prostor.

»Ohlapnost« policijskega nadzora nad urbanim raziskovanjem se posredno zrcali tudi v tem, da angleške oblasti nimajo posebnih policijskih enot/oddelkov, ki bi nadzorovali aktivnosti urbanih raziskovalcev.

Intervjuvanec meni, da se lahko UR izogne morebitnim posledicam kršitev, ugotovljenih pri policijskem nadzoru, z dobrim poznanjem zakonov in da »si pri raziskovanju spoštljiv«. Sklepamo, da se intervjuvančevo razumevanje spoštljivega UR nanaša na neprakticiranja vandalizma v odkritih zaprtih prostorih.

Neposredna posledica izkušanja posledic kršitev, ugotovljenih pri nadzoru, se pri intervjuvancu odraža skozi njegovo previdnost in zagotavljanja osebne varnosti in varnosti zbranega materialnega gradiva urbanega raziskovanja.

6 ZAKLJUČEK

V pričajočem magistrskem delu sem želela ugotoviti, kako se flâneur oziroma današnji urbani raziskovalec spopada z omejitvami pri spletnem komuniciranju nelegalne aktivnosti. Na vprašanje, kako flâneur/urbani raziskovalec (v nadaljevanju F/UR) dojema svojo aktivnost, ki jo izvaja, ko dostopa do prostorov, ki so zaščiteni, odgovarjam, da razume prostor kot nekaj, kar je njegovo in si lahko prisvoji, si želi prisvojiti, raziskati in videti, o čemer govorí tudi intervjuvanec. Podobno tudi Castells (1983) urbana gibanja v družbi povezuje z osvajanjem mestnih okolij. V teh prostorih tako po mnenju Lefebvreja (1974) kot po mnenju intervjuvanca poteka akcija, aktivna participacija, interakcija (tudi po Čerpes 2007; Nissen 2008), saj je prostor dinamičen. Kot sem v analizi že omenila, je namen spodbuditi spremembe.

Ljudje imamo že po naravi tendenco (željo in notranji vzgib) po raziskovanju. Raziskuje lahko vsak, ne glede na prihodek, sloj, službo, versko prepričanje. Na osnovi videa CTS2 ugotavljam, da posameznike privlačijo urbana raziskovanja različnih mest in prostorov po svetu v želji, da doživijo ali odkrijajo nekaj posebnega, neznanega, zakritega. Vodi jih fascinacija nad skrivnostnim ter želja najti prostore, ki so mistični, skrivnostni in niso regulirani, kjer imajo občutek svobode in sreče v raziskovanju. Iščejo prostore, ki imajo nek fotografski in estetski interes. Pri tem prostor izkusijo, se iz njega učijo, izkušnje pa dojemajo kot prispevek k njihovemu razumevanju mesta, medtem ko drugi člani družbe, kot »neraziskovalci« berejo literaturo in gledajo dokumentarce. Analizirani videi CTS2 potrjujejo dejstvo, da urbani raziskovalci mest raziskujejo prostor od znotraj navzven, ker lahko le tako pridobijo realno izkušnjo prostora. Pri svojem raziskovanju uživajo in se ne obremenjujejo s pravili in drugimi ljudmi. V raziskovanje (tudi nevarnih situacij) se podajajo zavestno, ker želijo doživeti adrenalin. Če je raziskovalni objekt zahteven z različnih vidikov, se na raziskovanje tudi pripravijo s podrobno preučitvijo situacije, v ospredju pa sta »zdrava pamet« in odgovornost urbanega raziskovalca za svoja dejanja. Video CTS2 nakazuje, da obstajajo različna dojemanja pojma raziskovanja prostora, in sicer glede na lokacijo in njegovo »naravnost«, npr. raziskovanje podeželja (gozd, reke, naravno okolje) se zdi vsem normalno, »naravno«, tj. nekaj danega, običajnega, raziskovanje v urbanem okolju (raziskovanje tunelov, plezanje po mostovih, opazovanje/raziskovanje infrastrukture) pa neobičajno, nenaravno, včasih celo čudaško, zato je posledično večinoma sankcionirano. Iz videa CTS1 lahko zaključim, da urbani raziskovalci obiskujejo prostore, kjer pričakujejo pustolovščino, plačilo za njihovo raziskovanje pa so fotografije in videi.

Ugotovila sem, da so se z odkrivanjem novih vizualnih medijev širili tudi načini opisovanja

flâenurske prakse, in sicer od slikarstva do fotografije. Pojav novih medijev je omogočil novo dojemanje prostora. V današnjem času se flâneurstvo kot praksa izraža tudi skozi sodoben fotografski pogled. Fournel namreč primerja sposobnost pohajkovalca, da slikovito opiše videno s fotografijo (Turcot 2014, 51), kar pa je tudi ena od značilnosti urbanih raziskovalcev. Z vidika našega razumevanja modernizacije ikonični status flâneurja in njegov univerzalen značaj služita kot točka artikulacije problemov, ki se tičejo spremembe identitete, subjektivnosti opazovanja, percepцијe, znanja pridobitve in produkcije umetnosti (Gluck 2003). Flâneur išče staro v modernosti in preteklost v sedanjosti. Tako postane flâneur splošni simbol urbane izkušnje in kulturne modernosti. Z izkušanjem in fotografiranjem urbani raziskovalci kreirajo in ohranjajo spomine ter prostorom dodeljujejo spominsko vrednost. Tako kot Sennet (1977) govori o estetskem užitku flâneurja, tako tudi urbani raziskovalci iščejo v prostorih prav to. Glavna omejitev, s katero se urbani raziskovalci soočajo, je pri javnem komuniciranju izsledkov te aktivnosti doseganje soglasja znotraj skupine. Odstranjevanje metapodatkov fotografijam, lažne lokacije in imena so tisti elementi, ki jih urbani raziskovalci uporabljajo, ko objavljava svoje izsledke.

Glavno navodilo analize je bilo, da sem vanjo vključila vse premise teoretičnega dela (tj. kdo je flâneur, kako sam sebe vidi intervjuvanec, kam se uvršča, kaj ga vodi, kje pokaže/objavi svoje delo, raziskovalne/opazovalne izsledke, umestitev v zgodovinski okvir in sodobnost ter značilnosti prakse). Skozi magistrsko delo me je zanimalo delovanje tako flâneurja kot urbanega raziskovalca, nadalje so me zanimali tudi okviri legalnosti/nelegalnosti prakse skozi prisvajanje javnega/zasebnega družbenega prostora.

V zadnjih 20 letih si je praksa urbanega raziskovanja že zgradila bogato zgodovino, strukturirano predvsem na spletnih forumih, ki so med seboj povezani. Iščejo paralelo med človeškim vidom in vidom kamere, lovijo drobce življenja, utripe mesta. Urbani raziskovalec je vseprisoten v prostoru, lovi podobe mesta, kamera pa mu omogoča prodreti na površje – flâneurju to omogoča spoznanje resnice. Skupnost urbanih raziskovalcev ima tudi etični kodeks, za katerega ne obstaja noben izvršni organ, razen neodobravanje drugače mislečih. Ugotovila sem, da forumi ne odražajo resničnosti oziroma resničnega stanja, posledično je vsebina na teh straneh lažno prikazana. V teh skupnostih so ljudje, ki so tesni prijatelji, navzven pa morajo vzdrževati svoj ugled. Na forumu obstaja etični kodeks, ki se ga morajo držati vsi, drugače te odstranijo s strani. To potrjujejo tudi analize navedenih videov, iz katerih je razvidno, da se posamezniki povezujejo v skupine enako mislečih (npr. UrbEx), ki svoja raziskovanja in odkritja o raziskovanem prostoru delijo med seboj.

Uspešna raziskovanja in infiltracije se sistematično dokumentirajo in hranijo ter se uporabljajo kot orodje navdiha za ostale v tej praksi. Urbane raziskovalce lahko primerjamo z delom računalniških hekerjev (Löwgren 2000), z izjemo, da urbani raziskovalci »vdirajo« v fizične, zgrajene prostore in ne v virtualne. Skupno jim je tudi to, da oboji dostopajo do bodisi javnih bodisi zasebnih zaprtih prostorov in jih uporabljajo po svojih željah. Do prostorov običajno dostopajo nelegalno, od vrste prostora pa je odvisno, ali je za tak vstop predvidena sankcija, če urbanega raziskovalca dobijo pri tem dejanju. Ko dostopajo do določenih prostorov, so stalno na preži pred nevarnostjo ali nadzorom, ob tem pa posnamejo podrobnosti, nad katerimi so fascinirani. Spremembe v javnem prostoru so predvsem posledica privatizacije javnega prostora in strahu pred kriminalom in nasiljem. Čeprav je možno najti opredelitve javnega prostora kot fizičnega prostora, ki je odprt za vse, sem se v svojem delu osredotočila na urbani javni prostor kot javni prostor. Glavni poudarek skozi magistrsko delo ni bil na obliki in funkciji javnih urbanih prostorov, temveč na privatizaciji javnih prostorov (Kohn 2004).

Sprašujem se, ali nadzor vpliva na urbanega raziskovalca tudi tako, da ne komunicira prek spletka o aktivnostih, ki so z vidika zakonodaje problematične in bi lahko bile sankcionirane. Dilema je, ali bi nam lahko take informacije koristile (odkrivanje nepravilnosti v družbi). Pri tovrstnem spletnem komuniciranju pa se postavlja vprašanje zasebnosti informacij in njihove zaščite, če pripravljalec vsebin to želi. Še posebej je pomembno vprašanje zasebnosti v primeru, ko poskuša urbani raziskovalec komunicirati svojo aktivnost (ki ni nujno legalna) prek družbenih omrežij in tako tudi v okviru UrbExa. Postavlja se vprašanje, ali je prav, da se zasebnost urbanega raziskovalca upošteva v vsakem primeru.

Urbani raziskovalci običajno delujejo v okviru različnih družbenih omrežij in pod različnimi psevdonimi ter vzdevki, objavljajo fotografije, na katerih so obrazi zabrisani, spreminjačo svojo identiteto ter lokacijo raziskovanja. Na tak način se izogibajo pravnim prepovedim oziroma predpisom in določenemu nadzoru tako organom pregona kot tudi drugih pristojnih organov in predpisanih postopkov za ugotavljanje kršitev. Urbani raziskovalci se pogosto vključujejo tudi v druge urbane aktivnosti, kot so grafitiranje, parkour, roldanje ipd. V okviru svojih raziskovanj (in posledično z objavljanjem svojih izsledkov) ustvarjajo trenutke podob, ki šokirajo in navdihujojo, kar pa vodi v zadrgo državne organe, ki si želijo in poskušajo taka početja preprečiti in zatreti. Urbani raziskovalci pa zavračajo vsako avtoritetno, ki izvaja nadzor. Svoboda in zasebnost v prostoru (tako splošno kakor tudi pri spletnem komuniciranju) sta najbolj cenjeni vrednoti ljudi in družbene skupnosti, vključujuč tako flâneurja kot tudi urbanega

raziskovalca. Z nadzorstvenimi ukrepi za namene varovanja in kontroliranja s strani države kot tudi zaradi drugih namenov (npr. trženja, vplivanja na mnenje ljudi idr.) pa jim je ta pravica okrnjena ali celo odvzeta.

Zaključim lahko, da željo in skušajo urbani raziskovalci ujeti trenutke vsakodnevnega življenja na ulici in ostati neopaženi pred širšo družbo, medtem ko si flâneur prizadeva postati eno z množico oziroma se z njo zliti. Družbena praksa flâneurstva se je of Baudelairevega flâneurja pa do današnjega sodobnega urbanega raziskovalca skozi zgodovino preoblikovala v odvisnosti od spremirjanja družbe, možnosti izvajanja te aktivnosti, povečane možnosti komuniciranja v odvisnosti do hitrega razvoja tehnologije, nadzora in sankcij. Flâneur pa je tako kot urbani raziskovalec želel s svojo dejavnostjo in aktivnostjo ter pridobljenimi informacijami pomembno vplivati na družbo ter opozarjati na nepravilnosti. Menim, da klasičnega flâneurja, kot ga pojmujejo avtorji, ki sem jih navedla v pričujočem delu, ni več, temveč se je skozi čas preoblikoval in transformiral v urbanega raziskovalca, ki ima drugače drugačno videnje družbe.

7 LITERATURA

1. Adey, Peter. 2009. Facing Airport Security: Affect, Biopolitics, and the Preemptive Securitisation of the Mobile Body. *Environment and Planning D: Society and Space* 27: 274–295.
2. Adjaye, D. 2006. *Making public buildings*. London: Thames & Hudson.
3. Amin, Ash in Thrift Nigel. 2002. *Cities – Reimagining the Urban*. London: Polity Press.
4. Arendt, Hannah. 1998. The Public and the Private Realm. V *The Human Condition*, ur. 182–230. Chicago IL: University Of Chicago Press.
5. Atkinson, Rowland. 2003. Domestication by Cappuccino or a Revenge on Urban Space? Control and Empowerment in the Management of Public Spaces. *Urban Studies* 40: 1829–1843.
6. Barnard, Adam. 2004. The Legacy of the Situationist International: The Production of Situations of Creative Resistance. *Capital & Class* 28: 103–124.
7. Barta, Peter I. 1996. *Bely, Joyce, and Doblin: Peripatetics in the city novel*. Gainesville: University press o f Florida.
8. Benjamin, Walter. 1999. *The Arcades Project*. Massachusetts: Harvard University Press.
9. --- 2003. Flâneur, V Izbrani spisi, ur. 192. Ljubljana: Studia Humanitatis.
10. Berg, Lawrence. 2011. *Geographies of Identity I: Geography - (Neo)Liberalism - White Supremacy*. Columbia. University of British Columbia.
11. Breton, Andre. 1978. *What Is Surrealism? Selected Writings*. New York: Pathfinder press.
12. Buck-Morss, Susan. 1986, The Flâneur, the Sandwichman and the Whore: The Politics of Loitering. *New German Critique* 39: 1–43
13. Canter, David. 1977. *The Psychology of Place*. New York: St. Martin's Press.
14. Carmona, Matthew, Tim Heath, Taner Oc in Steve Tiesdell. 2003. *Public Places – Urban Spaces*. Oxford: Elsevier.
15. Castells, Manuel. 1983. *The City and the Grossroots. A Cross-Cultural Theory of Urban Social movement*. London: Arnold.
16. Charles Baudelaire. 1964. *The Painter of Modern Life*. New York: Da Capo Press.
17. Conlin, Jonathan. 2014. This Publick Sort of Obscurity: The Origins of the Flâneur in London and Paris, 1660—1780. V *The Flâneur Abroad: Historical and International*

Perspectives. ur. Richard Wrigley. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. Prvo poglavje.

18. *Concil of Europe*. Dostopno prek: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1543&Site=COE&direct=true> (9. maj 2017).
19. Cresswell, T. 1993 Mobility as Resistance: A Geographical Reading of Kerouac's 'on the Road'. *Transactions of the Institute of British Geographers* 18: 249–262.
20. --- 1996. *In Place/out of Place: Geography, Ideology, and Transgression*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
21. --- 2004. *Place: A Short Introduction*. Oxford: Blackwell.
22. Croteau in Hoynes. 2003. *Media Society: Industries, Images and Audiences (third edition)*. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
23. Čerpes, I. 2007. *Kaj se dogaja s sodobnim mestom?* Ljubljana: Krtina.
24. De Certeau, M. 1984. *The Practice of Everyday Life*. Berkeley, California: University of California Press.
25. Debord, G. 2006. *Introduction to a Critique of Urban Geography*. V Situations International Anthology. ur. Knabb, K. Paris: Bureau of Public Secrets.
26. Deleuze, G. in F. Guattari. 1988. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. London: Athlone Press.
27. Dešman, M. 2008. Uvodnik: javni prostor. *Arhitektov bilten* 38 (177/178): 1–3.
28. Edensor, T. 1999. Staging Tourism Tourists as Performers. *Annals of Tourism Research* 27; 322–344.
29. Fainstein, Susan S. 2005. Planning Theory and the City. *Journal of Planning Education and Research* 25: 121–130.
30. Fernandez, P. A. in X. Arpa. 2008. *The public chance. New urban landscapes*. Vitoria-Gasteiz: a+t edicions.
31. Foucault, M. in P. Rabinow. 1984. *The Foucault Reader*. London: Vintage.
32. Foucault, Michael. 1998. *Aesthetisc, Method, and Epistemology*. Dostopno prek: (datum dostopa).
33. Frane, Adam. 2012. *Prosojnice pri predmetu: Metode kvalitativne analize*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
34. Frisby, David. 2001. *Cityscapes of modernity*. Oxford, Polity Press.
35. Frug, Gerald E. 1999. »The Emergence of Private Cities in America.« *Kritische Justiz* 32: 578–586.
36. Gantar, Pavel. 1990. *Teorija fleksibilne akumulacije in urbano družbeno raziskovanje*.

Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr10Gantar.PDF> (13. marec 2017)

37. Garrett, B. L. 2011. Assaying History: Creating Temporal Junctions through Urban Exploration. *Environment and Planning D: Society and Space*, 29, 1048–1067.
38. --- 1999-2003. *Place hacking, explore everything.* Dostopno prek: <https://vimeo.com/channels/placehacking/page:3> (25. februar 2017)
39. --- 2017. Intervju z avtorico preko skupa. Ljubljana, 10. julij 2017.
40. Glaser, G. Barney in L. Anselm Strauss. 1967. *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research.* New York: Aldine.
41. Glasze, Georg, Chris Webster in Klaus Frantz. 2005. *Private Cities: Global and Local Perspectives.* London: Routledge.
42. Gleber, Anke. 1999. *The Art of Taking a Walk: Flânerie, Literature, and Film in Weimar Culture.* Princeton (NJ) : Princeton University Press.
43. Gligorijević, Ž. 2004. Uvodne napomene. V ur. Gligorijević, Ž. Identifikacija, upotreba, upravljanje, dizajn, 2. Beograd: Centar za planiranje urbanog razvoja.
44. Goličnik Marušić, B. 2010. Uspešni javni odprti prostori. *Annales, Series historia et sociologia* 20 (1): 1–6.
45. Goličnik, B. 2008: Parki in njihovi uporabniki [Parks and their users]. *Urbani izziv* 19 (2): 10–139.
46. --- 2006. *Vedenjski zemljevidi ljubljanskih trgov in parkov. Novi izzivi in pogledi na načrtovanje in urejanje prostora.* Ljubljana: Urbani izziv – publikacije.
47. Habermas, Jürgen. 1991. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society.* Cambridge, MA: The MIT Press.
48. Habermas, Jürgen. 1992. *Further Reflections on the Public Sphere. In Habermas and the Public Sphere.* Cambridge, MA: MIT Press.
49. Harvey, David. 1975. *Social Justice and the Citz.* London: Arnold
50. Hawkins, G. in S. Muecke. 2003. *Culture and Waste.* Devon, United Kingdom: Rowman & Littlefield Publishers.
51. High, S. in D. W. Lewis. 2007. *Corporate Wasteland.* Ithica, New York: Cornell University Press.
52. Kayden, J. 2000. *Privately owned public space: The New York city experience.* New York: John Wiley & Sons.
53. Kohn, Margaret. 2004. *Brave New Neighborhoods.* New York, London: Routledge.
54. Kos, D. 1993. *Racionalnost neformalnih prostorov.* Ljubljana: Znanstvena knjižnica

FDV.

55. Kovačič, Matej. 2000. *Zasebnost na internetu*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
56. --- 2003. *Zasebnost na internetu*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
57. --- 2006. *Nadzor in zasebnost v informacijski družbi. Filozofski, socioološki, pravni in tehnični vidiki nadzora in zasebnosti na internetu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
58. --- 2016. *Nadzor in zasebnost v informacijski družbi*. Dostopno prek: (23. junij 2017).
59. Lefebvre, H. 1974. *La production de l'espace*. Paris: Anthropos.
60. Lehrer, Ute Angelika. 2007. *Ali je za javni prostor še prostor? Mesta, ki se privatizirajo, in privatizacija javnega*. Ljubljana: Krtina.
61. Lenzkillah. 2016. *London Urbex (POV)*. Dostopno prek: https://www.youtube.com/watch?v=wdg4sEvQ_Zk (17. junij 2017)
62. Jankovič Grobelšek, Liljana. 2012. *Za javnost odprt zasebni prostor kot dopolnitev omrežja mestnega javnega prostora*. Dostopno prek: <http://urbani-izziv.uirs.si/Portals/uizziv/papers/urbani-izziv-2012-23-01-003.pdf> (2. marec 2017)
63. Locke, John. 1689/1964. *Two treatises on government*. Cambridge: Cambridge university press.
64. Low, Setha and Neil Smith. 2006. Introduction: The Imperative of Public Space. Pp. V *The Politics of Public Space*, ur. Setha Low in Neil Smith, 1–16. New York, London: Routledge.
65. Löwgren, J. 2000. *Origins of Hacker Culture(S). Hacker culture(s)*. Dostopno prek: <http://jonas.löwgren.info/HackerCultures/origins.htm> (5. maj 2017)
66. Lyng, S. 2004. Crime, Edgework and Corporeal Transaction. *Political Theory* 8: 359–375.
67. Madanipour, A. 2003. Why are the Design and Development of Public Spaces Significant for Cities? V: *Designing Cities: Critical Readings in Urban Design*, ur. Cuthbert, A. R. 39–152. Oxford: Blackwell Publishing.
68. Marcuse, Peter. 2003. The Threats to Publicly Usable Space in a Time of Contraction. Wolkenkuckucksheim. *Internationale Zeitschrift für Theorie und Wissenschaft der Architektur*, Dostopno prek: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/c9746e9966b954ab930ae831fc2c30634828f3f6_516_Nissensoccas2008-6.pdf (15. april 2017)
69. Mavšar, M. 2008. ABC poslovne rabe FACEBOOKA. *Monitor*, 17. november. Dostopno prek: <http://www.monitor.si/clanek/abc-poslovne-rabe-facebooka/123352/?xURL=301> (1. februar 2017)

70. Mazlish, B. 1994. *The Flâneur: from spectator to representation- Mazlish- The flâneur.* V *The Flaneur*. ur. K. Tester. London: Routledge.
71. McDonough, Tom in Aruna D'souza. 2006. *The invisible flâneuse? Gender, public space and visual culture in nineteenth-century Paris*. Manchester and New York: Manchester University Press.
72. Merleau-Ponty, M. 1962. *Phenomenology of Perception*, London: Routledge.
73. Mesec, Blaž. 1998. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
74. Mitchell, Don. 2016. *The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy*. Dostopno prek: <http://sites.middlebury.edu/igst404/files/2014> (12. julij 2017).
75. Mlinar, Zdravko. 1990. Prostor in Sociologija. *Družboslovne razprave*. 10 (7): 1–15.
76. --- 1994. *Individuacija in globalizacija v prostoru*. Ljubljana: SAZU.
77. Morris, Buck. 1986. *The Flâneur, the Sandwichman and the Whore: The Politics of Loitering*. Dostopno prek: <https://noreadingaftertheinternet.files.wordpress.com/2016/03/the-flaneur-the-sandwichman-and-the-whore.pdf> (5.5.2017)
78. Nestor, J. 2007. The Art of Urban Exploration. *San Francisco Gate* 19 avgust 2007. Dostopno prek: <http://www.sfgate.com/default/article/The-Art-of-Urban-Exploration-2546675.php> (21. april 2017)
79. Ninjalicious. 2005. *Access All Areas: A User's Guide to the Art of Urban Exploration*. Toronto: Infilpress.
80. Nissen, Sylke. 2008b. *Urban Transformation From Public and Private Space to Spaces of Hybrid Character*. Leipzig: University of Leipzig.
81. Olstead, R. 2011. Gender, Space and Fear: A Study of Women's Edgework. *Emotion, Space and Society* 4 :1–9.
82. Paiva, T. in G. Manaugh. 2008. *Night Visions: The Art of Urban Exploration*. San Francisco, California: Chronicle Books.
83. Payne, C. 2009. *Asylum: Inside the Closed World of State Mental Hospitals*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
84. Peck, J. in A. Tickell. 2002. Neoliberalisation of the City. *Antipode*, 34: 380–404.
85. Kotler, Philip. 1986. The Prosument Movement : a New Challenge For Marketers, in NA – Advances in Consumer Research, ur. Richard J. Lutz, Provo, UT, 13: Association for Consumer Research.
86. Raghavan, Srividya. 2006. Blogs and Business Conversations. *Journal of Creative*

Communications 1 (3): 1–3

87. Rapp, A. 2010. *The Esoteric City: Urban Exploration and the Reclamation of the Built Environment*. Unpublished SVA MFA in Design Criticism, New York: New York School of Visual Arts.
88. Rendell, J. 2010. Space, Place, Site: Critical Spatial Practice. V *Re/Placing Public Art*. Saarbrücken, ur. Cartiere, C. & Willis, S. (eds.). London: VDM Verlag Dr. Müller.
89. Robbins, E. 2008. Svež pogled na javni prostor: nov leksikon za projektiranje. *Urbani izziv* 19 (2): 18–146.
90. Romanyw. 2010. *Beauty in Decay*. Durham: Carpet Bombing Culture.
91. Rousseau, Jean-Jacques. 1960/2001. *Družbena pogodba*. Ljubljana: Krtina.
92. Samuel, R. 1994. *Theatres of Memory*. London: Verso.
93. Sartre, J. P. & Baskin, W. 1967. *Of Human Freedom*, New York: Philosophical Library
94. Seale, Kirsten. 2005. Eye-swiping London: Iain Sinclair, Photography and the Flâneur. *Literary London: Interdisciplinary Studies in the Representation of London* 3 (2). Dostopno prek: <http://www.literarylondon.org/london-journal/september2005/>
95. Sennett, R. 1977. *The Fall of Public Man*. New York: Alfred A. Knopf.
96. Siebel, Walter and Jan Wehrheim. 2003. Security and the Urban Public Sphere. Deutsche Zeitschrift für Kommunalwissenschaften, vol 42 (1). Dostopno prek: [.de/index.shtml?publikationen/dfk/](http://index.shtml?publikationen/dfk/) / (15. maj 2017).
97. Simmel, G. 1971. *On individuality and social forms; selected writings*. Chicago: University of Chicago Press.
98. Sorkin, Michael, ur. 1992. *Variations on a Theme Park. The New American City and the End of Public Space*. New York: Hill & Wang.
99. Stevens, Q. 2007. *The Ludic City*. London: Routledge.
100. Suhadolc, J. 2007. *Nove priložnosti e-komuniciranja*. Ljubljana: GV Založba.
101. Škerlep, Andrej. 1998. *Internet v Sloveniji*. FDV: Ljubljana.
102. --- 2000. Od refedvalizacije k deliberativni demokraciji: tri faze v Habermasovem pojmovanju javnosti. *Javnost – The Public*, 7 (7): 72–82.
103. Teenzie. 2015. *Urban Exploration - Security, Alarms & Getting Caught!*. Dostopno prek: <https://www.youtube.com/watch?v=Yt8CIrlrblE8&t=305s> (17. junij 2017)
104. Tester, Keith. 1994. *The flâneur*. London: Routledge.
105. The Silent UK. 2011. *Crack the Surface - Episode I - Urban exploration Documentary*. Dostopno prek: <https://vimeo.com/26200018> (3. februar 2017)
106. The Silent UK. 2012. *Crack the surface - Episode 2 - Urban exploration*

- Documentrey*. Dostopno prek: <https://vimeo.com/35626914> (3. februar 2017)
107. Tomanič Trivundža, Ilij. 2011. *Dragons and Arcades: Discursive Construction of the flâneur*. Ljubljana: Založba FDV.
108. Undercity.org. Dostopno prek: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1543&Site=COE&direct=true> (13. april 2017)
109. Wrigley, Richard. 2014. *The flâneur abroad: Historical and international perspectives*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
110. Zakon o graditvi objektov (ZGO-1). Uradni list Republike Slovenije, št. 102/2004 (18.12.2002).
111. Zimmer, Michael. 2008a. The Externalities of search 2.0: The Emerging Privacy Threats when the Drive for the Perfect Search Engine meets Web 2.0. *First Monday*, 3. marec. Dostopno prek: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/2136/1944> (20. april 2017)
112. --- 2008b. Preface: Critical Perspectives on Web 2.0. *First Monday* 13 (3). Dostopno prek: <http://firstmonday.org/article/view/2137/1943Web> (20. april 2017)

8 PRILOGE

Priloga A: Kodirna tabela

CILJI:

- (1) pravno nelegalno aktivnostjo, ki jo izvaja, ko dostopa do prostorov, ki so zaščiteni,
- (2) omejitvami pri javnem komuniciranju izsledkov te aktivnosti in strategije
- (3) posledicami kršitev, ugotovljenih pri nadzoru

RV: kako se flâneur spopada z omejitvami pri spletinem komuniciranju nelegalne aktivnosti. S pomočjo zbranih odgovorov intervjuancev in vizualnega gradiva bom raziskala, kakšno je flâneurjevo dojemanje različnih oblik nadzora nad njegovo aktivnostjo na spletu in katere strategije uporablja pri izogibanju temu nadzoru.

SKLOPI INTERVJUJA:

1. URBEX
2. LEGALNOST/PREGON/PROBLEMI
3. NADZOROVANJE IN STRATEGIJE
4. flâneur IN URBANI RAZISKOVALEC

TEM E: VPRAŠANJA in ODGOVORI	POJMI	KATEGORIJE
(1) pravno nelegalna aktivnost		
Maja: Zakaj ste se odločili za raziskovanje prostorov? Bradley: Ta trenutek se za raziskovanje prostorov za nima veliko različnih ljudi (aka demiki, novinarji), skupnost raziskovanja prostorov je ogromna, kar naprej dobivamo prošnje, kaj vse bi še naredili.	Velik interes Raziskovanje prostorov Različni profili Aka demiki Novinarji Velika skupnost RP Nenehne spodbude Predlogi aktivnosti	Povečanje interesa Specifičnost pozicije
Seveda igra v tej skupnosti politika pomembno vlogo, glede tega, kdo je vpletен v kakšno stvar, saj nihče ne želi biti izobčen, samo zato, ker se je z nekom pogovarjal, saj za to potrebujejo res dober razlog.	Vloga politike POMEMBNA VLOGA Strah izločenosti Trdnost dokaza	Konceptualno preseganje populističnega pojma (falaneur/UR)
Glede na to, da sem urbani raziskovalec in akademik, lahko to razliko premostim na način, kot ga ostali ne morejo.	Združevanje vlog UR in akademik Enostavnost Edinstvenost premostitve Ovire Prepreke	Razdeljena globalna skupnost Spontanost/načrtnost reakcija na prostor
Maja: Kako imenujete dejavnost, s katero se ukvarjate? Bradley: Večina ljudi to prakso imenuje urbano raziskovanje in tudi meni je ta izraz všeč, a hkrati se mi zdi preveč širok pojem. Po mojem mnenju urbano raziskovanje zajema vse od tega, da v službo ne hodiš po isti poti do plezanja po nebotičnikih. Zame so to vse oblike raziskovanja.	Populizem UR Všečnost izraza Obsežen pojem Različnost poti Služba Vsakdanjik Plezanje po zgradbah Prestrost raziskovanja	ETOS-Liberalna ideologija Dimenzija časa Vdor/dostop do prostorske dimenzijs (PD)
Pravzaprav sem zadnje čas začel teči in ugotovil, da je tek pravzaprav zanimiv način raziskovanja. Ko imam zagon končaš na mestih, kjer drugače ne bi bil, prav tako pa je tek odličen izgovor, da nekam greš. Ta ko da se mi tudi to zdi na nek način oblika urbanega raziskovanja. Medtem ko sem pisal doktorsko disertacijo, sem razmišljalo tem, kateri izraz bi bil bolj primeren, kot ta, ki ga redno uporabljamo in se domislil izraza 'vdor v prostor/dostop do prostora', saj je za moje pojme mesto kot operacijski sistem na računalniku, ki deluje, na način, kot je bilo zakodirano, zato, da bi tako delovalo; način, kako potekajo ceste, kako so zgrajeni podvozi, kako se premikajo vlaki... to je vse neka vrsta kode in urbani raziskovalci poskušajo razumeti, kako deluje ter najti vrzelj in razpoke/luknje, ki se jih lahko izkoristi.	Tek Oblika raziskovanja Izgovor/igbanja Odkrivanje prostorov Doktorska disertacija Iskanje primerenega izraza	Praksa UR Poroznost Prebuditev Odpiranje zaprtih prostorov Zabava/užitek Urba na semiotika

	Vdor/dostop do prostora	Nadzorovanje UR
	Primerjava	Nadzornostnikov
	Računalniški sistem	
	Kode in kodiranje	Reakcija na družbo
	Pogoj delovanja	
	Mesto	Različna stopnja varnosti
	Ceste	
	Vlaki	
	Lokalni transport	Zakonska nenadzorovanost
	Urba ne kode	
	UR razumevanje delovanja	
	Iskanje vrzeli	Materjaliziran zapis Kamuflaža
	Izkoriščanje vrzeli	Ohranjanje spominov
In to je to, kar imenujem vdor v prostor/dostop do prostora. Obstaja nekakšna grožnja, v tem smislu, da se bo sedaj heker vtihotapil v mesto in nekaj spremenil, povzročil, da se bo nekaj zgodilo...	Obstoj grožnje	Soglasje ali konsenz udeležencev
In to mi je mnogo bolj všeč, kot pa ideja, da se samo pasivno premikamo po mestu, saj ima raziskovanje nek pridih, v tem smislu, da bomo dejansko nekaj 'pogledali', šli preko, in po mojem mnenju ima vdiranje v prostore za 'prestopnike' več v tej javi, saj ta ko na krajih, v katerih vdiramo, pustimo svoj pečat in vplivamo na njih.	Hekerja	Iskanje ravnoesja
	Tihotapljenje	
	Povzročanje sprememb	
	Aktivno delovanje	<u>Samostojne aktivnosti</u>
	Vdor	
	Pečat	
	Vpliv na prostor	
Maja: Smiselno. Ali se počutite del te skupnosti, dejavnosti, skupine, ali se imate bolj za individualista?		
Bradley: Bil sem del skupine v veliki meri, saj je globalna skupina, zani miva skupina ljudi, s katerimi smo se ukvarjali z etnografijo, in občutek je bil, kot da bi sodeloval z majhnim plemenom, ki je razprtjen vsepo svod po svetu. Ko smo šli v Milano, Minneapolis ali pa Pariz, smo vsi raziskovalci govorili isti jezik in delili skupno ideologijo, tako da smo dejansko bili skupnost, pleme v tem smislu.	Pleme	Skupinsko raziskovanje
Ti ljudje so nekako po vojaško uveljavljali določene družbene prakse, skupina pa se jih je držala. Tako da je bilo veliko res zanimivih trenutkov, ko smo bili na primer v kanalizaciji, ko se je kakšen avstralski raziskovalec začel prepirati z angleškim glede veče uporabnosti opeki in betona, namesto, da bi konkretizirali kako narediti nekaj. Takrat pomisliš, kako je vse to neverjetno, kdo so ti ljudje? Prihajajo iz celega sveta, polni so znanja glede tega, kako mesto deluje, znanja, ki naj ga ne bi imeli in znanja, ki zahteva veliko truda, da ga pridobiš.	Priča	Aretacije
Poleg tega ni pri vsem skupaj nobene finančne motivacije, in to je del problema, saj hekerji prostorov stremijo k ugodju. To je tudi razlog, zakaj se urbani raziskovalci ne želijo pogovarjati z zunanjim svetom saj se jim zdi, da če ta praksa postane nekaj, od česar nekaj imaš, na primer za magistrsko nalogu, doktorsko disertacijo, časopisni članek... potem se znanja ne pridobiva samo zaradi znanja kot tega, ampak zato, ker hoče oseba postati strokovnjak v nečem, da bo lahko svetoval, kar pa je rahlo drugače. Tako da gre po mojem mnenju dejansko za skupnost, ne le za etos, ki skupnost drži skupaj, temveč za ideologijo.	Zanimivi trenutki	
Aha, in še ena stvar, ki je glede skupnosti zanimiva; da je znotrajne le malo običajnih družbenih razlik glede spola, rase, stanju... o teh zadevah se ne govorii so skupnosti tuje, saj ti ljudje živijo druga življenja. To so ljudje, ki niso imeli veliko denarja, pa so nabrali vse, kar so imeli, se usedli na letalo ter odšli na zavaro v kanalizaciji, in ko smo tja prišli, je bilo za njih poskrbljeno, nihče se ni zanimal za dejstvo, da imajo manj, kot kdo drug, dejstvo je, da je raziskovanje lahko zastonj.	Brez finančnih motivov	
Preprosto raziskuješ mesto, v katerem živiš, kar je popolnoma zastonj. Obstaja	Hekerji prostorov	
	Blokada komunikacije	
	Prepoved okoriščanja	
	Strokovnjak	
	Etos	
	Lepilo skupnosti	
	Vezni člen	
	Ideologija	
	Malo družbenih razlik	
	Spol	
	Rasa	

mnogo ljudi, ki pravzaprav nimajo sredstev, prav tako pa obstajajo ljudje, ki imajo radi masivna raziskovanja in so popolnoma opremljeni s plezalno opremo, zelo opremljeni. To se mi je glede skupnosti vedno zdelo za nimo, saj bi v normalni družbeni situaciji med temi ljudmi najbrž prihajalo do trenj, ker bi se zavezali medsebojnih razlik, a ko si enkrat prekriči z drekom v ribški opremi, je vseeno.

Ekonomsko stanje
Irelevantnost
Odmik od vrednosti
Pomanjanje denarja
Zbiranje denarja
Potovanje
Zabava v kanimalizaciji
Oskrba vseh

Brezplačne aktivnosti
Brez sredstev
Popolna oprema
Brez trenj
Zanimivost skupnosti
Brez razlik
Ne zavedanje razlik
Prekritost z fekalijami

Maja: Se pravi, da stan - nižji, višji... ne igra vloge?

Bradley: Ne, sploh ne. Do neke mere moraš imeti dovolj časa – čas je dragocen – saj če imaš 3 službe, najbrž ne boš celo sobotno noč raziskoval, ker boš izmučen, potem moraš pa naslednji dan v službo ali pa kaj podobnega. Ne kateri to sicer nenehno počnejo, ja z sem to počenjal. Včasih smo na primer celo noč plezali, potem pa ob sedmih zjutraj s plezali iz žerjavov in šli v službo. Se usedli na vlak, se kot brezdomci umili na stranišču in se usedli za mizo. To sem imel vedno rad. Ti odlični trenutki, ko se ob sedmih zjutraj rokuješ z ljudmi in si misliš 'uspelo nam je...' Vse si bom zapisal, vsi ostali gredo v službo, mi pa rabimo nov prostor, v katerega bomo vdrlji naslednji dan in pojutrišnjem.

Stan je irelevanten
Relevantnost časa
Večslužb
Neprespanost
Izmučenost
Pogostost
Nočno plezanje
Žerjav
Vlak
Umivanje na WC
Zapis doživetji
Iskanje novega prostora
Vdiranje

Maja: Zakaj točno ste se odločili za raziskovanje prostorov in vsega?

Bradley: Dvomim, da je večina raziskovalcev politično usmerjenih, jaz pa definitivno sem. Zdi se mi, da se od 80-ih let dalje mesta po svetu zapirajo, omejujejo, kot nek čuden proces, pri katerem globalizacija pomeni, da se stvari modernizirajo. Kot na primer Landlytukaj v Avstraliji, povsod gradijo prostore, pa naj bo to v Singapurju, v Dubaju, v Londonu. Na koncu vse izgleda enako, občutek je vse povsod isti. In večinoma na takih mestih tvoje pravice temeljijo na denarju, ki ga tam porabiš, ga torej moraš porabititi...

Politična usmerjenost
Zapiranje mest
80 let
Omejevanje
Globalizacija
Modernizacija
Podobnost
Enakost izgleda
Enakost občutij
Pravica
Temelj denar
Poraba denarja

Maja: Saj je zastonj, prostori, kamor greste?

Bradley: Ne, ni. Vrsti stvari lahko počneš na takih krajinah, na primer nakupuješ, kar je v redu, ali pa ješ, kar je tudi v redu, se prehajaš ali pa si flâneur, kar je tudi v redu. A bolj ko se trudiš krajs premeniti v prostor, bolj kot si ga lastiš, kot če bi na primer s prijatelji vstopil v veleblagovnico in tam priredil tekmovanje v metnju frizbija, se ne bi dobro končalo. Tako da jaz vidi dim vdiranje v prostore kot način, kako se lahko tem silam zoperstavim.

Dovoljene aktivnosti
Javni prostor
Nakupovanje
Prehranjevanje
Sprehajanje
Težava prilaščanje
Tekmovanje v
veleblagovnici
Vdor – upor silam
Zoperstavljanje

Vdiranje vidi kot način, da gremo v mesto in ga ponovno vzamemo v svoje roke. In pomembno je, da to naredimo brez dovoljenja. Ker če bi vprašala dovoljenje in ga tudi dobili, bi to bilo, kot če bi prosili za dovoljenje za protestiranje. In to me jezi, ko policija pravi, 'če boste protestirali, povejte nam kje, koliko vas bo in kaj boste počeli, 'ti si pa misliš 'ne, protest je, ni v tem poanta'. Poanta protesta je, da ne vprašamo za dovoljenje. Ta logika me tako jezi.

Osvajanje mesta
Ponovno osvajanje
Brez dovoljenja
Pomemben element
Ne iščejo dovoljenja

Tako da ima urbano raziskovanje zame vedno neko politično nianso in nemim, da se je pomembno držati te politike. Pomembno je, da se vsaka generacija borí proti tem silam, saj če se ne bo, bo na koncu vse izgledalo kot Singapur, kjer te

a reti rajo, če na pločniku pljuneš oziroma prišlo bo do točke, ko to ni več življenje, temveč postaneš samo še potrošniško telo in vse, kar lahko počneš, je le delo in pa trošenje.

Primerjava s protesti
Obveščanje policije
Kraj, čas, število,
aktivnosti
Napačen smisel
Smisel protesta
Nedovoljenost
Brez dovoljenja
Občutek jeze

In zdi se, kot da gredo vsa mesta v to smer; vsё negativno, kar se je izcimilo zara di Trumpa in izstopa Velike Britanije iz Evropske Unije in vsё konservativne vlade, ki nenehno nastajajo po svetu... po eni strani je prav, da izvirajo iz globalizacije, ki ustvarja vsa te moderne prostore. Menim, da je kulturna raznolikost nekaj pozitivnega, kadar ne dovoljujemo korporacijam, da bi nam diktirale, kako bodo naša mesta zgrajena in kako bodo delovala.

Politična niana
Raziskovanje
Pomembnost
Zasledovanje politike
Boj generacij
Upor silam
Umanjkanje
Izgled Singapurja
Are ta cija
Pljuvanje
Pločnik
Javnost
Rezultat
Izguba življenja
Sprememba
Potrošniško telo
Omejenost aktivnosti
Omejenost svobode
Delo
Potrošnja

Maja: Na podlagi česa izbirate prostore, ki jih raziskujete? Kako najdete te prostore, ki so najbrž zgrajeni in prepovedani?

Bradley: Res me najbolj zanimajo zakotni prostori, na primer tak, ki naj sploh ne bi obstajali. Plezanje po nebtičnikih je za bavno, veš, da obstajajo, da so tam in da če se ti uspe izmazniti mimo varnostnika, ti bo verjetno uspelo priti na vrh. Fas cinantne so mi podzemne zadeve, deli mest, ki so že davno pokopani in pozabljeni, kot nekakšni arheološki ostanki. In potem gremo v mesto in metaforično kopljemo po njem, dokler stvari ne izkopljemo.

Enotna usmeritev mest
Negativnost
Globalna politika
Predsedniške volitve
Izstop UK
Konservativne vlade
Povečanje
Počitveni element
Kulturne razlike
Upor določilom
Velike korporacije
Določanje izgleda
Mest
Določanje delovanja

In taka odkritja so... enkrat, na primer, smo izvedeli, da naj bi pod centrom Londona obstajala skrivna telefonska centrala in ve deli smo, da je spodaj kup bunkerjev iz 2. svetovne vojne vzdolž severne železnice, ki na današnjih zemljevidih ne obstajajo več. Po logiki torej, če bi dejansko obstajala skrivna telefonska centrala, bi morala biti v obstoječem bunkerju. A tega bunkerja ni bilo na zemljevidu, mi pa smo si mislili, da mora biti. In trajalo je zelo dolgo, pravza prav kar 2 leti, da nam ga je uspelo najti. Vdiralis smo v različne stavbe, s seboj imeli vrvi, plezali smo po strehah, se spuščali na dvorišča, se kdaj kje zataknili, nato smo končno ugotovili, kje je vhod.

Spustili smo se po 30 metrov dolgem stopnišču in namesto, da bi se znašli v bunkerju iz 2. svetovne vojne, kakršne smo vi deli na dnu ostalih, podobnih stopnišč, smo prišli v skrivno telefonsko centralo, ki je bila zgrajena med vojno in za katero je britanska vlada porabila, mislim da 56 milijonov funtov davkopljevalskega denarja. Na skrivaj so preprosto vzeli denar iz proračuna in ta je bil porabljen za vojsko. In tu je bila telefonska centrala, za katero je bil porabljen vse ta denar, kar je bila od nekdaj skrivnost, zato je bil ta trenutek res neverjeten. Razkrivali smo skrivnost prostora.

Zanimanje
Zakotnih prostorov
Neobstoj prostorov
Plezanje po nebtičnikih
Zabava
Varovanje
Mestno podzemlje
Pozabljeni prostori
Arheološki ostanki
Metafora
Izkopavanje
Skrivna telefonska centrala

In to je tisto, kar si želim, ko grem raziskovat. Ne gre samo za osebno izkušnjo – čepravimam rad tudi to – uživa m v raziskovanju, če pa le-to služi nekemu višjemu namenu, kot na primer, da razkrije nekaj o našem mestu, kar nismo vedeli in tega bi lahko bilo še več; morda je to kaj škandaloznega, morda zgodovinsko pomembnega, lahko na koncu postane tudi zgodovinsko najdišče, kot na primer podzemni tuneli za dostavo pošte, ki jih so jih razglasili zgodovinsko najdišče po tem, ko smo na internetu objavili slike. In to se mi zdi izjemen uspeh raziskovanja. Zanimata me tako rezultat kot izkušnja.

Maja: Ampak ali je varno?

Bradley: Ovisno od tega, kam greš. Stopnje nevarnosti so različne. Ne botičniki, na primer, se mi ne zdijo izliv, saj so le gradbišča, tako da, tudi če plezaš po lestvi na žerjav, nekdo to počne vsak dan, to je njihov namen. Gradbišča se mi nikoli niso zdela preveč nevarna, kot nekakšne družinske stavbe. Včasih dobis občutek,

da ne bi smel vstopiti skozi streho, ker deluje, kot da se bo vdrla, tla izgledajo sumljiv, v tak prostor ne grem, saj mi to narekuje zdrava pamet. A res je, da prostori niso pretirano nevarni, če spremenljivke lahko nadzoruješ.

Če si v kanalizaciji in začne deževati, obstaja velika verjetnost, da ven ne boš prišel živ. In dež je velikokrat ne predvidljiv, gledaš vremensko napoved in misliš, da bo vse v redu, pa ni. To so strašni trenutki. Ali pa ko si v podzemnih tunelih.

Spomnimo se, ko smo začenjali tekom po tarih podzemne v Londonu. Pregledovali smo urnike vlakov in skrbeli, da nihče ni bil na tarih do takrat, ko je odpeljal zadnji vlak. Po tem smo imeli luknjo, približno 2 do 3 uri, preden so vlaki spet začeli voziti. Nekega dne, ko smo bili na tarih, je začel prihajati vlak. Posvetilo se nam je, da se nam približuje vlak, zato smo se skrili. Zgodilo se je, da je mimo nas res prpeljal vlak. Bil je delovni vlak, naložen z lopatami. Delavci so name ravalni odstranit kamenje ter počistiti tire, vlak pa je bil na baterijski pogon. Ni smo vedeli, daj je bil tretji tir brez elektrike – mislili smo, da je ni – in da vlaki zato ne morejo voziti. Ta vlak pa je vozil na baterije in če se ne bi umaknili iz tirov, bi bil to naš konec.

Maja: Ali imate kakšna pravila obnašanja v prostorih, v katere vstopate?

Bradley: Ja in ne. Vsak ima svoj način, kako na prostor reagira. Raziskoval sem z ljudmi, ki imajo željo razbijati steklenice, se voziti naokoli, in pa s takimi, ki so tihi in se hočejo le kra doma tihotapiti naokoli. Nihče ne bo nikomur preprečil, da bi počel, kar želi, saj v skupnosti obstaja nekakšen etos; ljudje sprejemajo odgovornost za svoja dejanja, tako da, če bi eden izmed mojih kolegov visel iz žerjava, padel in se ubil, pravzaprav nihče ne bi resno žaloval. Rekli bi samo: 'Dobro, sam se je tako odločil in mi smo videli, ko se je zgodilo.' Nihče se zaradi njegove smrti ne bo počutil krivega.

Maja: Torej si odgovoren le za svoja dejanja?

Bradley: Tako je. Ampak to ne pomeni... če si umirjen raziskovalec in greš ven z nekom, ki začne razbijati steklenice, ga pri tem morda ne boš ustavil, a z njim verjetno ne boš več raziskoval. Pridružiš se lahko skupini enako mislečih glede etosa, ki ga gojijo do raziskovanja.

Skupina, s katero sem bil jaz v Londonu, London Consolidation Group, LCC, je bila ambiciozna in tehnoteknološko prilagojena. Sodelovali so ljudje z različnimi specifičnimi spremnostmi; nekateri so znali vdirati v ključavnice, nekateri so bili spretni v vrvni ali pa v edelvisce o varnostnih kamerasih, imeli pa inženirske načrte tirov, imeli pa ključe... Ekipa je bila zelo tehnična, medtem ko obstaja veliko ljudi, ki so bolj spontani, ki ne načrtujejo, ne poskušajo priti do ključev. Če se pojavi priložnost, da bi lahko preskočili ograjo, da pridejo v nek prostor, jo sicer bi, a ne bi pa šli takoj daleč, kot mi. Podkupovali smo gasilce, da smo dobili nji hove ključe, kradli ključe od vlakov, jih vračali... na neki točki je vse skupaj postalo komplikirano.

Maja: Skoraj kot kriminalna dejavnost...

Bradley: Ja, a to je del za bave. Nismo zlobni, saj če nekomu vza meš ključe, narediš kopijo in jih vrneš bo oseba morda rahlo raztresena, vendar ne bo konec sveta, nihče ne bo izgubil službe, zato ker je založil ključe.

A nekaj zabavnega je ob misli, da bi lahko šlo za drag kamen ali pa karkoli drugega, ko nekomu nekaj izmakenemo in nadomestimo z nečem drugim. Tako da obstaja nek pridih kriminalnega, brezda bi dejansko sami bili kriminalci.

Sam sem naklonjen interakcijam s policijo. Pogosto so nas ujeli, ko smo se z vrvmi in jermenji, spuščali v jašek sredi Londona ali kaj podobnega, ko je prišla policija in nas gledala, vs mislu 'kaj počenjate?'. Velikokrat niti ne vedo kako konceptualizirati dogajanje, zato se velikokrat obnašajo v stilu 'tole nam ni všeč, a ne vemo, zaradi česa bi vas lahko aretirali. Samo prenehajte.'

London
Vojaški bunkerji IIWW
Izbris iz zemljevidov
2 letno raziskovanje
Odkritje bunkerja

Plezanje po zgradbah

Zatikanje
Vdori v zgradbe
Dvorišča
Odkritje vhoda

30m stopnišče
Presenečenje
Skrivna telefonska centrala
Britanska vlada
Znatni strošek izgradnje
Vojaške potrebe
Prekrivajne porabe
Skrivnost
Neverjetnost trenutka
Razkrivajne skrivnosti

Motivacija RU
Želja
Osebna izkušnja
Prispevanje
Višji namen
Razkrivajne skrivnosti
Zgodovinska pomembnost
Škandaloznost
Zgodovinsko najdišče
Poštni podzemni tuneli
Izjemni uspeh
Preplet
Izkušnja in rezultat

Nebotičniki
Plezanje po žerjavu
Varno
Njihov namen
Gradbišča varna
Vsakdanjost
Sledenje lastni presoji
Porušitev strehe
Umič
Nadzorovanje

Kanalizacija
Padavine
Nevarnost smrti
Preverjanje vremenske prognoze
Nepredvidljivost
Strašni trenutki

Tek po tarih pozemne
Pregledurnikov
Zadnji vlak
2-3 ure časa

Maja: So vas kdaj ujeli in kazensko preganjali?

Bradley: Vse od nasso kdaj ujeli. Na sodišču v Londonu smo imeli pomemben primer, ki je bil pravzaprav zelo travmatična in skušnja, bilo je grozno. Sodili so nam enajstim, na sojenju pa so uporabili moje raziskovalne podatke za pregon, lahko si mislite, kakšen je bil občutek. Tam sediš, ne veš, kaj bo, kaj bo s tvojim projektom, tožilec pa bere twojo doktorsko disertacijo in jo na so dišču predstavlja kot dokaz... Kaj takega si ne želimo ponovno doživeti.

Maja: V kakšen prostor ste vstopili, da so vas ujeli?

Bradley: Saj nas niso ujeli. Sodišče je proti nam preko let sestavljalo obtožnico, saj jim ni bilo po godu, kar smo počeli in pa to, da nas niso mogli ujeti zaradi našega početja.

Maja: Nikoli pa vas niso ujeli v prostoru?

Bradley: Ne, enkrat so me ujeli... Da pomislim, morda dvakrat, zavedati se morate, da sem raziskal že kakšnih 500 lokacij. In ujeli so me dva krat. Enkrat na nebotičniku v Vauxhall-u, kjer je bil varnostnik zelo jezen, policija pa pravzaprav znosna. Policist je rekel varnostniku: 'Vaše delo je varovati stavbo, zakaj kličete nas?' V smislu 'saj ste jih že ujeli. To je bilo kar smešno. Nato so me ujeli še na enem nebotičniku v Las Vegasu, kjer sem najprej mislil, da se zgodba ne bo dobro končala, saj je to Las Vegas. Če te ujamejo, ko prestopaš v prostor, ki bo nekoč kazino, konec ne more biti ravnodoben, a je bilo vseeno zabavno.'

Varnostnik je bil zelo miren, saj je mislil, da smo skakalci, ki nameravajo s padali skočiti iz vrha zgradbe. Na to je želel pogledati v naše torbe. Ko sem odprl svojo, je bil na vrhu drag fotoaparat. Varnostnikov komentar pa je bil: 'A, vi fantje ste foto pištarji,' in nam pravzaprav pustil napraviti nekaj fotografij, preden nasje vrgel iz stavbe.

Aja: Torej ni bilo nobenih sankcij, kazni ali česarkoli?

Bradley: Ne, nikoli. Ujeli so me še enkrat, poslal vam bom članek, ki sem ga o tem na pisal. Bilo je v Parizu in lezli smo iz odprtine kanala ob 2 zjutraj, ko so se slučajno mimo peljali policisti, kar je bilo rahlo nesrečno za nas. Vendar so bili v redu.

Maja: So se z vami le pogovarjali in vam ni bilo treba plačati kazni ali kaj podobnega?

Bradley: Ne, zarači česa bi nas pa lahko preganjali?

Maja: Ne vem, prestopanja?

Bradley: Prestopanje v Veliki Britaniji ni prekršek, tako da te tega ne morejo obtožiti.

Maja: Zakaj to počnete? Kaj je namen raziskovanja? Kaj hočete s tem pokazati, z videi, slikami?

Bradley: Torej izkušnja raziskovanja je del motivacije, vse skupaj je rahlo sebično, saj gre za zabavo. A vendar se mi zdi, da imajo vse zgodbe in slike, videi, nek politični potencial; več gradiva kot bomo objavili, bolj bomo ljudi navdihnili, potencialno. Mnogi se stvari ne lotijo, če ne vedo, da so možne.

Tisti, ki so pripravljeni narediti nekaj, kar še nikoli ni nihče, so raziskovalci, ravno zato, ker poskušajo nekaj novega.

Urban raziskovanje ali vdiranje v prostore temelji popolnoma na tem, da narediš nekaj, kar še nihče ni poizkusil. To je potrebno narediti, da vdiranje deluje, saj nekdo mora biti prvi, ki bo splezal na nov nebotičnik, nekdo mora biti prvi teči po železniškem tunelu, kjer te lahko povozi vlak. In ko enkrat to narediš ter pokažeš ljudem, da si to naredil, s tem ljudi navdihneš in jih pozoveš k akciji. Nekateri urbani raziskovalci bi sebično rekli: 'Ne želim, da bi se na tem področju udejstvovalo več ljudi, saj več kot jih bo, bolj se bo mesto zapiralo, kot reakcija na vsa ta raziskovanja.'

Jaz pa mislim nasprotno. Za moje pojme so zakoni uporabni samo, dokler jih ljudje upoštevajo. In če jih vsi prenehajo upoštevati... poglejte na to takole. Zagotovo se lahko domislite kakšnega območja, kjer živite in kjer je postavljen znak, da se nekaj ne sme početi. Prepovedano lovljenje, prepovedan prehod,

Pri hodi vlaka

Skrítje

Delovni vlak

Na baterije

Popravilo proge

Odstanitev kamenja

Individualna presoja

Reakcija v prostoru

Vandalizem

Tihotapljenje

Brez preprečevanja

aktivnosti

Obstoj etosa

Prevzemanje

odgovornosti

Padec iz žerjava

Brez občutka krvide

Svoboda izbire

Odgovornost za lastna
dejanja

Umič od neželenega

Vandalizem

Steklenice

Različne skupine

Pridružitev podobnim

Podobnost v etosu

Etos raziskovanja

LCC

Ambicioznost

Tehnološko pismena

Specifične spremnosti

Vdori

Varnostni sistemi

Plezanje

Načrti tirov

Tehnična znanja

Druge skupine

Spontanost

Brez načrtovanja

Spodbude trenutkov

Podkupovanje gasilcev

Kraja ključev

Kriminalne aktivnosti

Del zabave

Brez zlobe

Kraja ključa

Izdelava kopije

Vrnitev

Raztresenost

Brez izgube službe

Založitev ključa

Zabava

Drag kamen

Zamenjava

Pridih kriminala

karkoli, a če ljudje to počnejo, sčasoma znak nima več pomena. Noben policist ne bi pomis�il, da bi koga poskušal ustaviti pri tem početju, ki ga počnejo vsi. In to je zame kritičen moment, saj je to trenutek, ko mesto naredimo naše.

To je trenutek, ko mesto ne opredelimo od zgoraj navzdol ampak od spodaj navzgor. In to je točno to, kar z urbanim raziskovanjem dosežemo. Urbani raziskovalec je oseba, ki gre mimo znaka in reče: 'Ne, vseeno grem, izgleda zanimivo.' Še več kot to; urbani raziskovalec je človek, ki vidi znak in si reče: 'Ta znak je zagotovo tam zato, ker skriva nekaj dobrega.' Tudi jaz sem tak, vsakič, ko vidi nekaj podobnega kot 'zaprt prostor, ni vstopa' ali kaj podobnega, si mislim: 'To zveni super, hočem izvedeti, kaj je notri,' tako da nemudoma vstopim in preverim. Včasih odkrijem kaj neverjetnega, kot ogromen viktorijanski vodnjak ali kaj podobnega. Nato daš slike tega vodnjaka na internet, in poglej ga zlomka, vsi hočejo vodnjak videti. Vključno s tistimi, ki sicer niti slučajno ne bi pogledali znaka za prepovedano in si reki, da bi pa ravno zaradi tega to ra di vi deli.

Maja: Se pravi to je tisto fascinantno glede te aktivnosti?

Bradley: No ja, to je potencial urbanega raziskovanja, saj ve dno obstaja možnost, da se odkrije kaj takšnega. A vse to je popolnoma odvisno od posameznika, ki se s tem ukvarja. Kar želim povedati je, da ti tega nihče ne more podariti, vse moraš na rediti sam in to je pravzaprav bistve nega pomena. Ne prestano dobivam prošnje na e-mail, z željami po navodilih in podobno. Vedno jih imam odgovorjam, da ni priročnika ter da pravila 'ne obstajajo', 'ne morem ti jaz povedati, kam naj greš, ne bom ti dal ključev, sam moraš to narediti. Namreč, če ti povem, kam pojdi ali pa ti dam ključe, bi to bilo kakor, da si v muzeju. Kar je namen te izkušnje je nevoden izlet. Tako je to poimenovala Susan Sontag; ne voden izlet. Všeč mi je izraz.

Maja: Sem slišala. Prebrala sem njena dela. Kakšen je vaš odnos do fotografije? Torej slike vse te prostore, objavite slike... kakšen je vaš odnos do uličnega fotografiranja?

Bradley: Ne vem. Morda je najbolj pomembna stvar to, da pri urbanem raziskovanju ne gre za fotografiranje. Fotoaparat je pravzaprav priročen zato, da si za pomniš vse kraje, kjer si bil, saj gre za spominsko navezanost preko slik, kar je po mojem mnenju uporabno. Kot sem omenil, slike spodbudijo ljudi k udejstvovanju, in pa, kar je najpomembnejše, fotoaparat je priročen rezvizit. Deluje kot razlog, zakaj si tam. Kot pravim, ko je v Las Vegasu varnostnik odprl moj na hrbitnik in videl, da imam v nem res drag fotoaparat, je bila moja prisotnost tam kar naenkrat upravičena. Predstavljaljate si sedaj podobno situacijo, le da s seboj nimam ničesar. Samo jaz, na vrhu nebotičnika, večini ljudi bi delovalo boljsumljivo, v smislu, da nimam razloga, tam kaj početi. Fotoaparat pa nam daje možnost, da rečemo, da smo fotografi in si želimo za nimivih fotografij, ki pa se jih slučajno da posneti tam, vzdolž teh tirov.

Maja: Se pravi fotoaparat služi za kamuflaž?

Bradley: No ja, tako to jaz vidi. Drugi raziskovalci so mnogo bolj resni glede fotografije, in skrbijo me določene skupine raziskovalcev, za katere se zdi, da raziskujejo zaradi fotografiranja. Njihove prioritete se mi zdijo postavljene na glavo. Če raziskuješ stvari zato, da lahko na vrhu zgradbe naredиш 'selfie', gledajoč navzdol na mesto, potem kar se mene tiče raziskuješ iz napačnih razlogov. Če narediš selfi, ko raziskuješ, zaradi raziskovanja, in ga narediš kot opominik, kaj si počel, je to popolnoma drugače. A ta napetost je vedno prisotna. Včasih, ko grem veden, gledam za lepimi podobami, se zalotim, da to počнем, nato se ustavim za trenutek in pomislim: 'pa saj je že samo to, da sem tu, neverjetno. Samo peščica ljudi je ta kraj videla,' tako da poskušam uživati preden se s pravim nazajk fotografiraju.

Maja: Ali sledite delu oziroma dejavnosti koga drugega, ali počnete samo svoje?

Bradley: Mislite v smislu urbanega raziskovanja?

Maja: Ja, ali obstaja kdo, ki ga občudujete, ki raziskuje mesta in podzemne tunele ter prostore... Ali sledite kakšnemu delu?

Bradley: Obstaja veliko ljudi, ki jih občudujem, zelo občudujem. Ljudje, s katerimi sem delal v okviru projektov s eni izmed najbolj briljantnih in fascinantnih ljudi, kar sem jih kdaj srečal v življenju. A mnogi od njih nimajo interesa, da bi svoja

Naklonjenost

Are take

Spuščanje v jaške

Začudenost

Nepoznavanje postopka

Nepoznavanje prekrška

Nevsečnost aktivnosti

Opozorilo

Pogosta izkušnja

Are take

Sodna obravnava

Travmatična izkušnja

Uporaba raziskovalnih podatkov

Povod pregona

Doktorska disertacija

DZ-dokaz sodišča

Izmi kanje izkušnji

Sestava obtožnice

Večletno spremjanje

Nevsečnost aktivnosti

Brez aretacij

Nedefinirana kaznivost

Redka izkušnja

Ujetost

500 lokacij UR

Nebotičnik

Jeza varnostnika

Znosnost policije

Druga izkušnja

Izgradnja kazina

Nebotičnik

Varnostnik

Pregled torb

Možnost fotografiranja

Pričakovanje težav

Manjši zapleti

Brez kazni

Sankcij

Tretja izkušnja

Pariz

2 zjutraj

Kanalizacijski jašek

Slučajna prisotnost

policista

Dober izid

Nekaznivo dejanje

Plezanje iz jaška

Prestopanje v UK

Ni prekršek

raziskovanja spremenili v delo.

Že raziskovanje naj bi bilo delo, gre za bistvo raziskovanja, kar je raziskovalno delo, proces, sestavljanje koščkov, to je najlepše pri vsem skupaj, za to tudi pre učujem strategije ljudi. Občudujem neverjetne raziskovalce, ki obdelajo zgradbo, kot da je 3-D model, ki ga razstavijo in potem pravijo 'tukaj je odtočna cev, tam okno, to okno ni zaprto, skozi njega se bomo s pustili notri, odprli požarna vrata' in potem to naredijo. Nato jih opazuješ, kako splezajo po odtočni cevi in plan se odvija in kar naenkrat odpirajo vrata in te spustijo notri. Vedno sem presenečen, vseskojupaj je neverjetno, kako so vedeli? Kot partija šaha, le da so oni 5 potez pred tabo in to me vedno prevzame.

Vendar pa menim, da bi kdo drug lahko na podoben način gledal mene, kako kot etnograf tako situacijo analiziram in si mislil... no ja, naši možgani delujejo na različne načine in jaz sem nenehoma v načinu zapisovanja. Nenehoma razmišjam, kako si bom vse zapisal ali pa kako bi lahko uporabil fotografije, da bi lahko zgodbo kot etnograf povedal. Mislim si, da če bi mi uspelo odmislit tudi del možganov, kar ne znam, in bi energijo usmeril v reševanje problema, ki je pred menoj, bi morda lahko naredil kak podobnega,, a se ne čutim sposobnega to narediti in občudujem ljudi, ki lahko. Zelo veliko s poštovanja imam do ljudi, ki so sposobni delati takšne delikatne plane.

Maja: Dobro, ampak namen vsega je nekaj objaviti na internetu, kot na primer napisati knjigo, forume, bloge...?

Bradley: Mislite moj namen?

Maja: Ja, seveda, vaš namen.

Bradley: Ja ... do neke mere je to moja služba, saj sem bil za doktorsko disertacijo plačan in kot raziskovalec sem moral nenehoma vse opominjati, da delam raziskavo ter da bom o tem napisal knjigo in uporabil te fotografije. In vsakič, ko sem hotel kaj uporabiti, sem moral skupnost vprašati, če se s strinjajo. Na primer 'na tej sliki tečemo, vidijo so naši obrazi, ali se strinjate, če to objavim?' In zame kot akademika, ki v tej skupnosti tudi živi, je bilo to koordiniranje težavnega. Skupnosti nisem preučeval od daleč, ampak sem v njej živel, jo pomagal ustvariti, skupaj smo jo zgradili, in zdi se mi, da obstaja bistve na razlika med tem, da si etnograf ali pa novinar. Moj namen ni, da bi videl kaj delajo ostali ljudje, moja glavna motivacija je bila, da sem del kulture ter da jo pomagam zgraditi. In vse te lokacije in podobno so na koncu bile neizogiben stranski produkt. Mnogi v skupnosti niso ničesar napisali, ali pa so delali fotografije, vendar jih nikoli niso nikjer objavili...

Maja: Tudi na blogih in forumih ne?

Bradley: Ne, obstaja na stotine, tisoče raziskovalcev po svetu, ki imajo diske polne neverjetnih slik, ki jih še nihče ni videl. Ali pa škatlice s fotografskimi filmi, saj veliko ljudi slikajo s fotoaparati na film. Ko nato potem pridev k njim domov, opazim, da imajo na stotine škatel za čevlje polnih s fotografskimi filmi, ki jih nikoli niso dali razviti in ne morem si niti predstavljati, kaj je na njih.

Maja: Zanimivo. Ali prostore raje raziskujete sami ali v družbi? Ali je to odvisno od prostora, v katerem se nahajate?

Bradley: Ja, vedno obstaja trenej med pisanjem o prostoru in pisanju o ljudeh, ki ga raziskujejo. Vprašaš se, kaj točno je tukaj rdeča nit. Menim, da je to odvisno od tega, ali si v večji meri geograf ali pa antropolog, jaz sem malo obojega. Vedno sem rad opazoval, kakoljudje reagirajo na prostor ter kako ga oblikujejo in spremenijo.

Na primer trenutki, ko vstopimo v prostor in za trenutek v lada zmeda, ko ne vemo čisto dobro, kje smo ali pa kaj bomo tam počeli, našli. Potem pa po uru ali dveh prostor začneš spoznavati, z njim rasti, postajati eno z njim, in to sem vedno rad opazoval, To je tisto, o čemer rad pišem. Kadars se vrne moj nekam, kjer smo že bili, s tem čez čas dodajamo plasti izkušenj, ki prostor naredijo še bolj komplikiran, bolj zanimiv, dodana mu je zgodba o obstoju, v tej zgodbi pa so ljudje, ki te prostore raziskujejo.

A neizogibno ti prostori izginejo, stavbe se porušijo, ali pa zaklenejo kakšen jašek,

Del motivacije

Raziskovalna izkušnja

Sebičnost

Zabava

Politični potencial

Raziskovalno gradivo

Potencial-navdih

Objava gradiva

Spodbuda

Realnost

Poznavanje aktivnosti

Približevanje

Pionirstvo

Preizkušanje novega

Pomen raziskovanja

UR

VP (vdiranje v prostore)

Nekaj novega

Pionir

Prvi v aktivnosti

Približaš ostalim

Navdihneš

Povabilo

Različnost mnenj UR

Odpornost množičnosti

Reakcija na raziskovanje

Zapiranje mesta

Nasprotno mišljenje

Uporabnost zakonov

Upoštevanje

Znaki prepovedi

Negacija množice

Irelevantnost znaka

Nemočnost policije

Množično početje

Kritičnost momenta

Odpiranje prostorov

Opredelitev od spodaj

Opredelitev mesta

Sprememba ustroja

UR negira znak

Znak zabave

Znak skrivnosti

Spodbuda RU – znak

Radovednost

Odkrivanje izjemnosti

Viktorijanski vodnjak

Objava slik

Želja po ogledu

Približevanje

Potencial UR

Nova odkritja

Veliko truda

ki smo ga uporabljali, in potem jih nini več. Kar pa je še ena čudovita stran urba nega raziskovanja. Nikoli ne veš, če bo nekaj, kar si videl, prihodnji teden ali pa prihodnji mesec, leto, še tam, tako da moraš stvar ce nití tisti trenutek, kar je še en razlog za fotografiranje. Sam imam ogromno fotografij stolpnic, ki ne obstajajo več in pravzaprav bi radi naredil razstavo slike izginulih stolpnic. Imam verjetno okoli sto takih fotografij, ki bi bile primerne za to raziskavo. Kar je neverjetno, še posebej, če greš nazaj na tisti kraj, stojiš na ulici gledajoč proti mestu, kjer je včasih stala stolpnica, v kateri si bil, sedaj pa tam s toji nekaj drugega, ali pa je to mesto prazno. In potem se spomniš nase v tisti stavbi, ki je bila tam in počutiš se, kot da bi potoval v času. Zdi se ti 'super, tam sem bil, v tej zgradi, ki ne obstaja več, kot bi potoval v času. Kako neverjetno.'

Maja: Ok, ampak ali raje potujete sami ali z drugimi, oziroma kako se odločite, kam boste vstopili z nekom drugim? Se povezete na internet, ali...

Bradley: Veliko raziskujem sam, vendar je to ponavadi ko potujem. Kadar sem kje na kakšni konferenci in zagledam zapuščeno stavbo, odidem iz konference ter raziskujem... pred kratkim sem to naredil v Corku ter našel neverjetno zapuščeno zavetišče, v katerega sem vstopil in naletel na kup otrok, ki so bili znotraj ujeti. Tako da sem jim pomagal ven, dejansko smo moralni izoken odviti prekrivne plošče in mislil sem si, glede na to, da so bili ujeti 'o moj bog, še dobro, da sem prišel, sicer bi bili ujeti tukaj za vedno.' Ja, to je bilo precej nenavadno. A po večini raziskujem z drugimi ljudmi, in sicer iz praktičnih razlogov, saj sta včasih za kakšno stvar potrebna dva, da na primer eden drži vrat, med tem, ko gre drugi na okoli, ali pa...

Maja: Je tako bolj varno?

Bradley: Ja, na treh nutke. Včasih pa preprosto samo rabиш nekoga, da ti pomaga, da lahko splezaš čez zid, tako da gre tako za praktične kot varnostne vidike. Več ljudi kot je okoli tebe, več je možnosti, da ti tejljudje lahko pomagajo iz situacije. Ampak... videti različne osebnosti, kako ljudje račično reagirajo na prostore, ki jih raziskujemo, je vedno zabavno. Polsušati ljudi, ko govorijo, medtem ko raziskujemo... res je zabavno.

Maja: Ali se udejstvujete tudi v katere druge subkulture?

Bradley: Ja, trenutno pišem knjigo o pripravljavcih, to so ljudje, ki se pripravljajo na apokalipso, tako da trenutno veliko časa preživim v bunkerjih z ljudmi, ki so si naredili zaloge hrane in orožja. Imajo račične poglede na to, kako se bo svet končal, oziroma kakšen bo konec družbe, civilizacije, na katerega se pripravljajo. To bo moja naslednja knjiga. Čez 2 leti, projekta se šele lotevam.

Maja: Kaj pa ulični graffiti in hekerji, povezani z urbanimi raziskovalci, glede na to, da gre za kriminalno dejavnost? Take subkulture sem imela v mislih.

Bradley: Zaenkrat se s tem ne ukvarjam več, to sem počel 10 let. Je pa pred 2 leti izšla odlična knjiga, ki jo je napisal Oli Mould z naslovom 'Urbane subverzije'. Pretekl časi, ne spominim se... A če poiščete Oli Mould, 'Urbane subverzije', knjiga je res dobra. Govori o rolkovanju, parkourju, grafitih, urbanem raziskovanju ter kako vse te prakse naredijo mesto bolj kreativno.

Sa mostojno delo
Bistvo pomena
Samoiniciativnost
Sporočila
Prošnje navdihov
Ni pravil
Predaja ključev
Nega cija
To ni muzej
Ni enostavnega dostopa
Izkušnja
Ne voden izlet

UR ni pomembna
fotografija
Fotografija
Priročna
Ohranitev spominov
Krajev
Spominska navezanost
Uporabnost
Slika – spodbuda
udejstvovanja
Priročnost fotoaparata
Razlog prisotnosti
Upravičenost prisotnosti
Las Vegas
Fotoaparat daje razlog
Vloga fotografa
Zanimive fotografije

Fotoaparat – kamuflaža
Prekritje namena
Skrb
Skupina raziskovalcev
Izključni namen – foto
Način prioritet
Prva je fotografija
Selfi v prostoru
Načinost
Opomnik je fotografija
Užitek je prisotnost na kraju
Ozaveščanje občutij

Veliko občudova nja
Projektno delo
Fascinantni R
(raziskovalci)
UR za njihni delo

Raziskovanje je delo
Ogromno predpriprav
3D makete
Načrtovanja
Razstavljanje zgradbe

Analiza zgradbe
Priprava načrta
Brez zapletov

Igranje šaha
Več potez naprej
Prevzetost
Tehnološka dovršenost

Etnografski vidik
Zapisovanje
Beleženje
Fotografiranje
Pisanje zgodbe
Tehnično nesposoben
Veliko truda
Premagovanje ovir
Planiranje
Spoštovanje

Namen UR
Objava zgodb
Pisanje – služba
Doktorska dizertacija
Odkriti opazovalec z
udeležbo
Objava knjige
Pridobitev s oglasja
Odkriti obrazi

Težave koordinacije vlog
Življenje v skupnosti
Ustvarjaje skupnosti
Opazovanje brez
distance
Etnograf-del kultura
Bistvena razlika
Novinar-etnograf
Prostori so produkt

Veliko neobjavljenega
gradiča
Škastle za čevlje
Fotografski filmi
Nerazviti
Polni diskis slik
Veliko raziskovalcev

Napetost
Trenje
Pisanje o ljudeh

Pisanje o prostoru
Iskanje ravnovesja
? rdeče niti
Prevesi poklic
Veselje do opazovanja
Reakcija ljudi
Vplivna prostor
Spremembe prostora

Trenutek vstopa
Prevlada zmede
Proces spoznavanja
Skupna rast
Zlitje
Všečnost opazovanja
Pisanje o procesu
Vračanje
Plasti izkušenj
Kompliciranje prostora
Zanimivost
Zgodba o obstoju
Vzgodbi R

Ne na dna izginotja
prostоров
Zaklepanje
Rušenje
Dodatni čar
Ponovna nedostopnost
Življenje trenutka
Življenje v sedanjosti
Negotova prihodnost
Razlog fotografiranja
Fotografije neobstoječih
stopnic
Razstava stopnic
Vračanje na prostore
Velike spremembe
Vračanje spominov
Potovanje s kozi čas
Neverjetnost

Samostojno
raziskovanje
Na potovanjih
Konference
Prazne stavbe
Raziskovanje –
pričnost
Cork
Zavetišče
Ujetost otrok
Rešitev
Ne navadne situacije
Navadno skupno R
Praktičnost
Enostavnost procesa

Večja varnost
Potrebna pomoč
Plezanje
Različne reakcije ljudi
Vir za bave

**Poslušanje R
Zabava**

Pripravljeni
Življenje v bunkerju
Apokalipsa
Različne teorije
Končane sveta
Konec družbe/civilizacije

Ulični graffiti
V preteklosti

Maja: Velja, tole bom še malo raziskala. In sedaj še zadnji del; kako poznate flâneurja in urbane raziskovalce? Ste seznanjeni z izrazom flâneur?

Bradley: ja.

Maja: Kje ste slišali za izraz flâneur?

Bradley: Uh, kje sem ga slišal? Mislim, da sem bral knjigo Merlin Coverly o psihogeografiji kjer je omenjen flâneur. Pred kratkim pa sem se spoprijateljil z Lauren Elkin, ki je napisala čudovito knjigo, Flâneuse, ženski flâneurji. Preko neje sem izvedel več o flâneurjih.

Maja: Pa se imate bolj za flâneurja ali urbanega raziskovalca in zakaj?

Bradley: Sigurno sem bolj urbani raziskovalec. Zdi se mi, da je problem pojma flâneur, da ima nek element opazovanja, v smislu da flâneur je tam zato, da vi direm, da je viden. Ne kako pohajkovanje po prostorih, najverjetneje znanih in to je... na nek način deluje kot nasprotje raziskovanja. Namreč, kaj boš odkril, če se sprehajaš po parku? Videti in biti viden, ne vem... Morda bi o tem lahko razmišljali na bolj Dickensov način, saj on je gradil flâneur like, ko se je sprehajal po Londonu, drsel,

Maja: Like a detective.

Bradley: Povedano na psihogeografski način, je drsel iz enega mesta na drugo. A to se mi zdi rahlo drugače, kot pa cilj flâneurja, ki je mnogo bolj premešljen in skorajda prisiljen, kot v nekem posebnem prostoru. Ne vem.

Maja: In kaj menite je glavna razlika med flâneurjem, nekom, ki pohajkuje in pa nekom ki raziskuje?

Bradley: Menim, da je razlika v na menu i izkušnje, v smislu ali bomo na kaj naleteli, bili presenečeni, šokirani, spremenili zavedanje, gradili razumevanje. Mislim, da se nekateri od teh vidikov med obema praksama prepletajo. Da gremo vendar ne nekaj naučimo, srečamo ljudi in se pogovarjam, govorimo o stvari in se jih naučimo. Po moje je dandanes vsaka stvar, ki ljudi odvrne stran od računalnika, odlična. Če bi ljudje le bili pripravljeni in tudi na sprehod ali pa pohajkovati, bi jaz podpiral vsako priložnost, in tudi vendar urbanega raziskovanja ali pa da bi naleteli na kaj novega... prav izrecno želimo naleteti na nekaj, kar ne poznamo. Želimo vstopiti v prostor, o katerem nič ne vemo, hočemo o tem prostoru kaj odkriti in s tem, ko to naredimo ponovno opredelimo svoj odnos do tega prostora in mesta. Glede flâneurja in flâneuse pa ne vem, do kolikšne mere bi trdil, da njihove aktivnosti spremeni mesto. Morda se spremeni kaj v njih samih, ne vem pa, kolikšen vpliv imajo.

Maja: Najbrž so samo hoteli imeti več vpliva na družbo.

Bradley: Ja. Prav tako je potrebno te like umestiti v njihov čas, saj o njih razmišljamo kot o nečem iz preteklosti, takrat pa je bila naša radikalna politika celo še bolj omejena kot danes. Morda je to radikalno politično dejanje, da grešen oblečen v prizmojeno opravoto ter se šopiriš po parku.

Maja: Pa mislite, da je lahko človek, ki raziskuje mesto, flâneur v tem klasičnem smislu?

Seznanjenost z izrazom flâneur

Seznanitev
Knjigi
Psihografika

Nagib k UR
Problem pojma F
Element opazovanja
F opazuje
F je opažen
Pohajkovanje po znanih prostorih
Brez presežka
Novitete
Pionirstva
Nasprotje R

psihogeografski način
Dickenson
Drsenje v mestu
Ni premešljenosti
Prisilnost

Razlika
Name in izkušnje
Odkrivanje
Presenečenje
Šokiranje
Sprememba

Aktivnost
Zavedanje
Gradnja razumevanja
Učenje v prostoru
Srečanje ljudi
Pogovori
Odvrnitev od IKT

Bradley: Zagotovo. A razlika se mi zdi... Če želiš biti urbani raziskovalec, moraš imeti namen oporekati. Pasivnost odpade. Raziskovanje ni šport gledalcev. Gre za popoln kontakt, popolno predanost njegov namen pa je, da nekaj spremimo. In menim, da sta raziskovanje z namenom in pa pasivno raziskovanje ter drsenje, dve zelo različni zadevi.

Lahko pa se eno spremeni v drugo; drsiš čez mesto, vi diš zanimivo stavbo, s kočiš čez ograjo in že si v stavbi in odvija se nova izkušnja. A po drugi strani moraš na to biti pripravljen. Jaz načeloma vedno nosim pustolovska oblačila, saj se mi zdi, da lahko v katerever momentu, ko hodim domov, vi dim nekaj res zanimivega in preprosto skočim čez ograjo. In to tudi delam, nenehoma. In potem je to drugačen način videti in biti виден. Neko noč sem se ob 2 zjutraj s podzemno v Londonu vračal domov. Pogledal sem nasproti sebe in tam je sedel nekdo oblečen v črno, z na hrbtnikom iz katerega so visele vrvi in takoj sem vedel in mu rekel; ti si urbani raziskovalec, kje si bil? On pa mi je odvrnil 'Joj, dobili ste me.' In to je bil popoln flâneur trenutek. V smislu 'vem, kaj si nameraval', kar prebije družbeno zadrgo, saj imava skupno ideologijo. Nisem pa prepričan, v kolikšni meri bi med urbanim raziskovalcem in flâneurjem obstajala skupna ideologija. Mislim pa, da imata urbani raziskovalec in flâneur skupne točke in če bi dva takih človeka postavili v skupni prostor, bo pogovor hitro stekel.

Podpiranje aktivnosti
Sprehod
Nepredvidena odkritja
Nepoznani prostori
Odkrivanje prostorov
Vprašljiva s premembami
Interna spremembami
Introvrtiranost
Vprašanje vpliva na ljudi

Vpliv na družbo
Namen
Radikalno politično dejanie
Smešne obleke
Ekspresionizem

RU je klasičen F
Razlika
UR oporeka
Aktivnost
R ni šport opazovalcev
Popolni kontakti
Predanost
Namen-spremembami
R z namenom
Pasivno R/dršenje
Velike razlike

Prehajanje
Prelivanje R in F
Drsiš čez mesto
Zaznaš prostor
Vstopiš
Nova izkušnja
Spontanost
Pripravljenost
Oblačila
Skok čez ograjo
Vprašanje skupne ideologije
Skupne točke
Vožnja z metrojem
Opaznost F

(2) omejitvami pri javnem komuniciranju izsledkov te aktivnosti in strategije

Maja: Kakšni so mehanizmi kontrole na internetu? Kot ste omenili, vašo dejavnost na internetu nadzorujejo; vaše slike, videe, literaturo?

Bradley: Torej ja, policija... Ta krat se tega nismo zavedali, saj govorimo o letih 2008, 2012, ko smo v Londonu veliko raziskovali, a ta krat so bile stvari drugačne. Težko si je predstavljati, a nismo imeli WhatsApp-a. Vse, kar smo imeli, so bila kratka sporočila, ki so bila nočna mora, saj je lahko policija operaterja preprosto prosila za seznam vseh twojih sporočil. In operater jih je predal, brez vprašanja. Tako da so bili vsi pogovori preko e-maila, sporočil, česarkoli, na voljo in vsak jih je lahko prebral. In to je točno to, kar se je zgodilo nam; policija je prebirala našo komunikacijo ter tako gradila postopek proti nam, mi pa nikakor nismo mogli vedeti, da se to dogaja...

Vedno bolj pomembno postaja, na splošno in pa še posebej glede vdiranja v prostore, da je komunikacija za kodirana ter omejena, kolikor je le mogoče. Čim

Nadzorova nje UR
Nadzor policije
Ne za vedanje nadzora
2008-2012
Veliko R
Težave komuniciranja
Kratka sporočila
Dolžnost operaterja
Predaja sporočil
Dostopnost sporočil

Zaprti (spletno in zasebno) komuniciranje
Visoka stopnja previdnosti/varovanja

več se poskušamo dogovoriti v živo in odvisno od tega, o čem se pogovarjaš, je včasih pametno pustiti telefon doma, saj je možno vklopiti mikrofone in od daleč prisluškovati pogovoru, med tem ko sediš v baru.

Pred kratkim so neki ruski raziskovalci, ki so hoteli poiskati neko podzemno, za katero ve le KGB, oziroma kakorkoli se KGB danes imenuje, bili resno zaskrbljeni, da bo ruska tajna služba nadzorovala njihove pogovore in izvedela, kaj name ravajo, tako da bojo ljudje izginili. Glede komunikacije so bili i zredno previdni, kot bi morali biti vsi.

Vse mora biti zakodirano, vsi računalniki, trdi diskji, vse za kodirano in pa kar sem se naučil, da je potrebno paziti tudi na meta podatke v slikah, saj fotoaparat, ko slikaš, shrani ogromno informacij glede slike; lokacijo, datum, karkoli, tako da danes uporabljamo program, ki vse te informacije odstrani, tako da je slika brez konteksta.

Gradnja postopka

Ne zavedanje nadzora

Pomanjkanje komunikacije

Pomebnost

Različen odnos državnih oblasti

Kodirna komunikacija

Omejenost

Osebna komunikacija

Brez telefona

Reakcija na družbeno dejavnost (ne-simbiozi odnos)

Prisluškovanje

Zakonska nenadzorovanost

Primer Ruskih R

Odkrivanje podzemne

Strah

ETOS-Liberalna ideologija

Zaskrbljenost

Tajna služba

Izginevanje ljudi

Nadzorovanje

pogovorov

Izredna previdnost

Kodiranje sporočil

Kodiranje IKT

Meta podatki slik

Lokacija

Datum

Uporaba programa

Izbris podatkov

Izklučno policija

Težava

Pomanjkanje

komunikacije

Razumevanje namenov

Ni vandalizem

Skrb za mesto

Strast do mesta

Primer v ITA/Milano

Iskanje stare rimske kanalizacije

Strpnost policije

Predaja ključev

Legalnost početja

Vzdrževanje

Prozorne opeke

Prikaz odkritja

Mestni projekt

Sodelovanje

Odnos do zgodovine

Širša zavest

Usmerjenost v

zgodovino

London

Namen – ustavitev

Ukinitev strani

Preverba e-sporočil

Areatočje na domovih

Sovaštvo

Stanovalec VS državljan

Nakupovalna središča

Sprememba vloge

Usmerjenost v strah

Maja: Ali obstajajo posebni oddelki, ki bi lahko nadzorovali vašo aktivnost, kot urbanega raziskovalca?

Bradley: Ne, na splošno je le policija tista, ki se ukvarja s tem, a stvar je v tem, da jih ne bi bilo treba skrbeti, kar bi morali narediti je, komunicirati z raziskovalci in razumeti, da raziskujejo samo zato, ker čutijo strast do mesta, ker jim ni vseeno, ne zato, ker bi želeli kakorkoli škodovati.

Bom podal še en dober primer; v Italiji, malo ven iz Milana, je bila skupina raziskovalcev, ki so se hoteli podati v kanalizacijo, poskušajoč najti izgubljeno staro rimske kanalizacijo. Izgubili se se, šli dol z lopatami, kopali in kot resni raziskovalci spodaj zelo dolgo ostali. Na to pa so jih ujeli. Ko so jih odpeljali na policijsko postajo, so policiisti rekli: 'No ja, saj ne izgleda, da bi počeli kaj na pačnega, izgleda, da ste samo navdušeni nad lokalno kanalizacijo. Odpeljali vas bomo k lokalnemu odvetniku, pa se z njim pogovorite.' Ko so jih odpeljali so mu rekli: 'Ujeli smo jih v kanalizaciji, zanimala jih je, želijo najti stare rimske zidove,' odvetnik pa je odgovoril: 'saj imamo ključ za kanalizacijo pa tja nikoli nihče ne gre, izvolite ga. Lahko skrbite za njo.' In ta ko je ta skupina urbanih raziskovalcev dobila ključ, ki so jim ga legitimno dali, in ogromno časa s o preživeli v kanalizaciji, jo vzdrževali ter preverjali, če pušča ter seveda raziskovali, in skali stare dele kanalizacije, pred kratkim pa skupaj z mestom naredili projekt; odstranili so nekaj opek in jih nadomestili prozornimi, tako da se, ko hodiš po pločniku, vidi star, opečnat odvodni kanal. Kar je res super. In za me to predstavlja primeren odgovor na to, da so ljudje radovedni.

Je pa to popolnoma druga zgodba, kot v Londonu. Tam te poskušajo zaustaviti, prisiliti ljudi, da ukinijo svoje internetne strani, pregledujejo e-maile, trde diske in are tirajo ljudi, vpadajo v njihove domove. Zato so v Britaniji vsi tako polni sovraštva, saj jih tako tudi obravnavajo. Ne obravnavajo jih kot državljanje ampak kot stanovalce. Lahko se premikajo naokoli po mili volji, a to je ravno moje bistvo, glede takega načina življenja; šokanten porast trgovskih centrov po svetu, a če vse spremeniš v trgovske centre, potem ljudje postanejo samo nekakšni stanovalci, ki se premikajo naokoli, a nimajo nobene avtonomije. Tako potem ljudje znorijo in uničujejo stvari, saj nimajo od mesta, v katerem živijo, nobene koristi.

Brez avtonomije
Norijo
Nekoristnost

Maja: Torej ne obstajajo oddelki kot v Ameriki, posebni oddelki za ulične grafite?

Bradley: Ne, ne obstaja nekakšna policija za urbano raziskovanje. Največji približek, ki ga lahko najdemo – o tem boste prebrali v članku, ki sem vam ga poslal – je pariška enota 6 policistov, katerih edina naloga je patruljiranje po pariških katakombah.

Maja: Ja, to zveni smiselnou. Mislila sem, da morda obstajajo posebni agentje ali kaj podobnega, ki bi nadzorovali vašo dejavnost, iskali vaše forume, bloge in vas poskušali najti ter izvedeti, kaj je vaš naslednji korak.

Bradley: Ne, le če imajo konkretno tožbo proti tebi. Vam bom pokazal... res je super... Poslal vam bom zemljevinu pariških katakomb. Ogromne so, 180 kilometrov katakomb pod mestom. Kot da bi bilo spodaj mesto votlo, edina naloga teh 6 policistov pa je patruljiranje.

Maja: Zahtevna služba, ogromna površina.

Bradley: A nji hova primarna naloga je, da odganjajo urbane raziskovalce.

Maja: Ampak to nima smisla. Samo še par vprašanj. Kakšne strategije izogibanja kontrole uporabljate v prostorih in na internetu? Ali nosite maske ali ne posnamete obrazov, ali kako?

Bradley: Ta ko, nosimo temne barve, maske, na fotografijah zabrišemo obraze.

Maja: Namreč med mojo raziskavo nisem zasledila nič takega. Mislila sem, da so vsi videi polni informacij in vsega.

Bradley: Mnogo vsega sodeluje v dezinformaciji, na tak način, kot bi antropolog zama skiral podrobnosti, da zaščiti projekt. I mamovade da na primer nad objavljam napačne zapise o zadevah, recimo da sprememimo ime bunkerja, tako da bi ljudje mislili, da je nekje drugje, in podobno. In kot rečeno, odstranjevanje meta podatkov, megljenje obrazov. Glede tega bi najbrž morali storiti več, saj je to delno razlog, zakaj so nas aretirali. Ker nas je bilo lahko najti. Sicer pa je bila to deloma moja krivda, saj nisem imel izbire glede tega, da sem bil poznan. Glede na to, da sem delal doktorsko disertacijo, ni moglo biti strogo zaupno. Tako da sem moral biti javen in policija je vedela, da je najlažji način priti do skupnosti ta, da a retrajomene, kar je bil ogromen problem. Če bi lahko šel v čas nazaj, ne vem, kako bi lahko kaj drugače naredil, ne vem kaj. A skriti identitete ostalih ljudi bi bil prvi korak.

Maja: Ali se vam zdi ta aktivnost dovolj pomembna, da jo nadzoruje zakon?

Bradley: Ne.

Maja: Torej ni nadzorovana?

Bradley: Menim, da ni v interesu zakona, da bi dejavnost nadzorovali. Ravno to pravim, da je prav, če so ljudje vpleteni v mesto v katerem živijo. Preko zakona ljudi odvračati, da bi bili angažirani, je, kot sem rekel, recept za polom, saj nared ljudi utrujene od obstajanja. Menim, da ne glede na to, ali govorimo o grafitih, raziskovanju, parkour-u, skakanju ali pač merkoli že, pomembno je, da je mesto dovolj fleksibilno, da lahko ljudje počnejo, tisto kar želijo, vsaj dokler resno ne posegajo v pravice drugih in dopuščajo drugim, da počnejo kar hočejo.

In če kdo skoči iz zgradbe, se zaleti v drugo in umre, kaj potem? Sam se je tako odločil, ni potrebno, da bi bil kdo drug za to odgovoren, vključno z osebo, ki je lastnik gradbenega podjetja. Prišli smo do točke, kjer imamo najslabše stvari iz obeh svetov; ne moreš prevzeti odgovornosti za svoja dejanja, ker te ščiti država, če pa bi rad prevzel odgovornost, ti bodo preprečili narediti tisto, kar hočeš, hkrati pa od tega, da si zaščiten ne boš imel nobene koristi. Tako da me ni deluje, kot da na obeh koncih izgubljamo svobodo.

Ni posebnih oddelkov
Izjema Pariz
6 policistov
Katakombe

Ni posebnih oddelkov
Nadzor
Konkretna obtožnica
180km katakomb
Naloga policije
Patroliranje

Odganjanje UR
Temne barve
Oblačila
Maske
Zabris obrazov na posnetkih

Dezinformacije
Antropolog
Prekrivanje podrobnosti
Zaščitenje
Načini zapisu
Ime bunkerja
Odstranjevanje obrazov
Brisanje meta podatkov
Premalo pozornosti
Večja varnost
Razlog aretacije
Pisanje doktorata
Nemožnost prekrivanja
Javna vloga
Skrivanje ID ljudi

Nepomembna aktivnost
Zakonska
nenadzorovanost

Ni interesa
Vplettenost v mesto
Pravilna aktivnost
Zakonske prepovedi
Polom
Nered –utrjevanje
obstoja
Fleksibilnost mest
Svoboda aktivnosti
Omejena s pravicami drugih

Smrt UR
Lastna odgovornost
Lastna izbira

Maja: Ali torej obstajajo kakšni novi zakoni glede te dejavnosti, konkretno v Londonu?

Bradley: Ne.

Maja: Kako to?

Bradley: Kot s em rekel, prestopništvo ni kriminalno dejanje, tako da te v Londonu zaradi tega ne morejo kazensko preganjati. Če bi žeeli, bi te lahko ob sodili zaradi hujšega prestopanja ali pa če bi imel orodje in ne bi hotel oditi. Če te na primer ujame varnostnik in ti reče, da moraš oditi, ti pa rečeš ne in se prikleneš na stavbo ali kaj podobnega. V tem primeru te lahko obtožijo hujšega prestopanja. Ali pa še nosiš sabo orodje, ki se lahko uporablja za vlome, kot na primer za vdiranje ključavnic ali pa lomilko, potem te lahko obtožijo, ker si opremljen. Tako da dokler poznaš zakone in si pri raziskovanju poštljiv, se pravza prav težko zgodi, da bi te aretirali. Morda ne a retrirali, težko pa bi te kazensko preganjali. Kar sicer ne pomeni, da ne bodo poskušali, prepričan sem, da bi te lahko zvlekli na sodišče, ampak...

Brez odgovornosti

lastnika

Soudeležencev

Izguba svobode

Zaščita države

Brez novih zakonov

Prestopništvo

Ni kaznivo dejanje

Brez kazenskega pregona

Hujše prestopanje

Obsodba

Varnostno opozorilo

Zahteva umika

Negacija

Priklenevitv

Vlomilsko orodje

Poznavanje zakonov

Spoštljivost R

Redkost kazenskega

pregona

Možnost aretacije

Maja: Ali to velja za celo Veliko Britanijo ali konkretno London?

Bradley: Za celo Veliko Britanijo. Pravzaprav bolj severno, ko greš, bolj sproščeno je. London je epicenter paranoje. Policisti te pridržijo samo zato, ker jim ni všeč, kar počneš in so zmedeni. In te pridržijo. Saj pravim, ujeli so me v Parizu in policisti so bili... No hoteli so videti naše fotografije in komentirali, da so super. Eden od njih je rekel, da bo tudi on šel tja dol in ostal s se strinjal. Občutek tam je obopen in menim, da je vse povezano s tem, da ima policija res težko 'roko'.

Celotna Velika Britanija

London

Epicenter paranoje

Sproščenost na S

Pridržanje

Nevšečnost aktivnosti

Izkušnja s pariško

policijo

Prošnja

Ogled fotografij

Navdušenje

Spodbuda želje

Moteča

Paranoja

Nezaupanje

Družbeni eksplozija

Napetost

Izgredi

Razpadanje

Boj v kletki

Maja: Spodbujali ste jih torej.

Bradley: Ja. V Londonu je nekaj, kar je še posebej moteče. Ravn paranoje in nezaupanja, ki ga imajo v svoje prebivalce, je neverjetna, kar je najbrž razlog, zakaj bo enkrat London družbeno eksplodiral. V zraku je toliko napetosti, za radi česar se bodo začeli izgredi. Komaj pred 6 meseci sem odšel od tam in delovalo je, kot da vsa stvar razpada, kot boj v kletki.

(3) posledice kršitev, ugotovljenih pri nadzoru.

Maja: Zaključila sva s prvim delom. Sedaj pa o problemih, o preganjanju in legalnosti dejavnosti. Rada bi vedela, če ste zaradi objavljanja po internetu kdaj imeli kakšne probleme in če lahko navedete primer?

Bradley: No ja, priti na skupno točko s skupnostjo je zelo težavno. Na primer, če raziskuješ 6 ljudmi, ki vsi fotografirajo, kdo ima pravico odločati, kaj bo objavljen in kaj ne? Raziskovanje je skupinsko in vsi bi morali s svoje slike objaviti istočasno. A če uskladiš slike z zgodbami, dobiš 6 različnih verzij, kaj se je dogajalo, vsi bolj ali manj olepšane. V skupnosti se pojavljajo takini in drugačni nameni in pogosto se dogovorimo, da kaj zamolčemo. Če na primer objavimo slike iz vrha nebotičnika, včasih ve mo, da bodo takini stavbo zaprli. Mi pa jo želimo raziskati na tak način, da bi jo raziskali tudi drugi in za to slik ne objavimo.

Iskanje konsenza

UR in skupnost

6 RU

Fotografije

Pravica odločanja izbora

Skupinsko R

Sočasnost objave

Neskladnost zgodb

Olepševanje

Različni nameni

Dogovor prekrivanja

Soglasje ali konsenz udeležencev

Skupinsko raziskovanje

Kodiranje materializiranega zapis

Včasih se je to tudi zgodilo in vedno smo vedeli, da policija kontrolira naše bloge, seveda, saj imajo obveščevalne enote. Samo pomislite na ves denar, ki je vložen v nadzor terorizma, prebiranje e-mailov, preverjanje telefonskih kljicev... Lahko si predstavljate, kako oblasti reagirajo na slike ljudi v smučarskih maskah, ki te kajo po tirth podzemne.

In vs o pravico imajo ve deti, kaj to pomeni, kaj se dogaja. Sam sem mnenja, da je pozitivno, če se verbalno izražamo, objavimo več slik, zato da je vs em jasno, za kaj počnemo kar počnemo. Vedno pa je obstajala zaskrbljenost, da bi lahko preko slik, na katerih so v dne človeški obraz ali pa meta podatki, oblasti izsledile lokacijo ali pa datum, zaradi česar bi posledično vpadi v domove ljudi. Vedno obstaja skrb o tem, kaj naj zadržimo zase, kdaj bi bilo primerno nekaj objaviti in kaj vs e je še potrebno upoštevati. Vse to je bilo vedno komplikirano in nikoli preprosto, kot na primer to, da prideš domov in vse objaviš na Facebooku, je recept za polomijo.

Maja: Ste kdaj doživeli trenutek ali pa vas je skrbelo in ste pomislili, da vse skupaj ni vredno?

Bradley: Oh, ja, konstantno. Med vsakim tretjim raziskovanjem... tako pogosto se zgodi, da nekaj izgleda zanimivo, nato pa preskočiš ograjo in je pravzaprav samo gradbišče in nič resno zanimivega...

Maja: Ne, ne tako, ampak da dejavnost ni vredna v smislu 'riskiram svoje življenje, lahko me ujamejo' in podobno?

Bradley: To pa niti slučajno ne. Ne predstavljam si drugačnega življenja. Kaj bi počel? Vsi poznamo svoje razlove, zakaj stvari počnemo, in to je moj način funkcioniranja. Želim i zkusiti svet, narediti kar se da veliko, želim surfat, ja mariti, raziskovati, iti v svet in videti stvari. Če bi doma preživel več kot 2 tedna, bi zapa del v trašen obup, saj ne bi vedel, v čem je smisel. Umrl bom in koliko let mi je še ostalo? 70? 60? Razčlenjeval bi tedne in dneve, saj so nam dnevi štetni, a nikoline bi obžaloval stvari, ki smo jih naredili, pa tudi če bi sledila a retacija ali pa deportacija ter vse travmatične in grozne stvari. Dejstvo je, da sem živel bogato življenje in to zato, ker sem se takoj odločil. Tega mi nihče ni podaril, to smo zgradili skupaj, kot skupnost, a tega življenja mi nihče ni dal. Jaz sem ga ustvaril. In zame je to vs o bistvo življenja.

Maja: Raziskujem namreč, kakšen nadzor obstaja na internetu v prostorih, tako da bi vas povprašala po tem, velja? Kakšni so kontrolni mehanizmi v prostorih, v katere vstopate ter kakšni na internetu?

Bradley: Kontrola?

Maja: Kontrola, ko vstopite v prostor, ali se morate izogibati kamer, ljudi, kot ste rekli, če so kje policisti... Koliko je kontrole?

Bradley: Ja, obstajajo... Fizična kontrola na objektih se zelo razlikuje. Raziskoval sem prostore na Poljskem, kjer je potrebno le odmakniti ograjo in vstopiti, tam pa ni nikogar. Neverjetno. Včasih naletiš na bodečo žico, včasih na navadno ograjo, včasih so ograjene dvojne ali pa iz stene in potem naletiš na nikogaršnjo zemljo, včasih naletiš na patrulje, pa pse čuvajo, varnostne kamere, laserske senzorje na stopničih, ki so res zoprnji. Pred kratkim so laserske senzorje namestili na pariški podzemni, tako da, če poskušaš vstopiti tam, kjer se vs topa na vlek, jih lahko sprožiš. Laserji potekajo po vsem tunelu, tako da je potrebno plezati po strani tunela ter bočno mimo laserjev, kar je res težko, tako da so nekateri prostori sedaj težje dostopni. Na splošno pa velja, da če je v rovajujočo poostreno, se notri skriva nekaj boljšega. In to je tisto, kar si želiš.

Maja: In kako se izognete kontroli, ki jo je težko obiti?

Bradley: Raziskava. Z dobro raziskavo in pa tako, da sprožiš kašen alarm. Naučiš se, kako stvari delujejo. Gre za toleranco... Več kot raziskuješ, več lahko narediš in to se kopiji in kopiji, nato pa po letih prakse dobro veš, kam ljudje nastavljajo kamere, kaj različni modeli kamер lahko počnejo... ali se obračajo okoli, vidijo

Slike nebotičnika
Možnost zaprtja
Ne objava fotografij
Obisk drugih RU

Nadzorovanje UR
Pomanjkanje komunikacije

Obveščevalne enote policije
Izvajanje nadzora
Blogi
Nadzor terorizma
Reakcija oblasti
Tekači v smučarskih maskah

Materializiran zapis izkušnje
Praksa UR
Urban semiotik

Pravica pojasnitive
Ključno je verbalno izražanje
Objava slik
Pojasnjevanje namena aktivnosti

Predhodna analiza varnostnega sistema

Strah ni osebna varnost
Strah je nedostopnost
Objava
Razkritje lokacije
Vdor v domove ljudi

Skrb
Dvom stopnje razkritja
Polomija FB

Ne neneh dvom smisla
Vsako tretje R
Samo gradbišče
Nezanimivo

Nikoli smiselnost UR
Brez dvoma
Predaja
Smisel življenja
Izkusanje sveta
Zaprtost v domu
Strašen obup
Razčlenjevanje
Brez obžalovanja
Kljub a retaciji
Kljub deportaciji
Bogato življenje izkušenj
Lastna odločitev
Ni bilo darilo
Bilo je delo
Skupna gradnja
Ustvarjanje lastnega življenja
Bistvo življenja

ponoči.

Priklopiš se na internet, pregledaš stran proizvajalca kamere in dobiš vsi informacije. Jaz sem vedno iz interneta kopiral navodila za uporabo različnih kamer, ki smo jih nato nosili seboj, stali pred kamerami, se pogovarjali, katera je katera kamera, katera lahko vidijo 40 metrov in lahko jo obideš... Tako da gre res samo za to, da postajaš boljši.

Povedal vam bom zgodbo. Začelo se je v Londonu, ve delis o, da plezamo po zidarskih odrih, tako da so začeli nameščati alarme. Obstajali sta 2 vrsti, eden je bil laserski, ki se je izklučil, če si laser poškodoval. Drugi je bil pa senzor na vibracije in ti so res zopnici, saj se sprožijo, če oder za maješ. In takoj smo plezali na vrh Britanskega muzeja, okoli katerega je bil zidarski oder in plezati smo morali zelo počasi... Bili smo oblečeni v črno, plezali smo sredi noči, po steni muzeja. A je delovalo, prišli smo do vrha in tam je bilo odprto strešno okno, skozi katerega smo pogledali in zagledali egipčansko sobo. Ker smo imeli vrv vse smo bi se lahko spustili vajo, vzeli kipe in se vrnili. Bilo je takosuper, vsi smo bili razburjeni. Tam smo bili 3 do 4 ure, že precej utrujeni, nato pa je nekdo, ko smo se spuščali dol, sprožil alarm, saj se je spuščal prehitro. V tistem trenutku smo iz najbolj počasnega tempa, svoje premikanje spremenili do te mere, da smo bili v trenutku na tleh in tekli proti najbližji podzemni. Rad si predstavljam, da je na cesto stopil varnostnik, alarm je bil vklapljeni, po cesti pa je tekla le neka mačka...

Različna kontrola prostora

Popolna dostopnost
Odmik ograje
Brez nadzora
Bodeče žice
Navadna ograja

Dvojnost ograj
Stene
Nikogaršnja zemlja

Patrulje
Psi čuvaji
Varnostne kamere
Laserski senzorji
Plezanje po steni
Pariški metroji

Splošno pravilo
Večja varnost
Večja izkušnja

Izogibanje kontroli
Dobra raziskava
Sprožitev alarme

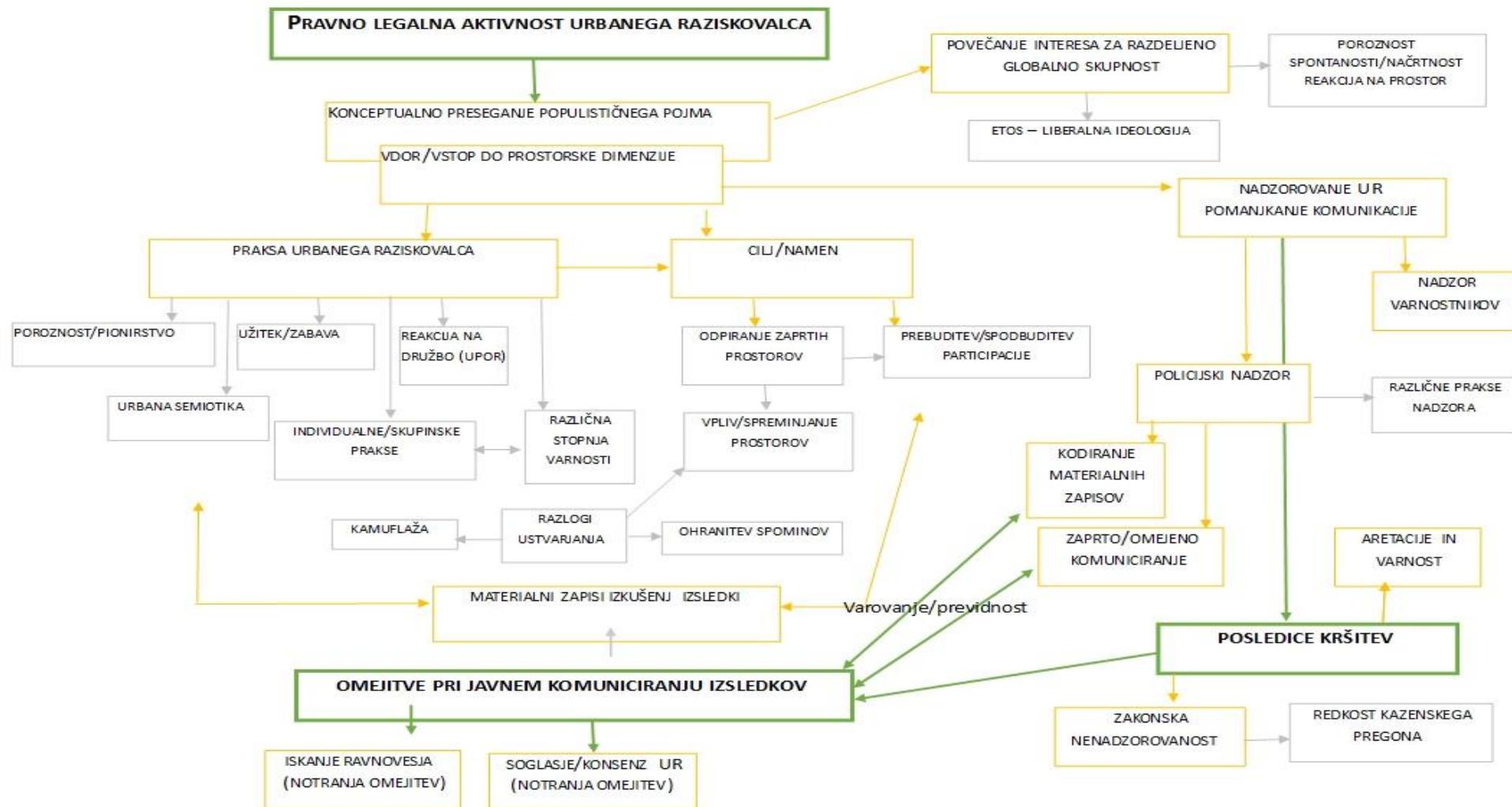
Nabiranje izkušenj
Spoznavanje nadzora
kamer
Veliko prakse

Internet
Seznanitev s kamero
Vse informacije
Navodila uporabe

Izkušenost

Primer muzeja v Londonu
Dva tipa alarme
Laserski – mehansko uničenje
Senzor na vibracije
Počasno plezanje
Dosegli streho muzeja
Vzeli kipe
Utrujenost
Sprožitev alarme
Nagla sprememb gibanja
Varnostnik
Mačka na cesti

Priloga B: Paradigmatski model



Priloga C: Angleški transkript

Maja: Why did you decided to explore space?

Bradley: There are so many people interested in urban exploration right now, academics and journalist, so the community of urban exploration gets really overwhelmed because there are so many requests to do so many things all the time and there are obviously a lot of politics in the community, about who gets involved in what things and people will try to kind of censor each other and so no one wants to take the risk of being ostracized from the community as they spoke to somebody and so they have to have a really good reason, but obviously, since I am an urban explorer and I am an academic and I am able to kind of cross that divide in ways that other people can't.

Maja: How do you name the activity that you are doing?

Bradley: So i guess most people call this practice urban exploration and i like that term but i also feel like it's so broad, urban exploration could range in my mind from taking different route to work to climbing a skyscraper and those to me are all forms of exploration in fact, lately i've been doing a lot of running and i find running is actually an interesting form of exploration because of your momentum, you end up in places that you will not normally be and also the running is a good excuse to go somewhere. So i feel like that even that is a kind of urban exploration.

So I was trying to think during my Phd about how i could come up with a term that would be more accurate than what we are actually doing on a day to day daily and that's when i came up with the idea of place hacking. Because if you think of the city as an operating system on a computer and that the city functions in a particular way because it's been coded that way, to work in that way; the way the roads flow, the way the under passes are build or the way that the trains move around... this is all a kind of a code and what urban explorers are doing is understanding how that code works and then finding a kind of the gaps and cracks, the loopholes that they can then exploit. Which is what I call the place hack. And there is a kind of tinge of menace there almost, like the hacker is going to get behind the scenes in your city and they are going to change something, they are going to cause something to happen, and I like that a lot more than this kind of notion that we are just going to passively flow through, like exploration has this sense of like 'we're going to look at it', pass through it, and I feel like place hacking stays more true to the hackers because it recognizes that we affect places as we explore them.

Maja: Makes sense. Do you feel a part of this community, activity, group or do you consider yourself an individual?

Bradley: I was very much a part of the group, it is a global group, it was an interesting group of people to do the ethnography with, because it was almost like working with a small tribe, with a tribe that is spread all over the world. So, whether we would go to Milan or Minneapolis or Paris, all of the explorers would have a shared language and a shared ideology, so it was very much a community and almost tribal in that sense. These people were kind of militantly enforcing certain social practices and the group would cohere around those practices. So there were really interesting moments where you would be in a sewer with a bunch of explorers and then you would have some Australian explorer arguing with an English explorer about the merits of brick rather than concrete to build a series of something, and you just suddenly think ‘this is so amazing, who are these people. And they come from all over the world and they’ve got all of this incredible knowledge about how the city works, that not only that they are not supposed to have but that it takes an incredible amount of effort to get, and there is no financial inputs for the most, so that’s part of the problem, we can talk about the crackers becoming commodified, this is part of the reason why urban explorers don’t like talking to people on the outside, because they feel like, if the practice becomes something that gets mind, whether it’s for MA thesis, or a PhD or a newspaper article, then the knowledge isn’t being gained for knowledge sake, the knowledge could potentially be gained because this person wants to become an expert and then be consulted, which is a slightly different thing. So I would definitely say that there is a community there and it’s not just an ethos that keeps the community together but really an ideology.

Oh, the other thing that’s really interesting about the community is that there are very few... like the normal social distinctions that we talk about in society, whether it’s gender, whether it’s race, whether it’s class... these things don’t really come up and don’t really apply in the community, because these people are living like second lives. They are people who had very little money and would scrape together whatever they had to get on a plane to go to a sewer party and when we got there, these people would be taken care of and nobody ever commented on the fact that they don’t have as much as someone else has and the fact of the matter is that exploration doesn’t have to cost anything. You kind of explore the city you live in and it’s completely free, so you do get a lot of people who don’t have means exploring, but you also have people who like massive for something and they got all these climbing equipment and they

are really equipped. I always found that really interesting about the community, like in a normal social situation, I think there would be some kind of tension between these people, because they would recognize their differences, but when you are all covered in shit in fishing waders it doesn't matter.

Maja: So it's not connected just to middle class, or upper, it's...

Bradley: No, not at all. I guess on some level you have to have enough time, time is so precious, if you're working three jobs, you probably don't want to stay out all night on a Saturday night exploring, because you're going to be exhausted, you have to go to work the next day or whatever, but some people do that constantly, I did that constantly, you know, we would go out climbing all night and then we would come down from the cranes at 7 am and we would just go to work, just take the train to work and have a hobo shower in the bathroom and then go sit at their desk. I loved that, 'cause it was kind of like... all these wonderful moments of shaking everyone's hand at 7 in the morning, like yes, we got away with that... I'm off to the library to go write it up, everyone else is going to work and we needed a view we were gonna crash the next day and the day after that.

Maja: why did you decide, specifically to explore spaces and everything?

Bradley: most of the explorers, I think, don't have an explicitly political focus, but I certainly did. I feel like the cities around the world, since the 1980s in particular, have been closing down, they have been constricting, so it's kind of this weird process where globalization also means that things become modern Landley here in Australia and they start stamping down these places, whether it's in Singapore, it's in Dubai, it's in London and it's forever and in the end they all look the same, they all feel the same. And increasingly in those places your rights to that space are predicated based on what you spend there, so you have to spend money there...

Maja: But it's free, free spaces that you can just go there...

Bradley: No, it's not. There are a range of activities that you can undertake in those places, so if you're shopping, that's fine, maybe eating food, it's fine, if you're strolling around, being a flâneur, that's fine. But the more you try and turn that space into a place, the more you try to make it your own, like you go in there with your friends and you're gonna have a frisbi tournament in the middle of the shopping mall, it's not going to end well. So I feel like, for me, I saw place hacking as a way of speaking back to those forces. I saw place hacking as a way of going into the city and making it ours again. And doing that, and it's really important that we

do that, without permission. Because if we ask someone for permission, and then it's granted and then we do it, it's like asking for the permission to protest. This drives me insane. And the police are like 'if you're gonna have a protest, tell us where it is and how many people are going to be there and where you're gonna go' and you're like 'no, it's a protest, that's not the point'. The point of a protest is that we don't ask you. I find that logic so infuriating. So for me, urban exploration or place hacking is always has a political undercurrent and I think that that pertaining to that politics is incredibly important, it's important that every generation keeps pushing against these forces, because if we don't, everywhere will end up feeling like Singapore, where you'll be arrested for spitting on the sidewalk or whatever it gets to a point where it's not life anymore, you're just a consuming body and that all you can do is work in consume. And it feels like that was where cities were going and all of the horrible things that have come with Trump and Brexit and all the conservative governments that seem to be popping up around the world... in some ways, it is useful that they stem from globalization, that is creating creating these modernized spaces. I think cultural difference is a good thing, when we can not let corporations dictate how our cities are gonna be built, how they operate.

Maja: On what bases do you choose your spaces of exploration? How do you find those places that are probably half-enclosed and forbidden?

Bradley: I'm really interested in the most obscure spaces, like spaces that are not even supposed to exist. Like, climbing a skyscraper is fun, but it's kinda there, and you know it's there, and you know that if you get past the security guard, you're probably gonna get to the top. I find subterranean things really fascinating, parts of cities that have been buried and forgotten like some sort of archeological relic and then we go into the city and we dig around, metaphorically, until we unearth this thing. And making discoveries like that, like for instance, we heard that there was a secret telephone exchange underneath central London and we knew that there was a series of WW2 bunkers that went up the northern line and one of the bunkers in that series was now missing from the maps, right. And so logic dictated that if there was a secret telephone exchange, they probably would have built it in the existing bunker, right. But this bunker wasn't on the map anymore and we figured it must be in there. So it took us ages, two years actually, to get in but we kept trying different buildings, we brought ropes, we got up on rooftops, we kept dropping into courtyards, getting stuck and then finally we figured it out and when we got inside we went down this 30 meters staircase to the bottom and instead of coming out into a WW2 bunker which we had seen in previous places with similar staircases, we came out into this secret telephone exchange that was build during the war, and the British government had

spent , I think it was 56 million pounds of tax payers money, secretly they just took that money out of the budget and it disappeared into the military. So this telephone exchange with this money, and it was kept secret for many many years, so it felt like that was kind of an incredible moment. We were revealing this spatial secret. And that's one of the things that I'm always seeking when I go out exploring. It's not just about my personal experience, I do enjoy that, I love exploring, but if exploring can serve some greater purpose, like it actually reveals something about our city that we didn't know and there could be more there, it could be scandalous, it could be historically important, it could end up being preserved as a heritage site, that's what happens with mail rail they are turning that into a heritage site after we had put the photos online. So I feel like all that are amazing results if exploration and I'm just as interested in the results as in the experience.

Maja: But how safe is it?

Bradley: Depends on where you're going. There are varying levels of danger, skyscrapers I find are pretty tame, you know this is like they are just construction sites, you know if you're crawling up a ladder to get to a crane, someone does that every day, that's their job. So I never feel like construction sites are very dangerous, you know family buildings, sometimes you get the sense that you shouldn't go into a room through the roof, it looks like its collapsing, it's floors look dodgy or something, I just don't go into that room, it's just common sense, but the thing is that places are not really dangerous when you've got uncontrollable variables. If you are in a sewer and it starts raining, it is highly likely you won't get out of there alive. And sometimes rain is unpredictable, you look at the forecast and you think it's gonna be ok and it's not... those are scary moments. Or when you're in metro tunnels, I remember when we first started running tube in London, we were looking at the train times and making sure that we never went on the tracks until the last train had gone, and then you would have this 2 or 3 hour gap until the first trains start running again, but one day we were on the tracks and a train was coming, and we were like that's definitely a train, so we hid, and sure enough this train went by and what it was, it was a work train that was loaded up with shovels and they were going to move the rocks around and clean the tracks and it was battery powered. But we didn't know, because the third rail was off, we thought there was no electricity and the trains couldn't run but this thing was battery powered and if we didn't go off the tracks, that would have been the end of it.

Maja: Do you have any rules of behaviour when you enter a space?

Bradley: Yes and no. everyone has their own way of interacting with places and I've gone out with people who wanna smash bottles and they wanna ride to places and I've gone out with people who are super quiet and want to just sneak around, they wanna be really stealth. No one is going to stop anyone from doing what they are doing because there is a kind of ethos in this community of letting peoples take responsibility for the choices they make, so if one of my exploring buddies was hanging off a crane and they fell and die, no one is going to mourn them really, they're just gonna say 'well, they've made that decision and we watched it happen'. No one is gonna feel guilt over their death, no one is going to feel like they are responsible for their death.

Maja: So you're responsible for your own actions only?

Bradley: Yeah, precisely. But that's no to say... if you are kind of a quiet explorer and you go out with somebody who would start smashing bottles, you might not tell them to stop, but you probably wouldn't go out exploring with them again. So you can get into groups of people who are like-minded in their ethos towards exploration sticking together. So the group that I was with in London, the London consolidation group, the LCC, we were ambitious and technically adapt, so we had people who had very specific skills; they could pick locks, they were good with ropes, they knew about the CCTV cameras, we had engineering track maps, we had keys... it was a very technical crew, whereas you find a lot of people who are more spontaneous, they don't plan, they don't try to get keys, if there was an opportunity to hop a fence to get into a place they would, but they wouldn't quite go to the lengths that we did, we were paying off firemen to get their keys, we stealing keys for trains, and putting them back, it became very complicated at some point.

Maja: It's a bit of a criminal activity...

Beadle: Yeah, that's part of the fun. It's not malicious, like if you take someone's keys off the ring and copy them and you put them back, that person might be distressed a little bit but it's not gonna be the end of the world, you know, no one is getting fired because the keys were misplaced. But there is something kind of fun about the idea that it could have been like a jewel or it could have been anything that we have just lifted and taken away and put something else back. So it does have that allure of criminality without actually being very criminal. I love the interaction with the police sometimes when we would get caught and we would have all of these ropes and harnesses and we outselling into a shaft in the middle of London or something, and then the police come and they are like 'what are you doing'. They don't even know how to

contextualize what is happening, and they are like ‘we don’t like this but we don’t know what to arrest you for, just stop doing this’.

Maja: Have you ever been caught and persecuted or what are the odds of being caught?

Bradley: All of us were caught at different points in time and we had a huge court case in London that was really traumatic actually, it was horrible. ‘Cause there were 11 of us on trial and my research data was being used to prosecute people, so imagine how that feels. When you’re sitting there, in the dark with all of your project and the prosecuting lawyer is reading out your Phd and submitting it as evidence to the court...that was not something I would like to repeat.

Maja: What kind of space did you enter that you were caught?

Bradley: We were never caught. They built a case against us over the course of the years because they hated what we were doing and couldn’t catch us.

Maja: But you were never caught in a space?

Bradley: No, I was caught once... let me think, I’ve been caught twice, keep in mind that I’ve been exploring like 500 locations. And I was caught twice. So once was on a skyscraper in Vauxhall-u and the security guards were pretty angry and the police were pretty cool actually, the police officer actually said to the security guard: ‘It’s your job to secure the building, why are you calling us?’ like ‘you’ve already caught them’. And that was kind of funny. And then another skyscraper in Las Vegas, I got caught on. And I thought that was gonna end very badly, because it’s Las Vegas. Getting caught trespassing in what is going to be a casino probably wouldn’t be the best ending, but actually it was fun, he was pretty cool about it, he thought we were base jumpers and we were gonna jump off the top of the building with parachutes. And then he wanted to see inside our bags and obviously I opened my bag and I had a really expensive camera in there and then he was like ‘oh, you guys are just photo nerds’ and he actually let us take some photos before he kicked us out of the building.

Maja: So there weren’t any sanction or anything and penalties?

Bradley: Never, no. oh, I was caught another time, I’ll send you an article that I wrote about it. It was in Paris and we were coming out of a manhole at 2 in the morning and the police just happened to be driving by and that was very unfortunate. They were really cool.

Maja: They just talked to you and you didn't have to pay a penalty or anything?

Bradley: No, what are they gonna prosecute you for.

Maja: I don't know, trespassing?

Badley: Trespassing is not a criminal offence in England, so you can't charge someone for trespassing.

Maja: Why do you do it? What is the purpose of exploring? What do you want to show with it, with videos, pictures?

Bradley: Well the experience of an exploration is part of the motivation, so there is something selfish about it, that it's just fun. But also I feel like the stories and the images, the videos, all of that has a political potential; the more we put that stuff out there, the more people will be inspired to action, potentially, right. Many people won't do something unless they know it's possible. And those people who are willing to do what's never been done before are called explorers, because they will try something that no one else has tried. Urban exploration or place hacking is completely predicated on you doing something that's never been done before, right, you have to do that to make this hacking work, like somebody has to be the first one to try to climb a new skyscraper, someone has to be the first one to try to run down a train tunnel where you might get hit by a train. But once you do that and you show people that you've done it, then it inspires more people to action. Now some urban explorers would selfishly say 'I don't want more people to be involved in it, because the more people are involved, the more the city is going to close down in reaction to all these people exploring. I feel the opposite. I feel like laws are only useful when people obey them. And if everyone stops... look at it like this. I'm sure you can think of an area where you live, where there is some sort of sign that says don't do something. Don't fish here, don't walk on this path or whatever, but if enough people do it, over time the sign has absolutely no effect. And no police officer would ever dream of telling people not to do thing because everyone is doing it. So that to me is such a critical moment because it's the moment that we make the city ours. That's the moment when the city is not defined from the top down but from the bottom up. And that's precisely what urban exploration does. Urban exploration is the first person to pass the sign and say 'no, I'm going anyway, that looks interesting'. But even more than that, an urban explorer is a person who see the sign and says 'that sign must be there because it's hiding something good'. I'm like that too, every time I see something that says like 'confined space, do not enter' or whatever, I'm like 'that sounds great, I wanna know what's in there' and I immediately go and check that thing out. And

sometimes you find something incredible, like a vast Victorian well or something. And then you put pictures of it online and then what do you know, everyone wants to go see the well. Including all of those people who never would have looked at a sign that said ‘confined space’ and say ‘oh, want to go see that’.

Maja: So that is a fascination about this activity, right?

Bradley: Well, that's the potential for urban exploration. Urban exploration always has the potential to reveal these things. But it is completely dependent upon the individual doing it. Like, it can't be given to you, you have to make it. And that's really fundamental. I get people constantly e-mailing me and they want instruction manual or something. And I'm like ‘there isn't one’, I can't tell you where to go, I'm not giving you keys, you have to go and do it. Because if I tell you where to go or give you the keys, you might as well be in a museum. What we want to experience is an unguided tour. That's what Susan Sontag called it; a guided tour, I love that.

Maja: I have heard. I read her.

What is your attitude towards photography? Like you photograph all these spaces, you publish all this pictures... what's your attitude towards street photography?

Bradley: I don't know. I guess the most important thing to say is that urban exploration is not about the photography, the camera is actually a useful way of remembering places and where you've been, you know, so there is a memorial attachment there through images, which I think is quite useful. And the images also act, as I said, as a call to action to other people, and maybe most importantly, the camera is a really good prop. It's a reason to be there. So, as I said in Las Vegas, when I opened my backpack and he saw that I had a really expensive camera, suddenly my presence there made sense. Now let's imagine the same situation where I don't have anything. It's just me on top of the skyscraper, right, to most people that seems much more suspicious, like you don't have a reason to be here, what are you doing here. So the camera always gives us a reason to say ‘we're photographers, we're here looking for interesting photos. They happen to be down that railroad track, I'm sorry.

Maja: So it's just a back up?

Bradley: I mean, that's how I see it. Other explorers are much more serious about the photography and I worry about certain groups of explorers who seem to be exploring for the photograph. It seems to me that their priorities are upside down. If you're going out to explore

things because you want to have a selfie on top of a building, you know, looking down on the city, it feels to me like you are exploring for the wrong reasons. If you take that selfie and you went out to explore for the sake of the exploration and then you take that selfie as a kind of reminder of what you did, that feels like a very different practice, actually. But that tension is always there, when I go out I am sometimes looking for a great image and then I would catch myself doing that and then pull myself back into the moment and think ‘oh, actually just being here, this is incredible, like a handful of human beings have ever seen this place’, so I try to enjoy it before I get back to taking photos.

Maja: Do you follow work or activity of any other person or is it just you that you follow?

Bradley: You mean in terms of urban exploration?

Maja: Yeah, is there any person that you admire, that explores cities and underground tunnels or spaces or... Do you follow his work?

Bradley: There are a lot of people that I admire, greatly admire. The people that I worked with as part of this project were some of the most brilliant and fascinating human being I have ever met in my life. But a lot of them are not interested in producing work from their explorations. Like the exploration is the work, you know, it's the bodywork involved in the exploration, it's the research, it's the process, it's like putting the pieces together, like that's the beauty of the thing, and so I studied people's strategies. Just seeing an incredible explorer who will like unpick a building as if it's like a 3-D model or something and they like explode the model and they are like, 'ok, here's the drain pipe, there's the window, that window is unlocked I'm gonna chimney down this, I'm gonna open that fire door and then they do it. And you watch them go up the drain pipe and the whole plan unfolds and then suddenly they are opening the door and letting you in. and I just say, this is incredible, how could you see? It's like a chess match, like they are 5 moves ahead or something, and that always blows my mind. But I think someone could equally kinda look at how I'm analyzing that situation as an ethnographer and think... well, our brains all operate in different ways and I'm in a recording mode all the time and I'm thinking what I'm gonna go back to write or how I might use those photos to tell that story, as an ethnographer, and I guess I can imagine if I were able to shut off that part of my brain, which I'm not, and then kind of devote those resources to tackling the problem in front of me, then maybe I could do something similar, but I just don't feel capable of doing that, so I'm really amazed by people who do. And I have the utmost respect for people that can put together delicate plans like that.

Maja: Ok, but the purpose of all this is to put something on the internet, like write a book, forums, blogs...?

Bradley: You mean my purposes?

Maja: Yes, of course. Your view.

Bradley: Well yeah, I mean this is my job, to a degree, I was being paid to write a PhD and as a researcher I had to constantly remind everyone that was doing research and that I was going to write this book and that I was gonna use the images in these ways. And every time I wanted to publish something I had to go back to the community and say 'are you ok with this', like, hey, here is this image of us running, people can see your face in it, are you ok if I publish this image. And those were always tricky things to negotiate as an academic who is also living

in the community. I didn't study the community from afar, I lived in it, I helped create it, we built it together, that's a very different thing and I feel that that is fundamentally the difference between being a ethnographer and being a journalist. I'm not there to see what other people are doing, I'm there to participate in it, be part of the culture, and so my first motivation was to be part of the culture and to help build this culture. And I guess the inevitable byproduct of that in the course of the PhD was gonna be all these locations and stuff. So many people in the community didn't take any photos, they didn't write anything, or they did take photos but never shared them anywhere...

Maja: Even on forms and blogs and everything?

Bradley: No, there are hundreds, thousands of explorers around the world that have hard drives full of amazing images that no one has ever seen. Or film canisters, a lot of them shoot things on film, and I would go to their houses and there were like hundreds of shoe boxes filled with film canisters that they have never developed, I can't imagine what is on them.

Maja: Interesting. But do you prefer researching these places alone or with other people? Or does it depend on the space that you are in?

Bradley: Yeah, there's always a tension between writing about the space or writing about the people exploring the space. It's like what exactly is the story. I guess that depends on whether you are more of a geographer or more of an anthropologist, and I guess I'm a little bit of both, I've always felt like I like seeing how people responded to spaces, and I liked seeing how people shaped and changed the spaces. That kind of moment when we would go into a place and there is this slight confusion, like we don't know quite what it is, or what we're gonna do there, what we're going to encounter, and after an hour or two, you start knowing the place and it feels like you start growing with the space, you start becoming together with the space and I always liked watching that happen and that's the thing I like writing about. And then of course when we go back to a place we've already been, and you keep adding layers through time of experience that make the place more complicated, more interesting, it gives it more of a story of existence and those stories are all populated by the people that are exploring these spaces and then inevitably, these spaces would go, they would disappear, they would knock down the building, or they would lock down the manhole that we used, and they would be gone. That's another beautiful thing about urban exploration that you don't know if what you've seen is going to be there next week or next month or next year and so you have to appreciate it for what it is there and then, and I guess that's also a part of the reason for taking the photos. I have so many photos of

buildings that don't exist anymore. I wanna actually do an exhibition of missing buildings. I have probably a hundred images that could fit into this exhibition and that's such an amazing thing to think, especially if I go to a place and stand in the street and look at where the building was that I was in and now there's another building there or it's empty or whatever, and then you imagine yourself in the building that was there, and it's like time travel. You are like wow, there I was, in this thing that does not exist, it's time travel. It's so amazing.

Maja: Yeah, but do you rather travel alone or with other people, or how do you decide which spaces are you going to enter with other people? Do you connect to the internet, or...?

Bradley: I explore by myself, a lot, but usually that's when I'm travelling, like when I'm at a conference or something and then I'll see an abandoned building and then I'll leave the conference one day and go exploring... I did that recently in Cork, and I found this amazing abandoned asylum, and then I went to the asylum and there were these kids inside, there were trapped inside the building and I actually got them out of the building, we had to unscrew these panels on the window to get them out, but they were trapped in there, I thought, 'Oh my God If a hadn't come by myself, they would have been trapped in it forever. Yeah, that was weird. But most of the time I explore with other people and that is for practical reasons, 'cause sometimes you need two people to do things, you need someone to hold the door while you go round the other way, or...

Maja: It's safer?

Bradley: Well yeah, it can be. And sometimes you just need someone to boost your leg up to get up on a wall, so there are practical aspects and safety aspects as you say, the more people you have, the more people there are to get you out of the situation. But... seeing everyone's different personalities, the way they react differently to the spaces that we explore is always really fun. And hearing everyone's chatter as we are exploring... that's really really fun.

Maja: Are there any other subcultures that you are involved in?

Bradley: yeah, I'm writing a book right now about, prepares, people preparing for the apocalypse, so I'm currently spending a lot of time living in bunkers with people who have stocked food and weapons, and they have different notions about how the end of the world is going to come, or the end of society, the end of civilization, and they are preparing for that. So that's gonna be my next book... in 2 years, I'm just starting that project.

Maja: What about street graffiti and hackers that are connected with urban explorers, because it's also an illegal activity? I was thinking of about that kind of subculture.

Bradley: Yeah, I'm done working on that stuff now, I've done it for 10 years, but there is a really good book that came out 2 years ago by Oli Mould, it's called 'Urban subversions'. Urban subversions, past times in the creative city, I can't remember... but if you look up Oli Mould, Urban subversions, that's a really good book, it talks about skateboarding, parkour graffiti, urban exploration and how all of those practices make the city a more creative place.

Maja: Now we are done with the first part. And now it's about the problems, the persecution and legal activity, and I just wanna know if you've ever had any problems publishing your activity online and if you can name one example?

Beradley: Well, I mean negotiating those issues with the community is very difficult, leik if you went exploring with 6 people who all take photos of the exploration, who has the right to say what can and cannot be published? Is it a group exploration and everyone needs to publish their images at the same time. What if you probably store those images with stories, and you've got 6 different stories of what happened, more or less embellished, you've got altered intentions like this in the community and we would very often make decisions to hold things back. Like if we published photos from the top of a skyscraper, we might know that that building is gonna get closed down then. And we wanted to explore it in a way so other people could explore it so we would hold the images back. So that would happen and there was also always a concern that the police would... well we knew that the police were looking at our blogs, I mean of course, they've got intelligence units to spend all of their time, just think of all the money they invest in monitoring terrorism, reading people's e-mails, looking at people's phone calls, you can imagine how the authorities react to seeing photos online of people in ski masks, running around in tube tunnels. And they have every right to want to know what's going on with that, so I always felt like it was good to be more verbal, to post more of the photos, and to make it really clear why we were doing what we were doing. But there was always a concern in the community that if we publish photos where people's faces were visible or the metadata that came from the camera was imbedded in the photo could be traced back to the a location or to a date and then people's houses could get raided, all that, so there was always a concern about how much do we hold back and when is the appropriate time to publish something and what are the considerations when publishing stuff. It was always really complicated, it was never just like get home and dump all the photos on Facebook. 'cause that is a recipe for disaster.

Maja: Was there a moment or a state of concern when you thought it was not worth it?

Bradley: Oh, yeah, all the time. Every third exploration... so many times when something looks really interesting, and then you hop over the fence and actually it's just a construction site and it's not really interesting....

Maja: No, no like this, like the activity of doing it is not worth it because 'I risk my life, because I can be caught' and like that?

Bradley: Absolutely not. I can't imagine living life any other way. What would I do with myself? We all know our own reasons for doing things but this is my modus operandi. I want to experience the world, I want to do as much as possible, I wanna go surfing, I wanna go caving, I wanna do an exploration, I wanna get out into the world and see things. If I spent more than a couple of weeks at home, I would fall into an incredible state of despair, because I would just feel like what is the point? I'm gonna die and how many years have I got left? 70? 60? And I'll break it down to the weeks and the days, like you only have so many days to do, to live your life and I would never regret the things that we have done, even having them lead to an arrest and potential deportation and all sorts of things that were traumatizing and horrible, and the fact of the matter is that I have lived a really rich life, and I've lived a rich life because I've decided to. No one gave this stuff to me, we built it together, as a community, but no one gave this life to me. I made it happen. To me that's the whole point of life.

Maja: Because I'm researching what kind of control there is on the internet regarding the space, I'm going to ask you something about that, ok? What are the mechanisms of control in the premises you enter, and what mechanisms of control are there on the web?

Bradley: Control?

Maja: Like control when you enter spaces, are there cameras you have to avoid or are there people that you have to avoid, like you said, there are police officers, and... how much of control is there?

Bradley: Yeah, like you would have... well physical security on a property would vary drastically. I've explored stuff in Poland, where you just have to pull the fence aside and walk in and there is no one there, it's like amazing. Sometimes you have barbed wire, or you have palisade fencing, or razor wire, and sometimes you have double fences or a fencing on the wall, and you've got no man's land in between and you can have patrols, you can have guard dogs, you can have security cameras, you can have laser sensors inside stairwells... those are really

a pain. They recently installed laser sensors in the Paris metro so if you try to get into the yards where people come to trains, you'll trip these lasers that are going across the tunnel, so you have to climb up on the side of the tunnel and then go sideways to go through the lasers which is really hard, so some places are more difficult than others. Generally, if the security is better, there is probably something better in there. And that is what you wanna go for.

Maja: And how do you avoid those controls that are harder to pass?

Bradley: Research. It's good research, you know, and probably setting off the alarms, a few times. You learn how things work. It's almost like a tolerance... the more you explore, the more you can do, and you just keep stacking it and stacking it and then after a while, after years and years of doing this, you just get really good at knowing where people put cameras, and what different models of cameras do... like do they swivel around, can they see at night, you know, you go online, you look at the camera manufacturer's website, you get all the info. I mean I would download the instruction manuals for all the cameras and then we would just carry those around and stand there in front of the cameras, like this is an XJ40, this can see for 40 meters, and you could go around it, so it is just a matter of becoming better at these things. So I'll tell you a story, they started, in London, they knew that we were climbing scaffolding to get onto buildings and so they started putting alarms on the scaffolding, and there were 2 kinds of alarms that they put on them, one was this laser sensor that if you broke the laser, then the alarm would go off. But the other one was a vibration sensor, and these are really hard, because if you rattle the scaffolding, they would go off, so we climbed in top of the British museum that had scaffolding on it, and we had to climb really slowly because it had vibrations alarms, so we like... like dressed in black, in the middle of the night, going up the side of the museum, we were climbing so slowly, and it worked, and we got to the top, and we were able to look, there was an open skylight, and we looked through the skylight, and it was the Egyptian room, and we had ropes, and we could just go down into the room and got a statue and come back. It was so cool, so then we were all excited, and we've been there like 3 or 4 hours, and so we were all kinda tired at this point, and when we were climbing down, someone climbed too fast, and the alarm went off on the whole building. So at that point, we go from moving at the slowest pace ever to suddenly, you know, just hit the floor and just run. And we just ran to the nearest tube station and got on there. But, I'd like to think that the security guards came out, and all these alarm were going off, and then, you know, there was just a cat running down the street or something...

Maja: What kind of mechanisms of control are there on the web? Like you said, they

control your activity on the web; your photos, your videos, your literature?

Bradley: Well, yeah, the police... I mean we didn't realize this at the time 'cause obviously we're talking about 2008, 2012, when we were doing a lot of art exploration in London, but things were different then. It's hard to imagine, but we didn't have Whatsapp, we didn't have... all we had were text messages, and those text messages are a nightmare, 'cause the police can just go to the phone provider and say 'give us the list of all the text messages'. And they'll just hand them over. No discussion whatsoever. So all of your conversations that you have, through e-mail, text messages, whatever, they are all out there, anyone can read them, and that's precisely what happened to us, the police were reading all over our messages and building a case against us, and there was no way we could have known that, so... it is becoming increasingly important, generally and especially in the context of place hacking, that communications are encrypted, and severely limited, like as much as possible you wanna talk about things in person and depending on what you're talking about doing, you might actually leave your phones at home, because they can even turn on the microphones in your phone remotely and listen to your conversation while you're sitting a pub. So I did some Russian explorers recently, where, going to find this metro system, that are only the KGB news, or what the KGB are called now, and they were really concerned that the Russian secret services were going to be monitoring their conversation and find out what they were doing, and that people are going to disappear. So they were very, very careful about communications, in that instance, and everyone should be at this point, like everything has to be encrypted, all computers, all hard drive, everything has to be encrypted and the other thinking that we've learned that you have to be really careful about the metadata in your photo, your camera when you take a photo, it stores so much information about that photo, you know, location, date, whatever, so we use a program now that strips all the metadata out of the photos, there's no contextual information whatsoever about that photo.

Maja: But are there any special departments that could control your activity? Just as an urban explorer?

Bradley: No, there's just the police, generally, who are concerned about it, but the thing is, they don't need to be concerned about it, what they need to do is communicate with the explorers and understand that these explorers are exploring just because they're passionate about the city, 'cause they care about the city, not because they wanna do harm. I'll give you a good example again; in Italy, just outside of Milan, there was a group of urban explorers that wanted to go into the sewer system because they were trying to find to find the lost Roman

sewers, ‘cause they have been lost, and they were going down going down there with shovels, they were digging around, and they were like serious explorers and staying down there for long streak of time... and whatever , they got caught, and when they took them to the police station, the police said ‘well, we don’t see any evidence of wrongdoing here, it seems to us that you’re just really fast being in the local sewers, why don’t we just take you over to the local counsel and we can have a chat with them. And they went over to the local counselor and they said ‘we’ve caught these people in the sewers, they are very interested in the series, they wanna find the old Roman walls, and the counsel said: ‘Oh, we’ve got a key to the sewers and no one ever goes in there, why don’t you just have it? You can take care of them. And so now, this group of urban explores has a legitimate key that they have been given and they spent loads of time in their sewers maintaining them and checking for leaks, and of course exploring, looking for these old sewers, and they even recently did a project with the city, where they took out one of the paving stones in the sidewalk and replaced it with clear, transparent blocks, so you can see the old brick sewer, as you walk down the sidewalk now. Which is really cool. And that to me that is an appropriate response to people being curious about the city and it’s completely the opposite from what we saw in London, they are trying to crack down on you, to force people to take their websites down, and going through their e-mails and hard drive and arresting people, raiding their houses, that is why everyone in Britain is so full hate, because they are treated like that, because they do not treat people like citizens, that are treated like inhabitants, so that they can move around just how they want, and that’s my while point about this kind of life, shocking mall-ification of the world, you know if you turn everything into a shopping mall, your know, you can turn everything around and people just become these inhabitants that move around and they have no agency anymore. People would go insane and they would break things ‘cause they have no investment in the city they live in.

Maja: So there are no departments like in America, special departments for graffiti, for street graffiti?

Bradley: No, there is no like urban exploration police. I think the closest thing that you would find, and you’ll read about this in the article I sent you, inside the Paris catacombs, there is a police unit of only 6 people, and their only job is to patrol the catacombs.

Maja: Yeah, that makes sense.i thought there were like special agents or something controlling your activities, seeking your forums, blogs and everything and try to reach you and see what your next move is.

Bradley: No, well, if they have a specific case against you. I'll show you... this is really cool... I'm gonna send you a map of the Paris catacombs. They are huge, there's a 180 kilometers of catacombs under the city. Like the whole city is hollow beneath and these 6 police officers, their only job is to patrol.

Maja: They have a huge job, a huge area to cover.

Bradley: But their primary function is to keep the urban explorers out of there.

Maja: Yeah, but that doesn't make sense. Just a few more questions and then you are free of me. What kind of strategies of avoiding control are you using in space and on web? Are you using masks or you don't video your faces or something?

Bradley: Yeah, wearing dark colours, wearing masks, blurring faces in photographs.

Maja: Because I didn't see that when I was researching. I thought that every video is so open with information and everything.

Bradley: A lot of it is misinformation. You know in the same way that an anthropologist would obscure details to protect their project, because we have practices like posting the wrong entrances in description of things or, you know, changing the name of one bunker to another one so that people think it's somewhere else, you know that kind of stuff. And also I said, stripping out the metadata so that no one could trace it back to where it came from, you know blurring out faces, you know. We probably should have done more about that, that's part of the reason why we got arrested, you know, it was because we were easy to find. And that was partially my fault, because I was so... well, I didn't have a choice about being public, because I was doing a PhD on the practice, it can't be top secret. You know, so I had to be public and so the police knew that the best way to get to the community was to arrest me. And that was a huge problem. And if I could go back in time, I don't know how I would do something different, I'm not sure what. But obscuring other people's identities more would have been step one.

Maja: Do you consider this activity important enough to be controlled by the law?

Bradley: No.

Maja: So it is not controlled?

Bradley: I don't think it's in the law's interest to control it, this is what I'm saying, that we want people to be invested in the places they live. So, you know, forcing people through law to

be disinvested is, as I said, a recipe for disaster. It makes people existentially weary. I think that whether we're talking about graffiti, or exploration or park hoard or base jumping or whatever, I think that there needs to be enough flexibility in the city to just let people do the things they wanna do, you know, as long as they are not infringing upon anyone else in a serious way and let people do what they are gonna do. And if someone base jumps off a building and smacks into another one and dies, so what? They decided to do that, no one should have to take the responsibility for their death, including the person who owns the construction company or whatever. We got to this point where we have the worst of both worlds, it's like you can't take responsibility for your actions because the state is protecting you, right, but then if you do wanna take responsibility for your actions, you're gonna be stopped from doing what you wanna do, but also not receive any of the benefits of being protected, right. So it's like we're losing freedoms on both ends, it seems to me.

Maja: So are there or are there not any laws regarding this activity, in London, specifically?

Bradley: No.

Maja: Really?

Bradley: As I said, trespass is not a criminal offence. So you cannot be prosecuted for trespass in London. So if they want to prosecute you for something, they have to try and prosecute you for like aggravated trespass or you're carrying tools and if you refuse to leave... so if a security guard catches you and says 'I want you to leave' and you say 'no', and chain yourself to the building or something, you know, then they can charge you with aggravated trespass. And if you are carrying tools that can be used for burglary, like lock picks or crowbars, then they can charge you with being equipped. So as long as you are aware the laws and you are respectful in your explorations, it's actually quite hard to get arrested. I mean not hard to get arrested but hard to get prosecuted. You know, that doesn't mean they won't try, I'm sure they might drag you through court and everything, but...

Maja: But is that the same for the whole England or just for London specifically?

Bradley: All of England. Actually, the more North you get, the more relaxed it gets. So London is obviously like the epicentre of paranoia. And the police officers will hold you just because they don't like what you're doing and they are confused, and they would just hold you. I don't know, I've been caught, like I said in Paris, and the police were just like... 'Yeah?' I mean they

wanted to see our photos and they were like ‘these are really great photos’ and one of the police officers said ‘I’m goona go down there’ and the other ones were like ‘yeah, how cool’.

Maja: So you encouraged them.

Bradley: Yeah. There is something particularly disturbing about London. You know, like the level of paranoia that they have and the distrust that they have in their own citizens is astounding. And it’s probably the reason why that place is going to explode socially. There is so much tension in the air there, there are going to be riots at some point very soon. I mean I only left there 6 months ago and it just felt like the whole thing was deteriorating into some sort of like cage fight. I don’t know, it feels terrible there and I think it has everything to do with the police being really heavy handed.

Maja: Ok, I will research that a little bit more. And now just the last part; how do you know flâneur and urban explorers. Are you familiar with the term flâneur?

Bradley: Yup.

Maja: Yeah? Where did you hear it?

Bradley: Oh, wow, where did I hear it? Where did I hear it? I think I was reading a book by Merlin Coverly about psycho-geography and he mentioned the flâneur. And then more recently I became friends with Lauren Elkin who wrote a beautiful book about, Flâneuse, female flâneurs. And I learned more about the flâneur through her.

Maja: Ok, but do you feel more like a flâneur or more like an urban explorer and why?

Bradley: Definitely urban explorer. I mean I feel like the problem with the notion of the flâneur is that it has this element of spectatorship you know, the flâneur is there to see and be seen. Kind of, you know, stroll around places, probably places that are known, so it’s a very kind of like... it feels... in some ways it feels like the opposite of exploration to me. You know, like what are they going to discover in their like stroll around the park? To see and be seen, I don’t know. I guess we could think of it in a more kind of Dickensian terms, you know, like Dickens’s build of flâneur characters and he was walking all over London, on a drift,

Maja: Like a detective

Bradley: ...in psycho-geographic terms, he seemed to have been drifting from one place to another. But that seems to me to be slightly different than the goal of the flâneur, which seems to be much more kinda premeditated and almost constrained, you know, it’s like in a particular

space. I don't know.

Maja: Ok, but what do you think is the key difference between flâneur and someone who is strolling and someone who explores?

Bradley: I think the difference is the intention of the experience. Like are we going out to encounter, to be surprised, to be shocked, to have our awareness transformed, you know, to build understanding and I think some of these aspects are shared between both of these practices, right. That we might go out to learn more, to encounter people, to have conversation, to talk about things, to learn things. I think in this day in age anything that get people outside and away from their computers is wonderful. So like if people would just wanna go for a walk, or go for a stroll, I would absolutely endorse that at every opportunity, but going out to do urban exploration or going out to encounter the unknown. Like we specifically want to encounter what we don't know. We want to go into a space that we have no information about, we want to make a discovery about that place and in doing so, we rewrite our relationship to that space and the city. I don't know to what degree, I don't know how far I would push the argument about the flâneur or the flâneuse that their activities change the city. It may change something in themselves, but I don't know how much impact they have.

Maja: They probably just wanted to have more impact on the society, I think.

Bradley: Yeah. And you have to put these characters in their time as well, we're thinking of a flâneur as the character of the past, our kind of potential radical politics was even more constraint than it is now, you know. Maybe that is a radical a political act, to go out in some crazy outfit and peacock around the park.

Maja: But do you think that a person that explores a city can be a flâneur in this classic way?

Bradley: Certainly. But the disjunction seems to me... that in order to be, as I said, in order to be a urban explorer you have to have the intention to contravene. It can't be passive in any way. Exploration is not a spectator sport, you know. It's full contact, it's fully engaged and it's meant to make a change. And it seems to me that that difference between exploring with intention or exploring passively and drifting through city, those are quite different things. And one might turn into the other; you might be drifting through the city and then you see an interesting building and then you hop the fence and you're in the building and another experience unfolds. But you also kinda always have to be ready for that. I always tend to wear adventurous clothes,

because I feel like at any moment when I'm walking home or something I could see something really interesting and just hop over the fence. And I do, I do that all the time. So that becomes another kind of way of seeing and being seen. I have been coming home on the tube in London at 2 in the morning and I look across from me, and there's someone dressed in black with a backpack and ropes hanging off from their bag and I know immediately, like you're an urban explorer, where have you been? And they're like 'Oh, no, totally busted'. And that is totally a flâneur moment, you know. You know like 'I know what you've been up to'. And it ruptures that social constraint. 'Cause we've gotta share ideology. I'm just not sure how much there would be shared ideology between an urban explorer and a flâneur. But I do think that the urban explorer and flâneur cross over at some places and certainly if you put those two people in the same place, they're gonna have a really fast knitting conversation.

Maja: We'll see, I have to research it a little more, but yeah. So yeah, we've got to the point where I don't have any more questions. I really really appreciate it, I think you will be my case study because I don't have any other participants. I would ask you if you know someone who would do it, please inform me, I will contact them because I kind of contacted all the forums that I found in London, but nobody responded. So, the response rate is really really low. You were the only one.

Bradley: Yeah, it is that way in the community unfortunately. Have you read Lauren Elkin's book on the flâneurs?

Maja: I wrote it down but I haven't heard about it.

Bradley: That might be worth reading. And then maybe you could talk to her about the flâneurs and then you could put the 2 case studies together.

Maja: That would be great.

Bradley: That would be cool.

Maja: Thank you for all the answers and everything and I hope everything turns out well in Australia.

Bradley: Thanks, thank you.